

ZJAČIĆ MIRKO:

BUZETSKI STATUT

(naslovak teksta statuta i hrvatski prijevod)

CAPUT CJ.

QUOD TUTORES TENEANTUR CONSERUARE BONA PUPILLORUM IN BONO STATU.

- L. 31a. Omnis tutor siue tutrix teneatur, et debeat tenere, conseruare, (et) sustinere omnia bona pupillorum, quorum fuerit tutor uel tutrix, in culmo, et bono statu, sine lucro, et damno ipsorum pupillorum nixi aliud esset dispositum uel ordinatum aut condicionatum siue oppositum in ipsa tutela, et pro conseruatione ipsorum bonorum, tenendum in culmo, et bono statu, Omnia bona iprius tutoris uel tutricis, protectionis uel gubernationis¹⁾, ad hec remaneant obligata ipsis pupillis uel pupillabus,²⁾ non obstante abreuiatione seu abreuiationibus bonorum illius tutoris uel tutricis seu gubernationis, quas faceret postquam ipsam tutelam reciperit, et addierit. Et cum pupilli ipsi uel pupille peruenerint ad etatem legitimam, scilicet masculi (!) quindecim annorum, et puelle tredecim (!) annorum, quancunque per ipsos pupillos uel pupillas dicti tutores uel tutrices fuerint requisiti, teneantur, (et)³⁾ debeant ipsi tutores uel tutrices infra unum mensem, post requisitionem eis factam a dictis pupillis, consignare,⁴⁾ dare, et restituere dictis pupillis uel pupillabus omnia bona, mobilia, et fixa, ipsorum pupillorum uel pupillarum, contenta in inuentario suorum bonorum, et red(d)ere ipsis pupillis, et pupillabus ratione(m)⁵⁾ administrationis siue⁶⁾ tutelle per eos quiete (!)⁷⁾. Et hoc facere teneantur coram regimine Pinguenti, et saltem coram tribus propinquis dictorum pupillorum uel pupillarum. Et si non fecerint, soluant ipsi tutores uel tutrices libras decem paruorum comunibus Ueneciarum, et Pinguenti, et emendent dictis pupillis uel pupillabus omnia bona, que (L. 32.) eisdem pupillis uel pupillabus non consignauerint infra dictum mensem, in tertium pluris, intelligendo si dicti tutores uel tutrices fuerint requisiti a dictis pupillis uel pupillabus dare et as(s)ignare teneantur eis eorum bona, ut dictum est, alioquin non teneantur ad ullam penam, hoc tamen⁸⁾ saluo, et reseruato, quod dicti tutores uel tutrices teneantur dare, et restituere dictis pupillis uel pupillabus eorum possessiones, et bona fixa in eo, et tali tempore,⁹⁾ quo receperint, et sic laboratas.
- L. 32.

1) Tako u izvorniku, »protectionis uel gubernationis« iako nepotrebno i na smetnju smislu teksta. Trebalo je biti pisano »protectoris. uel gubernatoris«.

2) Tako na tom mjestu »pupillabus« s jednim »l«, a pred tim »pupillis« s dva »l«.

3) Na tom mjestu u kodeksu ispušteno »et«.

4) Najprije bili pisano »cunsignare«, te to popravljeno u »consignare«.

5) U izvorniku greškom »ratione« mjesto »rationem«.

6) U kodeksu na tom mjestu greškom »suc«, te smo mi to razriješili kao »siue«.

7) Tako u izvorniku, »quiete«. Noviji buzetski statut, iz god. 1575., to mjesto odnosno tu riječ izražava priloški »quietamente«. Mislimo, da ona ima glagolsko značenje, te znači »nakon dovršene uprave dobara« doslovno »nakon umirene uprave dobara«, a ne, kao što iz novijeg statuta izlazi, »da je račun o upravi dobara imao da bude mirno predan«.

8) Ta ta se kratica mogla razriješiti i kao »tantum«. Smisao ostaje isti.

9) tako u izvorniku »tempore«. Mislimo, da bi bilo bolje da je mjesto te riječi pisano »statu«, kao što je to u novijem buzetskom statutu rečeno.

CAPUT CIJ.

DE BONIS PUPILLORUM NON ALIENANDIS SINE CONSENSU DOMINIJ.

Aliquis pupillus uel pupilla, donec a tutela non fuerit exemptus uel exempta, non possit neque ualleat uendere, dare, donare, permutare, obligare siue modo aliquo alienare uel pignoraré alicui aliquid de bonis ipsorum pupillorum uel pupillarum, sine licentia, consensu, et autoritate regiminis Pinguenti, et consilij¹⁰⁾ et sine licentia, et consensu tutoris uel tutricis ipsorum pupillorum uel pupillarum, quod si contrafactum fuerit talis uenditio, datio, donatio, permutatio pineratio (!)¹¹⁾ uel obligatio atque alienatio omni careat firmitate, et ille qui emerit de dictis bonis ipsorum pupillorum uel pupillarum seu permutauerit contra ipsa bona uel pro eis bonis aliquid dederit: siue precium uel quid aliud, amittat omnino quod infra seu pro ipsis dederit siue soluerit. Verum si uidebitur regimini, et tutori uel tutrici ipsorum pupillorum uel pupillarum, quod aliqua uenditio, permutatio, obligatio, pigneratio seu alienatio aliqua de bonis ipsorum pupillorum uel pupillarum esset fienda, tunc regimen, (L. 32a.) et tutor uel tutrix in his, que uiderint cedere, et esse ad maiorem partem et utilitatem pupillorum uel pupillarum, possint suam prestare licentiam, et consensum, et eorum imponere autoritatem, et tunc tales uenditiones, permutationes, pignerationes, obligationes atque alienationes, facte cum licentia, et consensu atque autoritate regiminis, consilij, et tutoris, ualleant, et teneant, et plenissimam semper habeant firmitatem.

L. 32a.

CAPUT CIJ.

QUALITER PUPILLUS POSSIT RECUPERARE REM SUAM ALIENATAM, NON OBSTANTE TEMPORIS PRESCRIPTIOE.

Et siquis tutor, comis(s)arius uel queuis alia persona utriusque sexus uendiderit uel alio quocunque modo alienauerit uel obligauerit aliquam rem alicuius pupilli uel pupille, tam de rebus, et bonis mobilibus quam fixis, sine licentia, et consensu, et (auctor)itate regiminis, et consilij Pinguenti, ut supra dictum est, quod non obstante aliqua prescriptione temporis ille pupillus uel pupilla postquam peruenerint ad etatem, contentam in statutis Pinguenti, possit, et ualleat petere dicta sua bona alienata, et uti iure suo coram regimine Pinguenti quandocunque in spacium quindecim annorum postquam peruenerit ad etatem iuxta formam statuti comunis Pinguenti, non obstante aliqua prescriptione temporis. Et etiam quilibet tutor seu protector alicuius pupilli uel pupille nihilominus (!)¹²⁾ possit tutorio nomine illorum pupillorum uel pupillarum, cuius uel quorum erit tutor uel tutrix, petere, et uendicare bona illorum pupillorum uel pupillarum, que essent alienata, coram regimine Pinguenti non audita aliqua alegatione illius qui possiderit, (L. 33.) dicentis pos(s)edissee per annum unum, et ultra, ita quod aliqua bona pupillorum uel pupillarum non possint alienare in preiudicium uel damnum pupilli uel pupille nisi essent uendita,¹³⁾ et alienata rationabiliter de licentia, et consensu regiminis Pinguenti, et consilij iuxta formam statuti supradicti uel alienata, et uendita pro suis debitis soluendis de consensu, licentia, et autoritate regiminis rationabiliter, secundum formam statuti Pinguenti.

L. 33.

10) »consilij« razumije se »maioris«, velikog vijeća. Dakle i u tom je slučaju, pored suglasnosti općinske uprave i tutora, trebao i pristanak velikog vijeća.

11) Tako u kodeksu, »pineratio« omažkom mjesto »pigneratio«.

12) Tako u izvorniku pisana ta riječ, »nihilominus« mjesto »nihilominus«.

13) U izvorniku ta riječ, »uedita«, pisana, krivom upotrebom kratice, »uedinta«.

CAPUT CIIIJ.

QUOD OMNES UENDITIONES, ET ALIENATIONES PROCLAMENTUR SUPER PLATHEA COMUNIS PINGUENTI.

Volumus, et ordinamus, quod omnes uenditiones contrahentium, donationes, refutationes, permutationes, seu cambiationes, et omnes alienationes quocunque modo fiant, cum condicionibus uel sine, et pignorationes, et locationes seu af(f)ictiones perpetuales (!) uel que fuerint ad maius tempus decem annorum de aliquibus pos(s)essionibus seu bonis immobilibus, proclamari debeant super plathea comunis Pinguenti semel in diebus dominicis ante missam maiorem, celebratan per preconem comunis Pinguenti, et fiat hui(u)smodi¹⁴⁾ proclamatio infra unum mensem postquam facte fuerint dicte uenditiones, donationes, refutationes, permutationes seu alienationes, pignorationes¹⁵⁾ seu afflictationes. Quam proclamationem faciat fieri ille qui recepit dictam poss(s)essionem infra dictum terminum, sub pena librarum uiginti quinque paruorum, componenda comunibus Uneciarum, et Pinguenti. Et appareat dicta proclamatio per publicum instrumentum, saluo tamen, et excepto si alius pactum esset inter alienatorem, et receptorem illius pos(s)essionis. Intelligatur quod dicte (L. 33a.) proclamationes fieri debeant tam de pos(s)essionibus alienandis uel pignerandis, ut dictum est, que sunt in castro Pinguenti quam de illis que sunt extra¹⁶⁾ districtum Pinguenti, vt¹⁷⁾ quilibet propinquus, illius qui alienauerit dictam pos(s)essionem,¹⁸⁾ possit eam uel eas recuperare (!) infra diem triginta unum, facta dicta proclamatione, cum condicionibus, et forma in instrumento contentis, et iuxta tenorem, et continentiam statuti, loquentis de patrimonio recuperando, uel siquis haberet ius aliquod super dictis alienationibus, affi(c)tationibus, et locationibus aut pignorationibus, que debeant proclamari, et possunt recuperari, intelligendo tantum de illis, que fuerint perpetuales uel ultra decem annos.

L. 33a.

CAPUT CV.

QUOD POS(S)ESIONES PERMUTATE POSSINT RECUPERARI.

Siquis cambiauierit uel comutauerit¹⁹⁾ cum aliquo poss(s)essionem, sitam in castro Pinguenti uel in districtu, utraque pars teneatur facere proclamari dictum cambium seu permutationem infra unum mensem, facto contractu cambij seu permutationis, vt ante dictum est, sub pena librarum uiginti quinque, et quilibet propi(n)quus, uolens recuperare dictum cambium seu pos(s)essionem sui propinqui taliter comutatam, et datam aut ius, et actionem datam a propinquo suo, possit eam recuperare infra spacium triginta unius dierum, facta proclamatione, uidelicet qui haberet ius aliquod superius hoc modo, uidelicet²⁰⁾ quod ille qui uoluerit recuperare iure propinquitatis, teneatur dare illi qui habebit pos(s)essionem propi(n)qui sui tantum quantum illa pos(s)essio extimabitur ualere, et expensas instrumentorum. Et

14) Ta riječ u izvorniku stoji greškom (huismodi«.

15) Izvornik upotrebljava za tu riječ dva oblika »pignorationes« i »pignorationes«.

16) Taj dio rečenice u statutu netačno stiliziran. Trebalo je mjesto »que sunt extra dicric-tum Pinguenti« da stoji »que sunt in districtu Pinguenti.«

17) U izvorniku na tom mjestu bilo pisano najprije »et«, te ta riječ popravljena u »vt«.

18) U kodeksu riječ »possessionem« ili »possessiones« gotovo redovito pisana s jednim »s«. Mi u zagradama dodajemo drugo »s«.

19) Tako u izvorniku »comutauerit« mjesto »permutauerit«.

20) Tako u izvorniku »uidelicet« pisano dvaput u slijedu jedne misli propisa.

L. 34.

si ille qui habebit illam pos(s)essionem, taliter sibi datam, et comutam, denegaret, (L. 34.) et recusaret restituere, et dare eam illi tali propinquo, uolenti eam recipere, et recuperare, ille uolens recuperare teneatur coram regimine comparere²¹⁾, et petere predicta, et offerre se uelle recuperare iure patrimonij seu propinquitatis illam pos(s)essionem, taliter permutatam, et alienatam a dicto propinquo suo, et se daturum id quod dicta pos(s)essio extimata fuerit ualere. Et tunc regimen constituat duos bonos, et vdoneos²²⁾ uiros, qui extimarent dictam pos(s)essionem, et facta extimatione ipsius pos(s)essionis, regimen Pinguenti compellat illum, qui uoluerit recuperare, ad dandum, et soluendum illi, qui habebit dictam pos(s)essionem, tantum quantum fuerit extimata dicta pos(s)essio, et expensas instrumentorum eiusdem permutationis uel alienationis, et etiam compellat illum, qui habebit, et receperit dictam pos(s)essionem, ad dandum, et restituendum, et refutandum illi propinquo, uolenti recuperare, intelligendo tamen de predictis, si cambium seu permutatio facta non ualebit plus quam medietatem eius quod contradatum fuerit, quod tunc tales recuperationes fieri possint, sed si id quod contradatum fuerit ualebit plus quam medietatem, illud tale cambium, et permutatio obtineat firmitatem, et recuperari non possit ullo modo

CAPUT CVJ.

DE HABENTIBUS MINIMAM PARTICULAM IN ALIQUA POS(S)ES- SIONE.

L. 34a.

Siquis cambiauereit uel comutauerit¹⁹⁾ cum aliquo aliquam poss(s)essionem, que quidem sit inutilis, et modice utilitatis (!): in medio uel circa capita uel latera ipsius pos(s)essionis, et hoc manifeste constabit regimini, tunc regimen teneatur ad petitionem, et requisitionem habentis reliquas partes illius pos(s)essionis illuc mittere tres (L. 34a) bonos, et ydoneos testes, uiros qui suo sacramento debeant dictam particulam extimare fideliter, et facta dicta extimatione tribuatur, et detur illa particula habenti reliquas partes, soluendo id quod fuerit extimata per eos, intelligendo quod particula illa in prouidentia regiminis esse debeat, et stare. Et si dicta particula firmabit in via publica, quod illa particula non possit accipi domino illius particule nec dari illi qui habuerit reliquas partes, domino inuito.

CAPUT CVIJ.

DE HABENTIBUS UIAM PER ALIQUAM POS(S)SESSIONEM.

Siquis habuerit de iure aliquam uiam, et ius eundi, et redeundi per aliquam pos(s)essionem alterius, que quidem uia uidibitur (!)²³⁾ esse damnosa (!), et incomoda per cuius terram ibitur, et talis per cuius pos(s)essionem illa uia iuerit uoluerit alteram uiam dare habenti uiam, et ius predictum eundi, et redeundi per ipsam pos(s)essionem suam, que sit tam bona uel melior illa uia, et hoc si manifeste uidebitur regimini, ille qui dictam uiam, et ius eundi habebit per dictam pos(s)essionem teneatur, et debeat ire decetero inde, et unde, et sicut designata, et data erit sibi uia a regimine Pinguenti.

14) Ta riječ u izvorniku stoji greškom »huismodi«.

22) Ta je riječ gotovo redovito piisana u izvorniku takvom grafijom, tj. j. s početnim »y« mjesto »i«.

23) Tako na tom mjestu u izvorniku »uidibitur« greškom namjesto »uidebitur«.

CAPUT CVIII.²⁴⁾

DE NON HABENTIBUS UIAM EUNDI AD SUAM POS(S)SESSIONEM.

Et si aliqua persona non haberet uiam de iure per quam possit ire ad aliquam possessionem suam, recurrat (!)²⁵⁾ ad regimen Pinguenti, et dictum regimen teneatur illuc mittere tres ydoneos uiros, qui suo sacramento circumspicent lateribus, et confinibus illius pos(s)essionis, et unde eis melius uidebitur, et quod minus noceat alijs, assignetur uiam (!)²⁶⁾ non habenti uia (!)²⁷⁾ eundi ad dictam suam pos(s)essionem, et sicut dicti tres uiri designauerint inde sit uia illi, et tunc²⁸⁾ libere possit re, soluendo tantum ille cui dicta uia dabitur illi per cuius terram . . .²⁹⁾

L. 35. (CAPUT CXIIIJ. 24)
(DE PRESCRIPTIONE DECENNIJ.)³⁰⁾

.....³¹⁾
(talīs creditor prescrip)tione decen(n)ij a (petitio)ne crediti excludatur. At tamen detur sacramentum debitori si ad nunc deberet illius debiti, sibi petiti, in totum uel in aliquam partem uel si tenetur dare denarios uelres in ipso talj³²⁾ instrumento contentas uel aliquam partem ipsorum, et si negabitur, cum sacramento, tunc absoluatur reus seu debitor ille, et si confitebitur tunc creditor non excludatur prescriptione decen(n)ij, sed compel(l)atur reus seu debitor ad soluendum illud quod confitebitur secundum tenorem illius instrumenti uel secundum formam statuti Pinguenti. Si uero infra dictum tempus decem annorum creditor ipsum instrumentum in iure produxerit, et eo usus fuerit, ut dictum est, hoc monstrare teneatur, et debeat per publicum instrumentum, et aliter ostendi non possit.

24) To poglavlje (caput) nije u izvorniku sasvim potpuno, jer danas kodeksu manjkaju dva slijedeća lista (folio), na kojima se to poglavlje dovršava.

Na tim su avana listovima bila pisana i poglavlja od 109. do dijela 114. Donosimo naslove tih poglavlja iz indeksa naslova (rubrika) poglavlja, koji se nalazi na početku kodeksa, na listovima 2.—4. Ta danas manjkajuća poglavlja radila su o slijedećem:

Caput CVIIIJ. Qui possunt interesse sententie consulende.

Caput CX. De non recipiendo (!) debitum aut procuracionem a forense contra uicinum Pinguenti.

Caput CXI. De his, qui se celant fraudolenter (!) pro non comparendo iuri.

Caput CXIJ. De testibus recipiendis (!) in questione rerum immobiliarium.

Caput CXIIF. De illis, qui pos(s)iderunt per quindecim annos.

Caput CXIIIJ. De prescriptione decennij.

25) Tako u izvorniku »recurrat« s dva »ca«.

26) »uiam« greškom njesto »uia«.

27) »uia« greškom namjesto »uiam«.

28) U izvorniku na tom mjestu upotrebljena kriva kratica, koju bi trebalo čitati »tamen«. Mi smo to razriješili s »tunc«.

29) Posljednje rečenice tog poglavlja danas u kodeksu manjkaju. Vidi bilj. pod 24). Sadržaj tih rečenica dopunjava na našem jeziku iz odgovarajućeg poglavlja novijeg bužetskog statuta iz 1575. god. pisanog talijanskim jezikom. Dakle svršetak tog polavlja na našem jeziku glasi: »Onaj, kojemu za prolaz do njegovog posjeda bude dodijeljen put preko tuđeg zemljišta, treba da plati onome preko čije zemlje ide taj put iznos, koji procijene trojica za to određenih ljudi. U svemu tome treba da bude sastavljena javna isprava«.

30) To se poglavlje nalazi u našem izvorniku, na današnjem listu 35, samo u svom drugom dijelu. Broj poglavlja i naslov (rubriku) donosimo iz indeksa naslova (rubrika) poglavlja, koji se nalazi na početku (list 2.—4) kodeksa. Vidi bilj. 24).

31) Kako se, danas, u kodeksu nalazi sačuvan samo drugi dio ovog poglavlja, (vidi bilj. 24. u prethodnom unesku), to donosimo prvi dio poglavlja u prijevodu na našem jeziku iz novijeg bužetskog statuta iz 1575. god., pisanog talijanskim jezikom. Početak odnosno prvi dio tog poglavlja u prijevodu na naš jezik glasi:

»Ako neki bužetski građanin ili stanovnik, stariji od 15 godina, bude imao neku ispravu o novčanom dugu (zadužnicu) ili o kojoj drugoj pokretnoj stvari protiv drugog bužetskog građanina ili stanovnika i on tu ispravu ne predoči općinskoj upravi u roku od deset godina iza roka dospjelosti duga, označenog u toj ispravi, ili inače ne upotrebi tu ispravu, određujemo da ta isprava, po isteku tih deset godina, ostaje bez ikakvog značenja i vrijednosti, te da gubi svoju valjanost, tako da se vjerovnik, po isteku tog roka, isključuje od prava na potraživanje tog duga.

32) Ta riječ, »talj« = »tali«, u izvorniku pisana takvom grafijom.

CAPUT CXV.

DE TESTAMENTIS, FACTIS EXTRA³³ DISTRICTUM, PRESENTANDIS REGIMINI PINGUENTI.

Insuper siquis ciuis uel habitator Pinguenti, utriusque sexus, extra castrum, et districtum Pinguenti in Istria, Foro iulio, Uenecijs aut tota Marcha Taruixana suum ultimum condiderit testamentum, et decesserit (!), illud testamentum infra tres menses, post illius obitum testatoris, coram regimine Pinguenti debeat presentari, alioquin uallere non debeat. Et siquis testamentum fecerit ultra dictos confines, illud testamentum infra medium annum conduci³⁴) debeat coram regimine Pinguenti, alioquin non ualleat, et potestas cum suis iudicibus compa(c)tibiliter teneatur facere denotarj, et examinare, et uidere si illud testamentu ydoneum sit uel non.

CAPUT CXVI.

QUOD CREDITORES CONUENIRE DEBEANT SUOS DEBITORES, ET HEREDES EORUM.

Preterea statuimus, quod creditores recursum (!) habeant ad debitores suos tantum, et eos conuenire debeant in iure, secundum formam statuti Pinguenti, sed si defectus solutionis foret in ipsos debitores, ita quod de bonis pos(s)essis ab eis sui creditores non possint prosequi iura sua, si hoc legitime constabit regimini, tunc creditor siue creditores recursum³⁵) habeant super bona posteriora, et ultimo loco alienata per ipsum debitorem post contractum creditorum petentium, reseruato tamen iure cuiilibet parti, et nihilominus regimen teneatur procedere contra talem debitorem non habentem unde, (L. 35a) secundum formam statuti sequentis. Et idem dicimus, quod creditor quilibet teneatur conuenire heredem siue heredes aut successores debitoris sui mortui, et qui heredes, et successores teneantur ad debita illius cuius heredes instituti in tantum quantum talis hereditas aut successio erit siue in quantum erunt, et ualebunt, et durabunt bona, et facultates illius qui fuerit obligatus. Uero si creditor aut creditores non possint ad solutiones suas a dictis heredibus, et successoribus de bonis dicte hereditatis aut successionis integre peruenire, tunc ipse creditor ualeat habere recursum supra alia bona posteriora, et ultimo loco alienata gradatim, et sic successiue donec creditor fuerit integre ius suum consecutus, reseruato tamen iure cuiilibet persone: intendimus enim, et uolumus, quod ille qui illa bona posteriora alienata habuerit, teneatur reffutare dictam pos(s)essionem in predictum debitorem, qui erit anterior, et prior tempore, eo et pocior in iure, ut ponat eam pos(s)essionem ad uendendum ad extimariam (!) comunis pro credito suo, et expensis legitimis uel quod teneatur dare, et soluere ipsi creditori tantum quantum ualebat dicta pos(s)essio, tempore quo ad ipsam pos(s)essionem peruenit, et ultimum (!)³⁶), et ille qui pos(s)iderit ad aliquid aliud non teneatur.

L. 35a.

33) U naslovu tog poglavlja, kao što vidimo iz njegovog teksta, mjesto »extra districtum« trebalo je da bude pisano »extra castrum, et districtum.«

34) Tako u izvorniku na tom mjestu »conduci« mjesto »presentari«.

35) Tako na tom mjestu »recursum« pisano pravilno, s jednim »c«, a na početku poglavlja i dalje s dva »c«.

36) Tako u izvorniku, »et ultimum«. Taj se dodatak propisa ne nalazi u novijem bužetskom statutu.

CAPUT CXVIJ.

DE CAUSA APPEL(L)ATIONIS, ET NUL(L)ITATIS.

L. 36. Statuimus, et ordinamus, quod quicumque uoluerit appellare ab aliqua sententia, a qua sit licitum appellari, dictam appellationem interponat infra decem dies continuos a die prolationis sententiae, quam quidem appel(l)ationem teneatur appellans presentare in forma publica uel per literas regiminis, et comunitatis Pinguenti infra dies uiginti tres a die appellationis interposite cum apostolis seu literis dimissis, et ipsam prosequi teneatur, et procurare, ut dicta causa appellationis terminetur infra unum mensem. Quod si dictus appellans dictam appellationem non fuerit persecutus, et de ea cognitum, et determinatum infra dictum tempus, (L. 36.) dicta sententia ipso iure firma remaneat, et contra eam decetero opponi ullus non possit, et debeat mandari executioni per regimen Pinguenti ad petitionem uictoris uel eius procuratoris hoc legitime petentis. Et nihilominus dictus talis appellans si dictam appel(l)ationem non fuerit persecutus,³⁷⁾ ut dictum est, et eam determinari non fecerit infra dictum (tempus) uel si persecutus fuerit, et determinatum fuerit (quod) contra eum lata sententia fuerit bene iudicata, et male appellatum esse, teneatur refficere alteri parti omnes expensas, quas fecerit uel substinuerit occasione predicta infra decem dies postquam fuerit sententiam cessationem³⁸⁾ super predictis a regimine Pinguenti eidem uictori in adiuuamen. Et (hoc) autem uolumus (!) habere locum solum in sententijs latis seu fiendis super re immobili, et non in alio casu. Et quod dictus appellans teneatur citari facere aduersam partem, ut ueniat, si uult, ad uidendum, et audiendum litteras dimissas, et processum questionis, et sententiam a qua appellauerit.

CAPUT CXVIJ.

DE EXPENSIS REFFICIENDIS (!) A PARTE SUBCOMBENTE (!)³⁹⁾ UICTORI.

Ordinamus, et statuimus, quod si questiones inciderint, et emergerint, quod expense refficiantur per partem subcombentem parti que obtinuerit, (et) habuerit uictoriam, quas expensas regimen Pinguenti, coram quo causa ageretur, teneatur eas tansare, et reffici facere parti pertinenti in terciam diem, omni solemnitate iuris ommissa, tasationem in presenti fiendam lata sententia, et sacramento prestito super predictis expensis refficiendis per partem subcombentem, intelligendo tamen illas que fuerint aduocatis, notarijs, scripturis, et pro omnibus tasando testibus, qui testificauerint, soldum unum, et si iuerit extra terram super aliqua pos(s)essione, de qua productus fuerit in testem, **gross**(sos quatu)or.

CAPUT CXVIIIJ.

DE PETENTIBUS TERMINUM AD PROBANDUM SOLUTIONEM ALICUIUS DEBITI.

L. 36a. Siquis fuerit placitatus coram regimine Pinguenti pro aliquo debito uel pro aliqua re (cum) aliquo instrumento, quod quidem debitum fuerit (L. 36a.) de soldis centum uel a soldis centum inferius, et debitor seu reus, qui fuerit placitatus, opposuerit⁴⁰⁾ entra illum instru-

37) Na tom mjestu »prosecutus«, dok na početku istog poglavlja stoji u istom značenju riječ »persecutus«.

38) Tako u izvorniku »fuerit sententiam cessationem«.

39) »subcombente« mjesto »succumbente«, tj. stranke, koja podlegne odnosno izgubi parnicu.

40) U izvorniku na tom mjestu najprije bilo pisano »deponerit«, a iza toga drugom rukom ta riječ precrtana i povrh napisano »opposuerit«.

mentum exceptionem solutionis, finis uel absolutionis, et liberationis aut pacti de ulterius non petendo, et peccerit terminum ad probandum dictam solutionis, finis uel absolutionis, et liberationis aut pacti de ulterius non petendo, et peccerit terminum ad probandum dictam solutionem seu exceptionem, finem uel absolutionem aut pactum de perpetuo non petendo, detur sibi terminus. Et si non probabit predicta ad terminum supradictum per publicum instrumentum, emendet ipsum debitum iuxta tenorem illius instrumenti, et soluat bannum comunibus, et condenetur⁴¹⁾ tiam in soldis quadraginta comunibus Uneciarum, et Pinguenti. Sed si ipsum debitum erit a soldis centum superius, et reus peccerit terminum ad probandum solutionem ipsius debiti in parte uel in toto uel aliquid de predictis, et non probabit ad terminum sibi datum, soluat soldos centum paruorum comunibus Uneciarum, et Pinguenti, et mendet illud debitum, et sit precissum⁴²⁾ intelligendo semper quod predictae exceptiones seu solutiones debiti, quod peccentur contra cartam, non possint probari per testes nisi per publicum instrumentum.⁴³⁾

C A P U T C X X .

DE PENA PRODUCENTIUM INSTRUMENTUM DEBITI SOLUTUM.

Et si contigerit aliquem producere in iure coram regimine Pinguenti aliquod instrumentum solum, in totum uel in aliqua parte, et dolosse (!)⁴⁴⁾ peteret seu repeteret ipsum debitum solum huiusmodi, tam in parte quam in toto, si liberationem, absolutionem, pactum perpetuum de non petendo ipsum debitum, in totum uel in parte, probare poterit⁴⁵⁾ per publicum instrumentum, condenetur in libris quinquaginta paruorum comunibus Uneciarum, et Pinguenti quociens tali instrumento peteret aliquid de eo quod esset solum, uolentes (!) tamen, quod ad dictam penam, qui alterius loco succedunt in talj⁴⁶⁾ debito, non tenea(n)tur, cum scriptum sit qui alterius loco succedunt iustam ignorantie causam habent.

C A P U T C X X J .

QUOD DE ARMIS, EQUIS, ET ALIJS ANIMALIBUS, ET OPERIBUS FIAT IUS OMNI DIE.

L. 37. Ordinamus quod omni die, et diebus feriatis, per regimen Pinguenti ius reddatur de armis, de equis, et de animalibus, de cibo, et potu, et de mercede diurna, saluo, et reseruato, quod pro(L. 37.)batio de predictis fieri, et admit(t)i debeat per testes, et maxime in facto equorum, et aliorum animalium, statuto aliquo non obstante. Preterea uollumus (!), et mandamus, quod si contigerit rem aliquam furatam uendi uel cambiari publice in plathea comunis, quod emptor huiusmodi rei non teneatur ad rem restituendam domino reij⁴⁷⁾ quantumcunque probaret rem suam sibi furtiue fore acceptam uel alio modo sub (tractam) nisi integre satisfaceret emptori precium, quo emisset rem predictam. Et si aliter emerit aliquam rem, que esset furtiua, et hoc legitime probare

41) U kodeksu ta riječ bila pisana »condenetur«, te popravljena u »condenetur«.

42) Tako, »et sit precissum« u izvorniku.

43) Propis posljednje rečenice ovog poglavlja određen je posebno još jednom odredbom (124.) statuta.

44) Tako »dolosse« u kodeksu.

45) Tu manjka još, radi potpunosti smisla, riječ »debitor« ili kako se često u statutu navodi »reus«.

46) Tako ta riječ, »talj«, u izvorniku pisana takvom grafijom.

47) Također i ta riječ, »rej«, u kodeksu pisana takvom grafijom.

poterit, illam restituere teneatur illi cui furata esset, absque ullo recipiendo precio, sed absoluta.⁴⁸⁾

CAPUT CXXIJ.

DE LUCRIS FRATRUM, PATRE UIUENTE, ET POST MORTEM COMUNICANDIS IN SIMUL.

Precipimus, quod omnes fratres quidquid acquisiuerint uel emerint stando cum patre, et in potestate ipsius uel post mortem patris stantibus insimul dummodo diuisionem (!) eorum bonorum non fecerint, preterquam⁴⁹⁾ ex suc(c)essione uel legato uel docte (!)⁵⁰⁾ uxoris, totum communicare debeant cum fratribus suis in eadem potestate constitutis, tempore acquisitionis, mortuo patre, exceptis fratribus publice, et male agentibus. Et dicimus, quod patres in omnibus acquisitionibus a filiis in sua potestate constitutis toto tempore uite sue habeant usufructum, et iddem (!)⁵¹⁾ dicimus in auo, et proauo in his que quesierint (!)⁵²⁾ nepotes, et pronepotes.

CAPUT CXXIIJ.

DE COLIGANTIBUS (!)⁵³⁾ UEL ALIENANTIBUS REM ALIENAM.

Nullus decetero audeat alienare, obligare uel alio modo aliquo dare, donare, uendere uel alienare comuni uel indiuisso,⁵⁴⁾ per cartam uel sine carta, aliquod immobile alienum uel quod esset alterius uel alteri prius obligatum uel pignori datum, sub pena librarum decem paruorum, componenda comunibus Ueneciarum, et Pinguenti, et insuper teneatur statim dare, et consignare alius sufficiens pignus illi quem defraudasset, et decepisset usque ad integram satisfacti(c)tionem illius creditoris. Et si rem mobilem alienam uel que esset prius alteri obligata uel pignori data, pignera(L. 37a.)uerit uel uendiderit aut aliter dederit alicui sine licentia cuius foret uel illius cui⁵⁵⁾ foret illa res obligata, et pignorie ri data, soluat soldos centum paruorum comunibus antedictis, et restituat illud pignus sufficiens domino statim cum fuerit requisitus in iure.

CAPUT CXXIIIJ.

QUOD PROBATIO SOLUTIONIS, ET CONFES(S)IONIS DEBITI NON POSSIT FIERI NISI PER PUBLICUM INSTRUMENTUM.

Item cum dicatur, et quia publicum, et notorium sit, quod in causis ciuilibus quotidie producantur falsi testes, et contra ueritatem ad probandum solutionem uel aliarum rerum (!), ad ouindum⁵⁶⁾ falsitatis, et malicijs, que com(m)ittuntur, et com(m)itti possunt, statuimus

48) Tako, »sed absoluta« stoji u kodeksu mjesto »sed absolute«, t. j. bez ikakve odštete.

49) U našem, starijem, statutu nalazimo na tom mjestu riječ »preterquam«, dok noviji buzočki statut na odgovarajućem mjestu kaže »non ostante alcuna succession...«.

50) Tako u izvorniku »docte« mjesto »dote«.

51) Tako ta riječ pisana u kodeksu.

52) »quesierint« mjesto »acquisiuerint«.

53) U naslovu poglavlja nalazimo tako, greškom, tu riječ pisanu mjesto »obligantibus«. Dalje u tekstu poglavlja stoji pravilno »obligare«.

54) Tako u kodeksu »comuni uel indiuisso«. U novijem statutu također stoji »alcuna cosa communia (!) o indiuisa«.

55) Ta riječ »cuj«, pisana u izvorniku takvim pisanjem (grafijom).

56) Ta riječ »ouindum« stoji mjesto »obviandum« iako ni to nije klasična latinska riječ, već talijanizam, koji je prešao u latinski jezik. Klasično latinski bi se to izrazilo »ab obsistendum« ili »ad obstandum« ili »ad obuiam eandum«.

quod probatio solutionis uel confessionis debiti uel liberationis uel tanxtionis (!)⁵⁷ uel pacti de non petendo aut finis uel reffutationis ac donationis⁵⁸) in solutum uel restitutionis⁵⁹) alicuius debiti uel rerum, de quo debito uel re fuerit instrumentum, preceptum uel sententia, laudum uel testamentum uel alia scriptura publica, fieri uel admitti non possit nisi per publicum instrumentum aut per confessionem partis in iudicio factam aut coram arbitro uel arbitratore uel per scripturam priuatam, cui de iure fides debeat adhiberi, uel per restitutionem instrumenti debiti incisi, et si aliter probatio facta, et admissa fuerit non ualleat (!), et ex ea nullus processus fiat. Et predicta locum habeant in omnibus obligationibus pecuniarijs, et rerum mobilium, preceptis, sententijs, et alijs scripturis publicis, et priuatis, factis, et fiendis. In rebus uero immobilibus, de quibus est instrumentum, preceptum, sententia, laudum uel testamentum uel scriptura publica quandocunque⁶⁰) facta fuerit, probatio finis uel refutationis⁶¹), transa(ctionis, liberationis, et pacti deulterius non petendo uel dationis⁶²) in solutum uel restitutionis, fieri non possit nisi per publicum instrumentum. Inter apices (!)⁶³) declaratum est, quod testes non recipiantur (!) a regimine Pinguenti nec preiudicent parti in facto proprietatis, et domini (!)⁶⁴) alicuius rei immobilis nisi in facto si quis uellet probare se posidisse (!)⁶⁵) uel (L.38). pos(s)edere aliquam rem immobilem, et non in aliqua promissione uel pacto restitutionis uel refutationis uel alicuius donationis uel uenditionis uel alienationis.

L. 38.

CAPUT CXXV.

QUOD NULLA PROBATIO TESTIUM UALEAT A SOLDIS QUADRAGINTA⁶⁶) SUPERIUS.

Volumus, et ordinamus ad uitantum falsitates, et falsos testes, quod quotidie producuntur, quod nulla obligatio pecuniaria uel alicuius alterius rei uel facti excedens sum(m)am, numerum, quantitatem, ualorem seu extimationem quadraginta soldorum paruorum, probari possit per testes nisi per publicum instrumentum uel aliam scripturam publicam, cui (quidem)⁶⁷) fides debeat adhiberi, saluo quod in causis ciuilibus, et criminalibus produci, et recipi (!) possint pro aliquo maleficio. In omnibus alijs negotijs comunis Pinguenti, et etiam in mercatis⁶⁸) uitualium⁶⁹), factis, et fiendis de soluendo incontinenti precium, quod promiserint uenditori⁷⁰), in quibus etiam mercatis factis sine rumere fiat ratio expresse per regimen Pinguenti de die in diem, de hora in

57) Ta riječ greškom napisana mjesto »transactionis«.

58) Mjesto »donationis« trebalo je stajati »dationis«.

59) Ta je riječ u izvorniku omaškom pisana »restitutionis«.

60) U izvorniku »quandocunque«, dok noviji buzetski statut na tom mjestu kaže »fatta a qualunq[ue] modo«.

61) Tako na tom mjestu u kodeksu pisana ta riječ s jednim »f«, a tako ponovno i niže u istom poglavlju, dok se drugdje piše s dva »f«.

62) U izvorniku ta riječ bila najprije pisana »donationis«, te popravljena, kao što je trebalo, u »dationis«.

63) Tako u kodeksu »inter apices«. Neobičan oblik izraza, koji ima da znači »na kraju«, osim ukoliko je taj izraz upotrebljen greškom mjesto »inter parentheses« u značenju »u zagrada«.

64) »domini« greškom namjesto »dominij«.

65) Tako u izvorniku »posidisse« mjesto »possedisce«.

66) U naslovu tog poglavlja mjesto riječi »quadraginta« stoji rimski broj 40, »XL«.

67) U izvorniku tekst na tom mjestu sasvim izbljedio. Interpolirali smo tu riječ, a mogla je stajati i riječ »vero«.

68) Tako u kodeksu »mercatis«. Noviji statut donosi na odnosnom mjestu sigurno krivim čitanjem starog teksta, »incantia«, što nema nikakvog smisla.

69) Tako u izvorniku »uitualium«, što je talijanizirani izraz za latinsku klasičnu riječ, koja je morala ovdje doći, t.j. »annonac«, a znači »živežne namirnice, hranac«. Noviji buzetski statut na odgovarajućem mjestu donosi »vittuaglie«, stariji talij. izraz za »vettoavaglia«.

70) U kodeksu ta riječ greškom pisana »uendictori«.

horam, sicut uidebitur regiminj,⁷¹⁾ non obstantibus ferijs in dictis mercatis.⁷²⁾

CAPUT CXXVIJ.

DE HABENTIBUS REM COMUNEM CUM ALIQUO.

Cum nemo in comunione persistere cogatur inuitus, idcirco statuimus, et ordinamus, quod siquis habuerit rem aliquam comunem cum aliquo, mobilem uel immobilem (!), et in comunione persistere noluerit, comune Pinguenti teneatur mandare habentibus dictam rem comunem, ut inter se diuidant comuniter pro eis partibus pro quibus diuidi debeat infra tempus statuendum arbitrio regiminis, quod as(s)ignare debeat quindecim dierum ad plus. Et si hoc concordare non poterint, tunc regimen Pinguenti teneatur mandare extimatoribus comunis quod dictam rem diuidant inter partes predictas legaliter, bona fide, et sine fraude, et habeant dicti extimatores pro labore, et mercede eorum soldos quatuor paruorum pro qualibet marcha ualoris extimationis rei seu rerum diuidendarum a dictis (L. 38a.) partibus, quod salarium siue mercedem (qui recusauerit diuisionem⁷³⁾ soluere teneatur.

L. 38a.

CAPUT CXXVIJ.

DE COMPROMISSIS FIENDIS A CONIU(N)CTIS PERSONIS LITIGANTIBUS AD INVICEM.

Quocienscunque erit questio ciuillis (!) inter patrem et filium uel inter filium et matrem uel filium, filios aut filias,⁷⁴⁾ et e conuerso uel inter fratres et sorores uel inter sorores, tam de re mobili quam immobili, quod regimen Pinguenti debeat, et teneatur constringere illas tales coniunctas personas, causantes insimul, ad compromittendum⁷⁵⁾ se de ipsis questionibus in arbitros uel in arbitratore, unum uel plures, sicut ipsi regimini uidebitur, et si dicti arbitri uel arbitratore non possent esse concordantes ad sententiandum super ipsa questione, que foret inter ipsas partes, (et)⁷⁶⁾ de qua foret compromissum in eos, quod tunc regimen Pinguenti teneatur, et debeat dare unum alium arbitrum, et arbitratorem penes illos, qui non essent concordantes, qui cum eis arbitris, et arbitratoribus debeat sententiari, laudari, et arbitrari, ita quod ea que per maiorem partem ipsorum arbitrorum, et arbitratorum dicta, laudata, arbitrata, et sententiata fuerint inter ipsas partes debeant uallere, et tenere, et perpetuo firmitatem habere, et ab ipsis partibus debeant obseruari, excepto quod de rebus sententiatis, et de cartis debitorum non constringatur quis ad compromittendum in aliquem de predi(c)tis. intelligendo quod illi qui fuerint tutores uel tutrices aut p(ro)curatores⁷⁷⁾ alicuius uel aliquorum pupilorum uel pu-

71) Tako u izvorniku pisano »regiminj«, s »j« na kraju riječi.

72) Citava zadnja rečenica ovog poglavlja, od »In omnibus alijs negotijs« do kraja, ne spada zapravo po sadržaju u to poglavlje, vec u prethodno poglavlje pod rimskim brojem CXXJ. gdje je govor o stvarima, koje treba rješavati bez obzira na sudske praznike.

73) Tekst izvornika na tom mjestu izbljedio i poderan, te smo mi taj dio rečenice interpolirali.

74) Taj dio rečenice »uel filium, filios aut filias«, kad već iza toga u tekstu dolazi »et conuerso«, nepotreban.

75) U kodeksu za tu riječ krivo upotrebljena kratica, te bi trebalo čitati »compermittendum«.

76) Na tom mjestu ispušteno »et«.

77) U izvorniku uz slovo »p« nije upotrebljena kratica.

pillarum aut illi qui fuerint pupillj uel pupille seu adulti⁷⁸) non cogantur inuitti (!) ad compromittendum.

CAPUT CXXVIIII.

DE IURE RED(D)ENDO FRATERNITATIBUS, ET PROCURATORIBUS ECCLESIARUM.

L. 39.

Statuimus, et ordinamus, quod fraternitatibus ec(c)lesiarum Pinguenti, et districtus seu gastaldionibus, et procuratoribus seu caneparijs earum debeat fieri, et red(d)i ratio per regimen Pinguenti expresse, et summarie, et sine scriptis⁷⁹) iuditiij iuxta tenorem, et continentiam statutorum seu matricularum⁸⁰) ipsius fraternitatis pro qua, et cuius nomine agetur, et petetur de quacunq(ue) persona a qua per gastaldionem, procuratorem siue cani (L. 39.) parium ipsius ecclesie petetur aliquid, dummodo statuto seu matricule⁸⁰) ipsarum fraternitatum non sint contra formam, et ordinem statutorum⁸¹) et quod per regimen ste(n)-tur,⁸²) et creda(n)tur dicta ipsius gastaldionis, procuratoris seu camerarij⁸³) petentis de quantitate, et de re, quam uel quas petet, tam si non haberet cartam uel instrumentum quam si haberet contra debentes dari ipsi ecclesie uel fraternitati, et contra quos ipse gastaldio uel caniparius aut procurator petere uoluerint nomine, et uice ipsius ecclesie, et fraternitatis, non obstantibus ipsis petitionibus ferijs, terminis uel statuto aliquo contrario, saluo quod si uiderentur (!)⁸⁴) regimini quod aliquis ex dictis gastaldionibus, procuratoribus, et caniparijs dolosse (!), inique⁸⁵) fraudulenter aut malitiose (!) peteret, quod tunc regimen Pinguenti possit differire⁸⁶) et ab alijs ipsius fraternitatis inquirere, et scire ueritatem. Et illud iddem (!) dicimus de omnibus legatis testamentorum, affectibus, et redditibus, et alijs quibuscunq(ue) modis dictis ecclesijs, et fraternitatibus relictis, non obstantibus in predictis ferijs uel statuto aliquo.

CAPUT CXXVIII.

DE UINO DATO AD UENDENDUM IN TABERNA.

Quicunq(ue) uendiderit uinum⁸⁷) alterius in taberna, sibi locatum ad uendendum per instrumentum, teneatur soluere integre domino uini,

78) Nerazumljivo j zašto statut kaže i »adulti«. Smisao je odredbe da se odrasla lica, za koja vrijede gornji uvjeti propisa, mogu pritegnuti da međusobne sporove urede putem izbranih sudaca (arbitara), osim koliko statutarni propis neće da kaže, da se lica pod tutorstvom, iako u međuvremenu postanu punoljetna, ali još ne budu oslobođena od tutorove vlasti, ne mogu prisiljavati na takav sporazum. Isto tako je neshvatljivo zašto se još iza »adulti« kaže »inuitti (!), koje klauzule doista nema u novijem buzetskom statutu, kad je svrha i smisao tog propisa da se baš i protiv volje prisile lica, o kojima je riječ, da svoje sporove izglade putem spomenutih izbranih sudaca, osim u koliko se i ta klauzula ne odnosi na već istaknuti moguć slučaj, da se lica pod tutorstvom ne mogu protiv volje siliti na takav sporazum, ako u međuvremenu steknu punoljetnost, ali budu još pod tutorskom vlašću.

79) U kodeksu na tom mjestu jasno piše »et sine scriptis iuditiij«, dok noviji buzetski statut, sigurno krivim čitanjem starijeg statuta, propisuje »senza strepito di giudicio«.

80) U izvorniku na tom mjestu stoji »matrocularum«, a dalje u tekstu opet »matrocole«. Mi smo to razriješili kao »matricularum« i »matricule«.

81) »statutorum« razumije se »Pinguenti«, što u našem statutu nije istaknuto, dok u novijem statutu to nalazimo.

82) U izvorniku stoji »et quod per regimen stetur, et credatur dicta ipsius gastaldionis . . .«, što latinski nepravilno zvuči.

83) Dok se naprijed u poglavlju kaže za tog službenika bratovštine »caneparius«, ovdje stoji za istog naziv »camerarij«. Noviji buzetski statut na svim mjestima govori o »caneuaro«, »caneuari«.

84) »uiderentur« greškom mjesto »uidebitur«.

85) Ta riječ pisana u izvorniku nepravilnom kraticom, tako da bi trebalo čitati »iniquod«.

86) Tako u kodeksu talijanizam »differire« mjesto latinske riječi »differre«.

87) Ta se riječ na tom mjestu, a i inače, u izvorniku piše neobičnom grafijom »uinvm«.

quod sibi tenebitur occasione ipsius uenditionis sue locationis, infra octo dies post uenditionem ipsius uini, sub pena soldorum centum paruorum, componenda comunibus Ueneciarum, et Pinguenti. Ac etiam ille qui uendiderit uinum alterius in taberna non audeat ponere uel uendere aliud uinum in taberna nisi prius soluerit illi cuius uinum uendiderit in taberna, sub dicta pena. Et regimen Pinguenti teneatur facere rationem expresse de predictis de die in diem ad petitionem accusatoris, elapsis dictis octo diebus, si per ipsum tabernarium accusatum non fuerit integre persolutum, statuto aliquo non obstante, et non obstantibus etiam ferijs in predictis. Et de bibentibus uinum, (et non solu)tis⁸⁸) per tabernas, fieri debet preceptum bibentibus predictis (L. 39a) per regimen usque ad tertiam diem subsequentem ad soluendum tabernario id quod expendiderint per tabernas⁸⁹ suas⁹⁰) in⁹¹) pena soldorum decem paruorum, componenda comunibus predictis. Et si usque ad dictam tertiam diem non soluerint tabernario, quod tunc eis fiat preceptum non recedendi (!) a confinibus, tunc eis imponendis per regimen Pinguenti, sub pena soldorum centum paruorum, componenda comunibus Ueneciarum, et Pinguenti, non obstantibus ferijs aliquibus de die in diem. Et si aliquis rumperet⁹¹) uitros uel uasa aliqua tabernarij, soluat comunibus soldos uoiginti, et damnum soluat tabernario in duplo.⁹²)

L. 39a.

CAPUT CXXX.

DE DEBITO FACTO IN PINGUENTO IBIDEM SOLUENDO.

Quicumque in castro Pinguenti uel in districtu fecerit ullam merca-tionem siue debitum, possit conueniri pro ipso debito, et cogi debeat hic in Pinguento, et hic debitum ipsum soluere teneatur, remotta (!) omni ferie prescriptione.

CAPUT CXXXI.

DE REITERANTIBUS CAUSAS PER SENTENTIAM DIFFINITAS.

Ille qui coram aliquo dominio seu regimine fuerit ab aliquo citatus, et placitatus super aliqua lite, et questione cuiuscunque rei, (et)⁹³) ab ipsa lite, et questione siue ipsa petitione per sententiam fuerit absolutus, non possit nec debeat amplius conueniri, molestari uel placitari de re ipsa, qua fuerit absolutus sententialiter ab eo, qui citauerit, et placitauerit ipsum in ipsa causa de qua fuerit absolutus. Et si forte ille contra quem data fuerit sententia ipsa in tanto⁹⁴) traheret ad iudicium, et citari faceret, et conueniret aut placitaret illum qui foret sententialiter absolutus super eadem lite, et questione, et petitione de qua fuerit absolutus (et)⁹⁵) diffinit(us) per sententiam regiminis Pinguenti, ut soluat soldos quadraginta comunibus Ueneciarum, et Pin-

88) Tekst kodeksa na tom mjestu radiran i oštećen.

89) Tako u izvorniku »per tabernas suas«, u pluralu, iako ispred toga stoji »tabernario«.

90) Na tom mjestu »in pena«, dok u izvorniku redovito nalazimo izraz »sub pena«.

91) Ta je riječ pisana u kodeksu krivo, nepravilnom upotrebom kratice, tako da bi zapravo trebalo čitati »rumpereret«. Osim toga vokal početnog sloga bio je pisan »o« mjesto »u«, te je naknadno popravljeno u »u«. To zamijenjivanje vokala riječi, nalazimo često u kodeksu, kao utjecaj talijanskog jezika.

92) I taj izraz »in duplo« je talijanizam mjesto »in duplum«.

93) Na tom mjestu u izvorniku manjka »et«.

94) Tako u tekstu upotrebljen taj talijanizam, »in tanto«, mjesto klasične latinske riječi »interea« ili »interim«

95) Na tom mjestu u izvorniku manjka »et«.

guenti, et nihilominus soluat illj⁹⁶), quem taliter citari fecerit, et conuenire tantum quantum sibi peteret de quo fuisset diffinitus, et absolutus, et omnes expensas, quas ipsa occasione (!)⁹⁷) faceret in iudicio, et extra, nisi appellauerit legitimi(L. 40)me a dicta sententia infra tempus in statuto contentum, posito⁹⁸) sub rubrica: de causa appellationis.

CAPUT CXXXIJ.

DE REBUS COMUNIBUS INTER FRATRES, ET CONIUNCTAS PERSONAS CERTO MODO ALIENANDIS.

Statuimus, et ordinamus, quod quotienscunque aliquis habens rem communem immobilem cum aliquo suo fratre uel sorore, patruo uel nepote uel alio coniuncto, et uoluerit parten suam⁹⁹) (alien)are,¹⁰⁰) teneatur requirere coniu(n)ctum sibi, cum quo haberet rem comunem, si uoluerit illam emere, et expectare per quindecim dies post requisitionem, et si requisitus coniu(n)ctus, unus uel plures, uoluerit rem predictam accipere, et emere pretio competenti, quod precium competens dicimus esse illud quod statuerint tres propinqui seu propinquiores ipsius alienantis, et emere uolentis (!) uel tres ex melioribus amicis predictorum coniu(n)ctorum, teneatur uendere uolens omnino eidem suo coniun(c)to uendere (!) predicto pretio, et nulli alij (!) quam, ut premittitur, suo coniun(c)to uel coniun(c)tis. Et si alienauerit alteri preter dictam¹⁰¹) formam, ipso iure non ualeat. Et si requisiti coniun(c)ti consortes r(epud)auerint¹⁰²) uelle emere uel tacuerint, et non reddiderint responsum ad terminum antedictum, tunc liceat ei uendere cuilibet alteri persone, et allienare (!)¹⁰³), qua alienatione facta non possint coniun(c)ti requisiti uel requisitus recuperare dictam rem alienatam iure patrimonij uel propinquitatis. Et si minor¹⁰⁴) qui allienare (!) uoluerit rem comunem coniun(c)to s(uo), hoc prius requiratur, quod non possit alienare nisi primo fecerit¹⁰⁵) dictam requisitionem, et ei consentierint maiores, et propinquiores sui saltem duo, quo sint bone fame, uite, et condicionis.¹⁰⁶)

CAPUT CXXXIJJ.

QUOD PRO MAGNO UULNERE POSSIT PONI AD SUPLITIUM DE LICENTIA CONSCILIJ.

Si quis percussus, et uulneratus esset magno, et enormi uulnere, tam in die quam in nocte, et huiusmodi malefittium (!) non poterit probari, quod regimen Pinquenti de uoluntate, et consensu conscilij¹⁰⁷)

96) Ta riječ u kodeksu pisana takvom grafijom.

97) Također i ta riječ u izvorniku tako pisana.

98) »posito« odnosi se na prethodnu riječ »statuto«.

99) Ta riječ u izvorniku dvaput pisana.

100) Na tom mjestu nalazi se, danas, u kodeksu podrtina (lakuna).

101) Tako u izvorniku na tom mjestu »preter dictam formam«. Tako isto čitamo i u izvornom tekstu novijeg bužetskog statuta »Et se alienasse ad altri contra la detta forma...«. Međutim objavljiivač novijeg statuta donosi na istom mjestu krivo čitanje, kad kaže »Et se alienasse ad altri congionti la ditta forma...«.

102) Tekst izvornika na tom mjestu sasvim izbljedio, te bi ta riječ mogla da bude i »recusauerint«, iako se vrlo pažljivom oku čini, da ipak stoji, kako smo razriješili, tj. — r(epud)ia uerint«.

103) Tako u kodeksu »allienare« s dva »l«, dok iza toga neposredno čitamo »alienatione«, s jednim »l«, a pri kraju poglavlja opet nalazimo pisano s dva »l«.

104) Ovdje se iza »minor« podrazumijeva riječ »etatis«.

105) U izvorniku na tom mjestu stoji »fecerint«, jer je pisaru odnosno sastavljaču fluktuirala misao »minor« i »minores«.

106) Posljednjom se odredbom poglavlja statuta maloljetnik htio sačuvati od iskorištenja njegove lakomislenosti od strane nekog nesavjesnog rođaka.

107) Tako na tom mjestu, u tekstu, i u naslovu poglavlja pisano »consilij« mjesto »consilij«.

licentiam, et potestatem habeat ponendi ad supli(L. 40a.) cium illum uel illos, qui de ipso maleficio fuerint inculpati pro ueritate huiusmodi malefictij reperienda.

CAPUT CXXXIII.

DE CAPTIS UEL INTERFECTIS IN SERUITIO COMUNIS.

Si quis fuerit captus in seruitio comunis Pinguenti, tam in prelio campestri quam in ambasiata uel pro aliquo alio modo, per comunem Pinguenti debeat recuperari, et reg(im)en¹⁰⁸) Pinguenti, quod pro tempore fuerit, teneatur per sacramentum, ante exitum sui regiminis, ipsum captum bona fide excutare cum bonis dicti comunis, et ipsi recuperato omnia damna, que sibi acciderint causa ipsius captionis, de comunis camera solua(n)tur infra tres menses postquam idem captus ad domum suam fuerit reuersus. Et si quis aliquis¹⁰⁹) fuerit interfectus in seruitio comunis Ueneciarum¹¹⁰), filius¹¹¹) ipsius mortui, in prouidentia regiminis, non teneatur¹¹²)facere angarias uel aliquam uicinitatem comunis inde ad uiginti annos transactos. Et si quis amisit membrum in seruitio comunis, infra tres menses libras¹¹³) contum paruorum a comuni Pinguenti sibi¹¹⁴) solua(n)tur¹¹⁵), et illis qui uulnerati fuerint medicaturam¹¹⁶), et expensas¹¹⁷) solui debeant¹¹⁸) a comuni. Sed si aliquis suo debito aut sua condensatione aut suo facto proprio robaretur, pingnoraretur, detineretur uel pro suo bando, quod haberet ab aliqua terra uel dominio caperetur uel derobaretur, carceraretur uel aliquod damnum reciperet (!) uel incurreret in bonis uel in persona, quod ad hoc nec ad aliquam releuationem i(n)denitatis comune Pinguenti in aliquo non teneatur.

CAPUT CXXXV.

DE PETENTIBUS GRATIAM UEL INDULGENTIAM¹¹⁹) IN CONSCILIO

Non liceat alicui persone condenate, et tenite (!)¹²⁰) comuni pro condensationibus in Pinguento petere perdonantiam, gratiam seu indulgentiam ¹²¹) aliquam sibi remittendam, in parte nec in toto, nec alicui¹²²) alij pro alio nec pro alijs condenatis in aliqua condensatione, sub pena librarum decem paruorum, componendarum comunibus Ueneciarum, et Pinguenti, sed gratiam soluendi ad aliquem terminum com-

108) U tekstu kodeksa na tom mjestu rupa (lakuna).

109) Tako u izvorniku »siquis aliquis«.

110) Iz te odredbe vidimo političku ovisnost Buzeta o Veneciji. Moramo se sjetiti, da je to bilo iza god. 1421., kad su grad Buzet i Kostel, te dvije posljednje kule, pale u ruke Mlečanima.

111) U našem, starijem, statutu stoji izriječkom »filius«, ali nema sumnje da se to interpretiralo kao »filijs«, t. j. da su svi sinovi onoga koji je bio ubijen u službi općine, bili oslobođeni od javnih općinskih tereta. Tako kaže i noviji buzetski statut na odgovarajućem mjestu »i figliuoli«.

112) U tekstu kodeksa na tom mjestu pisalo »teneantur«, te je drugo slovo »n« precrtano, »teneatur«, iz čega bi se moglo činiti, da je po starijem statutu samo jedan sin bio oslobođen od spomenutih javnih tereta. Ipak mislimo, da to treba tako razumjeti, kao što smo istakli u prethodnoj bilješci.

113) Na tom mjestu trebalo je biti pisano »libre«, kad već dolazi iza toga pasivni oblik »soluantur«.

114) U izvorniku omaškom stoji »si« mjesto »sibi«.

115) U kodeksu nalazmo greškom »soluatur« mjesto »soluantur«.

116) Trebalo je biti pisano »medicatura«, mjesto »medicaturam«.

117) Također i tu je moralo biti »expense« mjesto »expensas«.

118) U kodeksu greškom stoji »debeat« mjesto »debeant«.

119) U izvorniku mjesto »indulgentiam« greškom piše »indulgentiam«.

120) Tako u kodeksu greškom namjesto »tenute« ili »detenge«.

121) Tako u izvorniku u tekstu poglavlja, kao i u naslovu, greškom »indulgentiam«.

122) Tako u kodeksu »alicuj alij«.

petentem, ipsam postulare possit, si tam cito non possit soluere, ut sibi fiat, placendo regimini, et . . .¹²³⁾

R U B R I C H A¹²⁴⁾

Caput I.	Qualiter omnium penarum ¹²⁵⁾ medietas sit cemunis Ueneciarum.
Caput IIJ.	Qualiter potestates exigere debeant penas pecuniales.
Caput IIJ.	De recipientibus forbanittos. ¹²⁶⁾
Caput IIIJ.	De pena illorum, qui percus(s)erint forbanitos.
Caput V.	De notariis ¹²⁷⁾ facientibus falsum instrumentum.
Caput VIJ.	De facientibus fieri falsum instrumentum.
Caput VIIJ.	De producentibus falsum instrumentum.
Caput VIIIJ.	De falsis testibus, et de producentibus eos.
Caput VIIIJ.	De debentibus conqueri regimini Pinguenti.
Caput X.	De blasfemantibus Deum uel sanctos.
Caput XIJ.	De questionibus inter ciues, et forenses.
Caput XIJ.	De termino dando accusato ad se excusandum.
Caput XIIIJ.	De vituperantibus ¹²⁸⁾ potestatem (uel) ¹²⁹⁾ iudices.
Caput XIIIJ.	De officialibus refferentibus uilaniam alteri.
Caput XV.	De uilanijs relatis alicui.
Caput XVJ.	De uilibus mulieribus dicentibus uilaniam mulieribus bone fame.
Caput XVIIJ.	De refferentibus uilaniam ulicui notario.
Caput XVIIJ.	De uolentibus probare falsitatem notarij .
Caput XVIIIIJ.	De accusantibus fraudolenter. ¹³⁰⁾
Caput XX.	De conuitantibus ¹³¹⁾ aliquem ad probam irato animo.
Caput XXIJ.	De insultu facto sine armis.
Caput XXIJ.	De insultu facto cum armis.
Caput XXIIIJ.	De insultu facto coram dominio seu regimine.
Caput XXIIIJ.	De insultu facto in propria domo.

123) Tako tim nedovršenim poglavljem završava, danas, rukopis starijeg bužetskog statuta. Kodeksu statuta, pored dvaju listova u sredini, manjkaju, danas, vjerojatno i dva posljednja lista. Kako u novijem bužetskom statutu, iz god. 1575., ne nalazimo ovog (CXXX) poglavlja, ne možemo ga na kraju dopuniti. Vidimo, dakle, da je to poglavlje ispušteno odnosno ukinuto u kasnijem bužetskom statutarnom pravu.

Iz kazala naslova (indeksa rubrika) poglavlja statuta, pisanog na početku kodeksa na listovima 2.—4., kojeg ćemo donijeti na kraju, vidimo da je stariji statut obuhvaćao ukupno 140 poglavlja (caput, capitulum). Posljednja poglavlja statuta, koja se danas, kako rekosmo, ne nalaze više u kodeksu, nosila su slijedeće naslove:

Caput CXXXVI. De notarijs debentibus autenticare instrumenta, et debentibus ea (persolu)ere.

Caput CXXXVII. De uenditionibus rerum mobiliium, et immobiliium per incantum, factum a precone.

Caput CXXXVIII. De habentibus animalia in socedam.

Caput CXXXVIIIJ. De sartoribus debentibus perficere pannos, per eos incisos (!).

Caput CXXXIX. De solutione scripturarum cance(l)arij.

Te odredbe odnosno poglavlja nalazimo u novijem bužetskom statutu.

124) Tako označen u kodeksu naslov indeksa rubrika poglavlja statuta. Taj se indeks nalazi u izvorniku na početku knjige.

125) U naslovu tog poglavlja u tekstu kodeksa, nalazimo iza »penarum« još i oznaku »pecuniallium (!)«.

126) U naslovu tog poglavlja u tekstu stoji »De non recipientibus forbanitos«.

127) U tekstu kodeksa piše »notarijs« s drugim i-longa.

128) U tekstu kodeksa stoji »De uituperantibus«, pisano s »u«.

129) U tekstu kodeksa riječ »uel iudices« izbljedile, te smo ih interpolirali.

130) U naslovu poglavlja u tekstu kodeksa ta riječ pisana »fraudulenter«.

131) U tekstu kodeksa stoji »cunuitantibus«.

	Caput XXV.	De iniacentibus manus in potestatem, iudices uel ¹³²) rectores.
	Caput XXJ.	De pena potestatis uel iudicum si quemquam percus(s)erint.
L. 2a.	Caput XXVIJ.	De percucientibus aliquem ¹³³) sine armis.
	Caput XXIIJ.	De percucientibus aliquem cum paruo uulnere.
	Caput XXIIIJ.	De pena illorum, quio percus(erint) hebriachos. ¹³⁴)
	Caput XXX.	De obruncantibus ¹³⁵) membrum
	Caput XXXJ.	Si ciuis obrru(n)cabit membrum forensi uel ¹³⁶) econuerso.
	Caput XXXIJ.	De percucientibus aliquem de nocte.
	Caput XXXIIJ.	De pena homicidarum.
	Caput XXXIIIJ.	De pena dantium auxilium malefactoribus.
	Caput XXXV.	De deffendentibus detentos a regimine.
	Caput XXXVJ.	De cridis fiendis super culpatum ad se excusandum de aliquo malefficio (!) ¹³⁷)
	Caput XXXVIJ.	De presumentibus uiollare feminam virginem.
	Caput XXXVIIJ.	De presumentibus uiollare ¹³⁸) feminam maridatam ¹³⁹) uel uiduam.
	Caput XXXVIIIJ.	De uiollantibus ¹⁴⁰) feminam, que non sit bone fame.
	Caput XXXX.	De raptoribus uirginis uel aliarum mulierum.
	Caput XXXXJ.	De pena illorum, qui contrahunt matrimonium cum aliqua puella ¹⁴¹) sine uoluntate ¹⁴²) parentum.
	Caput XXXXIJ.	De dantibus malefficiu ¹⁴³) alicui ad manducandum.
	Caput XXXXIIJ.	De facientibus sortilegia seu factura ¹⁴⁴)
	Caput XXXXIIIJ.	De sagitantibus, balistantibus (uel) ¹⁴⁵) lanceantibus in aliquo strido seu rumore. ¹⁴⁶)
	Caput XXXXV.	De non euntibus ad faciendum custodiam.
	Caput XXXXVJ.	De reccusantibus (!) ¹⁴⁷) dare pignus camerarte comunis.
	Caput XXXXVIJ.	De capientibus aliquem sine licentia regiminis.
	Caput XXXXVIIJ.	(Quod) ¹⁴⁸) nullus faciat ¹⁴⁹) reprehensalias sine licentia regiminis.
	Caput XXXXVIIIJ.	(D)e reprehensalijs ¹⁵⁰), factis super aliquo ciue uel habitatore ¹⁵¹) causa alterius.

132) U tekstu kodeksa piše »et«.

133) U tekstu kodeksa iza »aliquem« dolazi još »irater«.

134) U tekstu kodeksa nalazimo »hebriacos«, bez »ch«.

135) U tekstu kodeksa stoji omaškom »obtruncantibus« mjesto »obtruncantibus«.

136) U tekstu kodeksa »uel« pisano »vel«.

137) U tekstu kodeksa taj naslov glasi kraće »De cridis fiendis supra culpatum de aliquo malefficio«.

138) U tekstu kodeksa »uiolare« pisano s jednim »l«.

139) U tekstu kodeksa ta riječ pisana »maritatum«.

140) U tekstu kodeksa ta riječ pisana s jednim »l«.

141) U tekstu statuta iza riječi »aliqua« nema »puella«.

142) U tekstu kodeksa ta riječ pisana s »v« (»voluntate«).

143) U tekstu statuta ta riječ pisana s jednim »f«.

144) U naslovu poglavlja u tekstu statuta nalazimo »faturas«.

145) Ovdje riječ »uel« ispuštena, dok je u tekstu kodeksa nalazimo.

146) U tekstu kodeksa iza »in aliquo strido« nema dodatka »seu rumore«.

147) Ta riječ u tekstu kodeksa pisana pravilno, bez dva »c«.

148) Danas se na tom mjestu na listu nalazi rupa (lakuna).

149) Tu pravilno pisano »faciat«, dok u tekstu kodeksa greškom stoji »facieat«.

150) U tekstu kodeksa ta riječ pisana »reprehensalis«.

151) U tekstu kodeksa iza »habitator« stoji još »Pinguenti«.

	Caput L. ¹⁵²⁾	De destruentibus uinneas et cumburentibus (!) ¹⁵³⁾ domos aut auferentibus bestias alienas seu reffundentibus (!) ¹⁵⁴⁾ uinum per terram.
L. 3.	Caput LJ.	De non mutuando super pignere alicui seruo uel mercenario.
	Caput LIJ.	De non tenendo tabernas apertas post terciam campanam.
	Caput LIIJ.	Quod nullus recedat celate per fraudem a taberna. ¹⁵⁵⁾
	Caput LIIIJ.	De accipientibus caputheum ¹⁵⁶⁾ a capite alterius.
	Caput LV.	De furantibus rem alienam.
	Caput LVJ.	De furantibus ligna, sarmentas, paleas, foenum ¹⁵⁷⁾ aut herbas.
	Caput LVIJ.	De furantibus uuas ¹⁵⁸⁾ alienas, (et) alienas fruges.
	Caput LVIIJ.	De proicientibus aquam in uiam ¹⁵⁹⁾ publicam de alto.
	Caput LVIIIJ.	De ponentibus ignem in siluis, et in territorije comunis diuissis.
	Caput LX.	De portantibus ignem de nocte.
	Caput LXJ.	De incidentibus, et portantibus ligna de siluis.
	Caput LXIJ.	De portantibus uitas (!) ¹⁶⁰⁾ del ligna arborum.
	Caput LXIIJ.	De facientibus damnum in uineis, campis, et terris alienis.
	Caput LXIIIJ.	De euntibus per pos(s)essionem alterius.
	Caput LXV.	De facientibus herbam in pratis, uineis seu campis seminatis.
	Caput LXVJ.	De heredicantibus ¹⁶¹⁾ limitel uel concernes (!) ¹⁶²⁾ alicuius pos(s)essionis.
	Caput XVIIJ.	De subtrahentibus mercenarios alicui persone.
	Caput LXVIIJ.	De audientibus cridari ad arma, et nolentibus ire ad ea.
	Caput LXVIIIJ.	De inuenientibus res alienas.
	Caput LXX.	De retinentibus res missas ¹⁶³⁾ ab aliquo alicui. ¹⁶⁴⁾
	Caput LXXJ.	De mercatoribus debentibus habere iustas mensuras.
	Caput LXXIJ.	De dantibus minus pondus ¹⁶⁵⁾ alienis.
	Caput LXXIIJ.	De becarijs uendentibus ¹⁶⁶⁾ carnes mortisinas.
	Caput LXXIIIJ.	Quod becarij non uendant ¹⁶⁷⁾ duas carnes insimul.
	Caput LXXV.	Quod becarij non uendant carnes pro altera qualitate quam sint). ¹⁶⁸⁾
	Caput LXXVJ.	Quod becarij uendant carnes secundum extimationem iustitiariorum.

152) Rimska brojka »L« na tom mjestu pisana neobičnom grafijom, »XXXXX«, dok u tekstu kodeksa stoji pravilno označena.

153) U tekstu kodeksa ta riječ pisana »cumburentibus«.

154) U tekstu statuta mjesto te riječi stoji »effudentibus«.

155) U tekstu kodeksa ne nalazimo dodatak »a taberna«.

156) U tekstu kodeksa iza »caputheum« stoji još »uel pileum«.

157) U tekstu kodeksa pred »foenum« nalazimo »siue«.

158) Ta riječ ovdje tako pisana, a u tekstu statuta »vuas«.

159) Ta riječ u tekstu kodeksa pisana s »v«.

160) Tako i tekstu kodeksa ta riječ u naslovu poglavlja pisana greškom »uitas«, dok u samom tekstu poglavlja nalazimo pravilno »uites«.

161) U tekstu tog poglavlja ta riječ pisana »eredicantibus«, što je na oba mjesta pogrešno pisano mjesto »eradicantibus«.

162) Tako ta riječ pisana i u naslovu teksta kodeksa.

163) Ta riječ ovdje pravilno pisana, dok u tekstu kodeksa nalazimo »misas«.

164) Ta riječ u tekstu kodeksa pisana »alicuj«.

165) U tekstu kodeksa nalazimo »pondus«.

166) U tekstu kodeksa ta riječ pisana »vendentibus«.

167) U tekstu kodeksa greškom »uendat« mjesto »uendant«.

168) Te su riječi ovdje izbljedjele, ali ipak su vidljivi obrisi slova.

L. 3.a	Caput LXXVIJ.	Statuto contra clibanarios. ¹⁶⁹⁾
	Caput LXXVIIJ	De facientibus fieri oleum, et de salario torcularum.
	Caput LXXVIIIJ.	De dicentibus uana, et ¹⁷⁰⁾ mendacia ¹⁷¹⁾ de aliquo.
	Caput LXXX.	De contrafacientibus preceptum dominationis.
	Caput LXXXJ.	Quod aliquis cuius uel habitator Pinguenti non obliget se per forensem, sine licentia regiminis.
	Caput LXXXIJ.	De lauantibus pan(n)os uel herbas in funtibus (!) ¹⁷²⁾
	Caput LXXXIIIJ.	De accipientibus denarios causa laborandi.
	Caput LXXXIIIJ.	De ementibus de manu preconis.
	Caput LXXXV.	De forensibus, habitantibus in Pinguento.
	Caput LXXXVJ.	Quod mulier possit uendicare pos(s)essionem suam a uiro alienatam.
	Caput LXXXVIJ.	De muliere in adulterio comprehensa (!) ¹⁷³⁾
	Caput LXXXVIIJ.	De testamento mulieris, habentis uirum,
	Caput LXXXVIIIJ.	De testamento mulieris, non habentis uirum.
	Caput LXXXX.	Quod in quolibet testamento intersint ¹⁷⁴⁾ testes quinque.
	Caput LXXXXJ.	De suc(c)essione bonorum parentum, decedent(i)um ¹⁷⁵⁾ ab intestato.
	Caput LXXXXIJ.	De succedentibus ¹⁷⁶⁾ ab intestato ¹⁷⁷⁾ a deffunctis. ¹⁷⁸⁾
	Caput LXXXXIIJ.	De non alienanda (!) ¹⁷⁹⁾ rem sibi legatam ad usufructum.
	Caput LXXXXIIIJ.	De aduenis ab intestato, ¹⁸⁰⁾ et sine heredibus defun(n)ctis ¹⁸¹⁾
	Caput LXXXXV.	Quod commissarij teneantur adimplere legata testatori(s).
	Caput LXXXXVJ.	Quod pater habeat tutellam filiorum. ¹⁸²⁾
	Caput LXXXXVIJ.	De etate pupillorum, et pupillarum.
	Caput LXXXXVIJ.	Quod mater sit tutrix filiorum ¹⁸³⁾ si pater alium non instituerit.
	Caput LXXXXVIIIJ	Quod tutor detur a pretore illi, qui sine tutore reman(n)serit ¹⁸⁴⁾
	Caput C.	Quod tutores teneantur facere inuentaria pupillorum infra (L. 4.) octo dies.
L. 4.	Caput CJ.	Quod tutores teneantur conseruare bona pupillorum in bono statu.
	Caput CIJ.	De bonis pupillorum non alienandis sine licentia regiminis. ¹⁸⁵⁾

169) U tekstu kodeksa ta riječ pisana greškom »clibaros«.

170) U tekstu kodeksa »uel« mjesto »et«.

171) U tekstu kodeksa ta riječ pisana s »i«, »mendatia«.

172) Tako »funtibus« i u tekstu statuta.

173) Tako »comprehensa«, a u tekstu kodeksa, opet greškom, »comprehensa«.

174) U tekstu kodeksa nalazimo greškom »intersit«.

175) U tekstu kodeksa »decedentum« također pisano bez »i«, a ovdje suviše nalazimo greškom dva »c«.

176) Ta riječ u tekstu statuta pisana s jednim »c«.

177) Ta riječ u tekstu kodeksa pravilno pisana, a ovdje nepravilnom upotrebom kratice stoji zapravo »ab instrumento«.

178) Tako i u tekstu kodeksa ta riječ pisana bez »c«.

179) U tekstu statuta pravilno pisano »de non alienando rem«, a ovdje pisano »de non alienandam rem«, te je u riječi »alienandam« »m« precrtano.

180) Ta riječ je i ovdje i u tekstu kodeksa pisana nepravilno, krivom upotrebom kratice, »ab instrumento«.

181) Ovdje ta riječ pisana bez »n«, a u tekstu kodeksa bez »c«.

182) Ta riječ u tekstu kodeksa pisana s dva »i«.

183) Opet u tekstu kodeksa ta riječ pisana s dva »i«.

184) Ovdje ta riječ pisana greškom »remanaserit«, a u tekstu kodeksa stoji pravilno »remanaserit«.

185) Ovdje taj dio rečenice glasi »sine licentia regiminis«, a u tekstu kodeksa »sine consensu dominationis«.

Caput CIIJ.	natam, non obstante temporis prescriptione. Quod omnes uenditiones, et alienationes proclamentur super plathea comunis Pinguenti.
Caput CV.	Quod pos(s)essiones permutate possint recuperari.
Caput CIIJ.	Qualiter pupillus possit recuperare rem suam alie-
Caput CVJ.	De habentibus minimam particulam in aliqua pos(s)essione.
Caput CVII.	De habentibus uiam per aliquam pos(s)essionem.
Caput CVIIJ.	De non habentibus uiam eundi ad suam pos(s)essionem.
Caput CVIIJ. ¹⁸⁶⁾	Qui possunt interesse sententie consulende.
Caput CX ¹⁸⁶⁾	De non reccipiendo (!) debitum aut procurationem a forense contra uicinum Pinguenti.
Caput CXJ. ¹⁸⁶⁾	De his, qui se celant fraudolenter (!) pro non comparando iuri.
Caput CXIJ. ¹⁸⁶⁾	De testibus reccipiendis (!) in questione rerum immobilium.
Caput CXIIJ. ¹⁸⁶⁾	De illis, qui pos(s)iderunt per quindecim annos.
Caput CXIIJ. ¹⁸⁶⁾	De prescriptione decennij.
Caput CXV.	De testamentis, factis extra ¹⁸⁷⁾ districtum, presentandis regimini Pinguenti.
Caput CXVJ.	Quod creditores conuenire debeant suos debitores, et heredes eorum.
Caput CXVIJ.	De causa appellationis, ¹⁸⁸⁾ et nul(l)itatis. ¹⁸⁹⁾
Caput CXIIJ.	De expensis reficiendis ¹⁹⁰⁾ a parte subcombente ¹⁹¹⁾ uictori.
Caput CXVIIIJ.	De petentibus terminum ad probandum solutionem alicuius debiti.
Caput CXX.	De pena producentium instrumentum debiti solutum.
Caput CXXJ.	Quod de armis, equis, et alijs animalibus, et operibus fiat ius omni die ¹⁹²⁾
Caput CXXIJ.	De lucris fratrum, factis ¹⁹³⁾ patre uiuente, et post mortem patris ¹⁹⁴⁾ comunicandis insimul.
L. 4a. Caput CXXIIJ.	De obligantibus ¹⁹⁵⁾ uel alienantibus rem alienam
Caput CXXIIJ.	Quod prouatio solutionis, et confessionis ¹⁹⁶⁾ debiti non possit fieri nisi per publicum instrumentum.
Caput CXXV.	Quod nulla probatio ualeat a quadraginta soldis superius. ¹⁹⁷⁾

186) Ta se poglavlja (od 109. do 114.) ne nalaze danas u našem kodeksu (starijem statutu), jer manjkaju listovi, na kojima su ta poglavlja bila pisana.

187) Tako glasi i naslov poglavlja u kodeksu. Medutim iz teksta tog propisa vidimo, da je u naslovu poglavlja mjesto »extra districtum« trebalo biti pisano »extra castrum, et districtum Pinguenti«.

188) Ta riječ u kodeksu pisana s jednim »l«.

189) Ta riječ i ovdje i u tekstu statuta pisana s jednim »l«.

190) Ta riječ u tekstu kodeksa pisana, nepravilno, s dva »f«.

191) Tako ta riječ pisana i ovdje i u tekstu kodeksa nepravilno mjesto »succumbente«.

192) U naslovu tog poglavlja ni ovdje ni u tekstu kodeksa nisu obuhvaćene sve stvari, o kojima treba svaki dan raspravljati pred sudom. U propisu se tog poglavlja, naime, još navodi i »de cibo, et potu«.

193) Ta riječ u naslovu poglavlja u tekstu kodeksa ispuštena, iako je iza riječi »fratrum« ostalo prazno mjesto za jednu riječ. Sigurno je to ispušteno omaškom.

194) U naslovu poglavlja u tekstu kodeksa ne nalazimo iza riječi »post mortem« i riječ »patris«, kao što je to ovdje pisano. I to je sigurno ispušteno omaškom.

195) Riječ »obligantibus« u naslovu teksta kodeksa greškom pisano »coligantibus«.

196) Ta riječ u tekstu kodeksa pisana s jednim »s«.

197) Taj je naslov manjkav, jer nije bilo zabranjeno svako dokazivanje duga preko 40 solda, kao što izlazi iz tog naslova, već samo dokazivanje duga putem svjedoka. U naslovu poglavlja u tekstu kodeksa stoji potpuno pisano »Quod nulla probatio testium ualeat a soldis quadraginta superius«. Broj »quadraginta« u naslovima na oba mjesta pisan broječano, »XLta«.

Caput CXXVJ.	De habentibus rem comunem cum aliquo.
Caput CXXVIJ.	De compromissis fiedis a coniu(n)ctis ¹⁹⁸⁾ personis litigantibus ad inuicem.
Caput CXXVIII.	De iur ¹⁹⁹⁾ redendo (!) ²⁰⁰⁾ fraternitatibus, et procuratoribus ecclesiarum.
Caput CXXVIIIJ.	De uino ad uendendum in taberna dato. ²⁰¹⁾
Caput CXXX.	De debito facto in Pinguento ibidem soluendo.
Caput CXXXJ.	De reiterantibus causas per sententiam diffinitas.
Caput CXXXIJ.	De rebus comunibus inter fratres, et coniu(n)ctas ²⁰²⁾ personas certo modo allienandis. ²⁰³⁾
Caput CXXXIII.	Quod pro magno uulnere possit poni ad suplitium de licentia conscilij. ²⁰⁴⁾
Caput CXXXIIIJ.	De captis uel interfectis in seruitio comunis.
Caput CXXXV.	De petentibus gratiam uel indulgentiam ²⁰⁵⁾ in consilio. ²⁰⁶⁾
Caput CXXXVJ. ²⁰⁷⁾	De notarijs debentibus autenticare instrumenta et debentibus ea (persolu)ere. ²⁰⁸⁾
Caput CXXXVIJ. ²⁰⁷⁾	De uenditionibus rerum mobilium, et immobilium per incantum, factum a precone.
Caput CXXXVIJ. ²⁰⁷⁾	De habentibus animalia in socedam.
Caput CXXXVIIIJ. ²⁰⁷⁾	De sartoribus debentibus perficere pannos, per eos incisos (!) ²⁰⁹⁾
Caput CXXXJ. ²⁰⁷⁾	De solutione scripturarum cance(l)arij.

L. 33a. CATASTICO DELLE RASON DEL COMUN DE VENETIA, CHE SONO TENUTI PAGAR I CITTADINI, ET VEDOUÉ OGNI ANNO IMPERPETUO, E ALTRE RASON DEL CASTELLO DE PINGUENTE.²¹⁰⁾

Terreni de commun i quali sono affitati a più persone, notale qui de sotto adi primo Nouembre 1431., et pagano a rason de anno, ut infra:

Iuan Greziz tien un prado de comun, paga all'anno Lire	O soldi 16,
Lucia Obdicina per uno terren	„ O soldi 6 ,
Mauro Lourecich per uno terren	„ O soldi 6 ,
Posup Matel per uno terren	„ O soldi 5 ,
Maistro Stephano Fauró per un'orto	„ O soldi 5 ,
Bresco per un terren	„ O soldi 4 ,
Grebol molinaro per un terren	„ O soldi 4 ,
Dunez Crencich tegniua un terren	„ O soldi 4 ,

198) Ta riječ pisana u naslovima na oba mjesta bez »n«.

199) Ta riječ ovdje omaškom dvaput pisana.

200) Riječ »redendo« tako pisana u naslovima na oba mjesta mjesto »reddendo«.

201) Riječ »dato« u naslovu poglavlja u tekstu kodeksa pisana iza »uino«, dakle »De uino dato . . .«

202) Ta riječ u naslovu poglavlja u tekstu kodeksa pisana pravilno s »n« (»coniunctas«).

203) Ta riječ u naslovu poglavlja u kodeksu pisana pravilno s jednim »l«.

204) Tako ta riječ pisana u naslovima na oba mjesta.

205) Također i ta riječ tako pisana u naslovima na oba mjesta.

206) Ta riječ pisana takvom grafijom u naslovu poglavlja u tekstu kodeksa, dok je ovdje također bila tako pisana, ali je kasnije slovo »c« precrtano.

207) Ta završna poglavlja (od 136. do 140.) danas se ne nalaze u kodeksu statuta, jer knjizi manjkaju dva zadnja lista.

208) Mjesto na kome je bila pisana ta riječ danas izbljedjelo i radirano, tako da vidimo samo završetak riječi. Tu smo riječ interpolirali po novijem buzetskom statutu, u kojem se nalazi to poglavlje, i u kojem se u naslovu poglavlja kaže » . . . et che quelli a cui spettano debbano scuoderli«.

209) Tako u izvorniku pisana ta riječ.

210) Na kraju iza novijeg buzetskog statuta iz god. 1575., pisanog talij. jezikom, među terminacijama, koje su većim dijelom objavljene, nalazi se, na listovima 33a do 36a i taj stari katastik, savremen sa starijim buzetskim statutom, koji je bio, kako se vidi iz ovjere na kraju tog katastika, dodan uz noviji buzetski statut (»in hoc statuti libro, de ordine . . . transcripti . . .«). Kako taj dokument nije bio objavljen, prepisujemo ga iz izvornika u cjelini i donosimo kao dodatak starijem buzetskom statutu.

Steffano Gadiz per lo terren tegniua Lucia Obedicina²¹¹) „ O soldi 4
 Iuan Belaiz per un terren appresso il suo „ O soldi 4 ,
 Perum de Bu comincia a pagar 1436.
 Terreni de commun che paga decima ogni anno comenza adi primo
 Nouembre 1431., affittati alli sottoscritti cittadini, intendendo decima
 dretta (!) de tutto quello che loro arcoglie (! accoglie), et non semenando
 i dieno pagar secondo quello parera giusto a meser lo podesta.
 Matel lauora un terren in Sobersen.
 La moglie cle fo (! fu) de Colenaz lauora un terren in Marzana.
 Gregor Bresendich lauora un terren a Chuch.
 Andrea Berccich sauora un terren in Corenicha.
 Paolo de Mnum lauora un terren apresso la so (! sua) corte.
 Gregor Cubilari tien do (! due) terreni de commun: l'uno apresso la sua
 corte, l'altro a Coronicha.²¹²).
 Tomas Goloich iuri (! iure) Cubilari Dunazo, (et)
 Michiel de Rozzo, tutti lauora terreni de commun in una contra(ta),
 che se chiama in Chalech.

L. 34. Gresco Lourecich tien un terren de commun a Caulichia, el qual tegniua
 Gregor Sbich, et Ambros calegher pagando a comun decima.²¹³)

QUESTI SONO I DATII SE AFFITA DEL COMUN DE VENETIA, ET
 CETERA.²¹⁴)

Primo el datio della beccaria, e panicolaria s'affitta ai XI Zugno 1432.
 Se suol affittar per anno uno, pagando el precio di quello in tre paghe,
 el qual precio suol esser circa lire trenta do a rason de anno, siando²¹⁵)
 tegnudi i conduttori dar piezaria sofficiente del ditto datio.

El datio della valcha²¹⁶) de commun comenza el termine del condutor²¹⁷)
 adi 14. del mese de Ottore nel soradetto²¹⁸) millesimo, il²¹⁹) qual datio
 si²²⁰) suol affittar a rason de anno circa lire cinquanta otto, douendo
 pagar in quel modo dito de sora²²¹), e dando segurta per el modo
 ditto de sopra.

El datio del mollin ditto Verchiach s'affitta adi 2. April 1432. Si suol
 affittar a rason de lire ottanta all'anno, siando tegnudi a pagar per
 lo²²²) modo soradetto, (e) de dar piezaria come e scritto di sora.

El datio della mitta d'un mollin chiamato Chnexach per indiuiso con
 donna Jedricha Uicharina, (el) qual datio comenza la festa de misier²²³)
 San Nicolo del mese di Decembre. Se suol affittar la parte che aspetta
 a commun circa lire ottanta una, dobbiando pagar, e dar piezaria per
 lo modo ditto di sopra 1432.

Numero 1. Item che cadaun cittadin paga ogni anno per le rason l'e
 tegnudo de dar al commun de Venetia la festa de misier San Michiel
 de anno in anno imperpetuo prima vin spodo vno²²⁴), formento spodo
 uno, biauua spodo uno, denari soldi cinque.

211) Tako na tom mjestu »Obedicina«, a gore u tekstu izvornika »Obdicina«.

212) Ispred toga taj se lokalitet naziva »Corenicha«.

213) U izvorniku na tom »decima« pisana grafijom »Xma«.

214) U izvorniku na tom mjestu kratica za »et cetera«.

215) »siando« mjesto »essendo«.

216) Vrst mlina, stupa.

217) Tako na tom mjestu »condutor«, s jednim »t«.

218) Tako u izvorniku mjesto »sopradetto«.

219) Izvornik upotrebljava naizmjenice artikule »el« i »il«.

220) Na tom mjestu »si suol«, a drugdje opet »se suol«.

221) Tako u izvorniku mjesto »sopra«, kao što stoji odmah iza toga.

222) Stari artikule »lo« upotrebljava se, vidimo, i pred riječima, koje ne počinju s »s impura«.

223) Tako u izvorniku »misier San Nicolo«.

224) Na tom mjestu »vno« pisano s »v«, a odmah iza toga s »tt«.

Item detti cittadini die pagar el ditto di decima de vin a questo modo, cioè, che quelli che hanno somme cinque de vua²²⁵) sta tegnu(do) L. 34a.) dar spodo uno de vin per decima al commun, della qual decima uien el quartese a i preti del Castello, e habbiando da somme cinque in suso²²⁶) no die pagar niente piu de spodo un de vin.

Numero 2. Item che i ditti cittadini die pagar el ditto di decima del formento in questo modo, cioè, che cadaun cittadin, che ha do buo²²⁷) die pagar vn spodo de formento per decima, (e) habbiando un buo die pagar spodo mezo. Et lo simil paga decima de biaua, potendo dar per pagamento della biaua tanto sorgo, della qual decima uien el quartese a i preti.

Numero 3. Item che i ditti cittadini die pagar semenando, et non habbiando suoi buo corzo uno, e mezo de formento per decima, e die pagar altro tanto de biaua, possando dar sorgo in luogo de biaua.

Item che i ditti cittadini die pagar ogni anno non semenando al commun soldi sie²²⁸) per cadaun.

Item che quei cittadini i quali hanno animali menudi e tenuto²²⁹) a dar a commun la festa de misier San (Zorzi la decima di detti animali²³⁰), et sono assolti dei soldi cinque per (hauer dato al commun la ditta decima)²³⁰) in luogo dei soldi cinque.

Item che i ditti cittadini è tegnudi de pagar la festa de misier San Zorzi a commun per la prauda de commun secondo le sue usanze soldi sie per cadaun.

Item cadaun cittadin è tegnudo dar el ditto di habbiando animali menutti²³¹) un'animal, cioè o caureto ouer agnello, e sia assolto de dar a²³²) commun i ditti soldi sie.

Item i detti cittadini die dar, et è tegnudi de dar a commun ditta decima de animali menudi, si de caureti come d'agnelli el di de Pasqua, della qual decima tocca il quartese alli reuerendi di Pinguento.

L. 35.

Item die dar, et è tegnude pagar tutte le uedoe²³³) si troua nel castel de Pinguento el di della festa de misier San Michiel per cadauna sbani²³⁴) noue de uin, del qual ne tocca un sban ai zudesi, et al coniadador,²³⁵) resta al commun sbana otto per cadauna uedoa.

Numero 4. Item paga le ditte uedoe el ditto di a commun formento corzi²³⁶) do, biaua corzi do, e soldi do per cadauna.

Numero 5. Item che cadauna uedoa, che hauesse do buo è tegnuda, e die dar a commun per decima de formento spodo uno, de biaua spodo uno, come paga i cittadini, e habbiando un buo die pagar mezo spodo de formento, e mezo de biaua.

225) »vua« znači »uva«.

226) »in suso« znači niže, ispod, lat. »inferius«.

227) »buo« znači »buc«, latinski »bos«.

228) »sie« = »sej«.

229) Pored starog oblika »tegnudo« ovdje nalazimo i noviji oblik »tenuto«.

230) Ti djelovi rečenice teksta izvornika nalaze se na mjestu, koje je danas sasvim izbjeljelo od vlage.

231) Ta riječ na tom mjestu izvornika pisana s dva »t«. Pored toga nalazimo istu riječ pisanu i »menudi«.

232) Tako u izvorniku »a« pisano s diakritičkim znakom akcenta. Tako još i nize u tekstu.

233) Tako ta riječ pisana u izvorniku.

234) V. Mažuranić u svojim »Prinosima za hrvatski pravno-prosvjetni rječnik«, Zagreb 1908 — 1922, str. 1702, kaže za tu riječ: vas aquarium ligneum, drvena kanta. Dalje govori za tu riječ da je tamna (porijekla), ali da se nalazi u svim našim (slavenskim) jezicima. Zatim navodi i jedan citat vrela »žbani pšenice (! pšenice) 4 . . . vina spud 1 i žban 12«.

235) G. Boerio u svom »Dizionario del dialetto Veneziano«, Venezia 1829, str. 148, tumači tu riječ: »coniadador (u našem izvoru »coniadador«) coniatore, colui che nella publica Zecca batte moneta«.

236) »corzi« = »cortius«, mjera za žito koja je iznosila 1/6 spuda (»spodium«). Taj podatak nalazimo u »Notarskoj knjizi bužetskog notara Martina Sotolića« (1492—1517), fol. 28 i 80a., gdje se za tu mjeru kaže »cortios tres slue medium spodium boni, et puri tritici«. I V. Mažuranić u svom, naprijed citiranom, djelu na str. 526. spominje tu mjeru nazivajući je »korac«, »korec«, ali ne navodi pobliže koliko je ona obuhvaćala žita.

Numero 6. Item che le ditte uedoe die pagar semenando, e non habbian-
do sui buò per cadauna corzo uno, e mezo de formento, e altro tanto
de biau, come fanno i cittadini.

Item die pagar quelli uien ad herbadego sopra el terren de Pinguento
con animali grossi soldi sie per cadaun animal.

Quelli che uegniano in herbadego nel principio che la nostra Signoria
haue questo luogo, soleuano ben pagar soldi sie per passo ut supra,
ma per esser multiplicati i animali delli uicini de Pinguento li rettori
si acordano al meglio li pare per beneficio de commun.

Numero 7. Item die pagar quelli che uien a herbadego con animali me-
nudi sopra el terren de Pinguento soldi do per animal.

Item che tutti i forastieri che conduce robba a logar dentro del ca-
stello di Pinguento e tegnudi de pagar de uin condugando (!)²³⁷ quanta
quantita i uol spodo uno de uin, e per lo simile spodo uno (de) for-
mento, e per lo simile spodo uno de biau, et de ogni oltra biau se-
gondo le sue usanze come appar termination de misier Zorzi Soranzo,
et de misier Ettor Bembo, podestai de Capodistria.

L. 35a. QUESTI SOTTO SCRITTI SONO CONTADINI DE PIN-GUENTE,
QUALI PAGANO LE RASON AL COMMUN DE UENETIA.

Mosnizza pelizzaro	Climen Fersonich
Dedac mollinar	Berton Talcich
Michiel de Cerouia	Tonse Mendich
Tonse Drascich	Bercho Chemetouich
Petro Sgudich	Marin Musolin
Bastian Pudeuich	Gresco zenero de Batucan
Bolfere Cramer	Maistro Martin sartor
Steffan calegar	Paul Sgodich
Benco Bachiec	Martin Cragnez
Domenego de Rachitouj ²³⁸	Ianes Slamnich
Marco de Vittor	Mauro Lourecich
Iuan Belech	Mocor Crotouich
Luco Berichich	Martin Treschianouich
Andrea Bericich	Tonse Lancouich
Martin de Uerch	Marin Zernzich
Tomas Golouich	Gregor Bresendich
Lorenzo Garouanich	Ielen Peuerada
Marin Chisan	Berton Qualach
Crisman Buxan	Cocian Perich
Tonse Sobanich	Iuan Garouich
Zuan Tessare ²³⁹	Cusman Garouich
Iuan Lourecich	Domenego de Nugla
Mocor Belinich	Cocian Rosin
Busina Margonich	Vsmina ²⁴¹) Radechich
Gregor Smercouich	Marin Cubilarich
Iuan Morlacho	Domenego Creblich
Marin Cessar	Marin Plaschon
Giacomo Bersendich	Marin Coxich
Mathio Resnauer	Michiel de Cudouia
Iuri ²⁴⁰) Crouacich	Iuan Gnetich
Gregor Martich	Gregor Selesnich ²⁴²)

237) Tako ta riječ pisana u izvorniku, a znači »conducendo«.

238) »Rachitoui« valjda mjesto »Rachitouich«.

239) »Tessaro« možda je taj bio tesar.

240) »Iuri« valjda mjesto Jurij, Juraj.

241) Tako u izvorniku.

242) Prvo slovo tog prezimena radirano i danas izbljedjelo. Ipak čini se, da je prvo slovo tog prezimena bilo »S« ili »Z«.

L. 36.	Gregor Cubilarich Simez Slamnich Cocian Crota Berton Iuradouich Michiel de Martin Iacomo Iuradouich Marin de Sterna Paul Greblo Domenego Ualentinich Mocor Buxinich Luco Martich Petar Perscich Maistro Herman, sartor Maistro Herman, calegher Stepaz Todalich Vsmigna Pengar ²⁴⁵) Ambros Sustan ²⁴⁶) Steffan Fauro Ambros Medego Gregor calegar Iacomo calegar Anzel Fauro Andrea Barbo Misse Cacer Bastian Glauaz Martin Sterpalnich ²⁵¹) Mathio calegar Mathio Sterpalnich Paschul ²⁵³) Bastian Gorcoialich Polo Salamon Sfetina Pocarich ²⁵⁵) Steffan Troncouch ²⁵⁷) Crisman Pengar Benco Creblich ²⁵⁹)	Martin Cragnez Iuan Treschianouich Misse Priuernirit ²⁴³) Iuan Premaurouich Stipan Gignez Marin Ferco Sfetina Raspaia Biasio Paschul Maistro Anzol calegaro Crisman Xabiza Iuri Cubilarich Polo Opat Martin Suzzouich Lucaz Mari de Lucia Bertul ²⁴⁴) Suzzouich Rumen Desliuicich Giacomo fio de Ferco Carlo de Bergod Polo de Mnun ²⁴⁷) Tonse Gorcoialich Mattio Mocorziz Marin zenero de Pesan a Slun ²⁴⁸) Biasio Zouanich Crise Coceuer ²⁴⁹) Iuan de mistro ²⁵⁰) Piero calegher Marin Maran Petro, zenero de olim Bratogna ²⁵²) Anzel Coceuer Zorzi Rustich ²⁵⁴) Maistro Mathio Fauro de Rozzo Simon de Brest Iuan Codelia ²⁵⁶) Ambroz, zenero de Paolo Scoda Lenardo ²⁵⁸) zenero de Marin Cosicz Perosa Margoniz Martin de Verch Burca, fiol de Cesar Tonse Postich Mileho ²⁶⁰)
L. 36a.	Benco Cesarouch Primos Loureicich Iuan Feronich Pausse Liuatich	

243) Tako u izvorniku.

244) Tako pisano u izvorniku.

245) U bužetskog notara Martina Sotolića (1492—1517) to prezime nalazimo zabilježeno kao »Pengarich«.

246) U naprijed spomenutog bužetskog notara Sotolića to prezime nalazimo navedeno kao »Sustanich«.

247) Na 33a. listu istog ispisa (»Catastico delle rason«), to se isto lice naziva »Paolo de Mnun«.

248) »Slun« = Slum.

249) Naprijed spomenuti bužetski notar Sotolić spominje to prezime kao »Coceuar«.

250) Tako u izvorniku »mistro« za »maistro« = magister.

251) U spisima već spomenutog bužetskog notara Sotolića nalazimo prezime »Stirpinich«.

252) U izvorniku to ime pisano »Brat« s kraticom na kraju, tako da se može razriješiti »Bratich«, »Bratogna« i drugčije.

253) Tako u izvorniku pisano samo ime bez prezimena.

254) U izvorniku i to prezime pisano »Rust« s kraticom na kraju. Mi smo razriješili kao gore.

255) U višeput spomenutog bužetskog notara Sotolića to prezime glasi »Pecharich« = »Pecarić«, dok »Pocarich« ne nalazimo.

256) Takoder u spomenutog bužetskog ontara Sotolića to prezime nalazimo pisano »Codelich«.

257) I to prezime stoji u notarskim spisima Sotolića, ali pisao »Trunch« i »Trunchouich«.

258) Tako u izvorniku »Lenardo« za »Leonardo«.

259) I to prezime nalazimo u bužetskog notara Sotolića, ali pisano »Greblich« i »Greblo«.

260) Tako u izvorniku pisano samo ime bez prezimena.

Et ego Philippus de Angelinis Bassanensis²⁶¹), publicus imperiali auctoritate ac dicte terre Bassan²⁶¹) colligiatus notarius, et modo cancellarius clarissimi domini Francisci Donato dignissimi capitanei Raspurch, et Pasinatici suprascriptum cathasticum, iam ammissum, et per me casu repertum, ih noc statuti libro, de ordine spectabilium agentium spectabilis communitatis Pinguenti, transcripsi ex alio simili in membranis descripto, ipsis restituto, ponendo in archiuo spectabilis communitatis, predicte, et in fidem premissorum me subscripsi²⁶²).

261) Bassano, grad u sjevernoj Italiji.

262) Tako završava autentifikacija tog katastika od strane spomenutog notara Filipa de Angelinis iz Bassana, bez njegovog potpisa i bez njegovog notarskog znaka (signum notarile).

PRIJEVOD STATUTA
(*Versio statutorum*)

POČINJE STATUT TVRĐAVE BUZETA:

- L. 5. Mudra pravda postavila je s neba među narode prijestolja vladara da istakne nagradu pravednima i suzbije drskost prestupnika, a slavna mletačka moć uzdigla je svoju vlast, snagom mača u zahtahu desnice svog Lava, po (drugim) gradovima cijelog svijeta da pravednima donese nagradu mira, a znočince kazni dostojnim kaznama smrti. Jer, inače, da je ostavila zlodjela nekažnjenim, nestao bi sa svijeta mir, a okrutne ruke zločinaca okrvavile bi se krvlju pravednika na njihovu propast. Trebalo je, dakle, da se priroda podvrgne pravdi, koja zla djela ljudi privodi na put pravednosti i čini ljude da žive pod vodstvom razuma. I zaista kao što sunce u proljetno doba milovanjem (svojih zraka) i ulijevajući svoju snagu sve budi iz ukočene zimske tromosti, tako i preslavna mletačka vlast, za nas nova, iz svega onog, što je tokom vremenu i promjenama zakona vlasti (postalo slabo) podiže nas toplinom svoje moći i dobrostivo nas, mimo naših zasluga, poziva na plodove svoje vjernosti i na sva druga dobra, da tako i mi, poput ostalih vjernih podložnika njezine preslavne vlasti, uredimo svoje statute i zakonske odredbe, koje su već tokom vremena postale nejasne, te da baš sada, kada se ti propisi traže, sredimo te od njihovih prvih početaka. U ime, dakle, onoga, koji je saznao nebo i zemlju i na čiji se mig smiruje sve što se nalazi pod nebeskim svodom, savzavši ponizno i milost presvetog evandjeliste svetog Marka, slavnog zaštitnika plodotvornog grada Mletaka, kao i svetog Jurja, vjernog (L. 5a) pokrovitelja ovog grada Buzeta, ishodišvi i postigavši prije svega dozvolu vrsnog i valjanim djelima istaknutog muža, gospodina Georgij de Georgio, predostojnog i slavnog koparskog načelnika i kapetana, (koji svoju vlast vrši) u ime presjajne vlade već spomenute naše mletačke vlasti, kao i na temelju naredbe, predočene nam, od našeg plemenitog i milostivog muža, gospodina Ivana Ferro, hvalevrijednog načelnika ovog grada Buzeta, (koju je naredbu izdao) već spomenuti gospodin koparski načelnik i kapetan, a u ime naprijed rečene prejasne naše mletačke vlasti, a slažući se s njime i s njegovim mišljenjem i mi, sada prisutni, buzetski suci, to jest Matej Gorkojalić i Juraj Krvavčić, kao također i veći i stariji dio Velikog vijeća ovog grada, sazvanog zvukom zvona i, po običaju, glasom tekliča, sve i pojedine statute i odredbe, koje su složene u ovome svesku, jednodušno i složno postavljamo, određujemo, odobravamo, odlučujemo, zapovijedamo i potvrđujemo, i te (statute) snagom našeg pristanka i jednodušnog odobrenja, kao i odlukom načelnika i službe sudaca i rečenog (Velikog) vijeća, uz sudjelovanje moći i već spomenute ovlasti, u dobroj volji potvrđujemo, naređujući i određujući da se ti (statuti i odredbe) točno, kako stoje i doslovno, bez ikakve i najmanje izmjene, čvrsto i nepovredivo izvršuju, kako od same općinske uprave i njezinih službenika, tako i od strane svih privatnih i posebnih osoba, građana i stanovnika i svih posjednika pokretnih i nepokretnih dobara u ovom gradu Buzetu, i to kako sada tako i u sva buduća vremena, tekuće godine, označene na kraju ovog sveska (i to) 1435., indikcije trinaeste, posljednjeg dana mjeseca kolovoza, i tako dalje.
- L. 5a.

I. POGLAVLJE.

POLOVICA SVIH NOVČANIH KAZNA TREBA DA PRIPADNE MLETAČKOJ OPĆINI.

- L. 6. Neka, dakle, svi znaju kako bi se zbog toga mogli čuvati da ne upadnu u kazne i osude naše općine, određujemo i na ovom listu izjavljujemo, da od svih novčanih kazna i osuda, koje u buduće bude izrekla bužetska vlast, polovica ima pripasti mletačkoj općini, dok druga polovica neka ostane bužetskoj općini.

II. POGLAVLJE.

KAKO OPCINSKI NAČELNICI TREBA DA TRAŽE NOVČANE KAZNE.

Osim toga, da nitko ne pomisli da će se njegove kazne i osude odgodom vremena nešto ublažiti, zapovijedamo i određujemo, da svi i svaki pojedini, koji bude kažnjen po propisu našeg statuta ili po općinskoj vlasti na neku novčanu kaznu ili osudu, treba da tu kaznu i osudu plati unutar jednog mjeseca, od dana kada je na tu kaznu bio osuđen ili od rješenja priziva na njegovu osudu, jer inače po isteku tog mjeseca dozvoljeno je gospodinu bužetskom načelniku, i on po svojoj službenoj dužnosti i treba, da pospješ i izvršenjem tih kazna i osuda, tako da isti gospodin načelnik ima po četiri mala solda od svake libre od sviju kazna i osuda, koje bude utjerao, i to tako da mu po dva solda treba da plati krivac odnosno osuđenik, a po dva solda naša bužetska općina.

III. POGLAVLJE.

O TOME DA NITKO NE SMIJE PRIMITI IZGNANIKE.

- L. 6a. Zatim hoćemo i određujemo, da se nijedan građanin ili stanovnik tvrđave Buzeta ne bi usudio dati pomoć, savjet ili zaštitu nekom izgnaniku iz bužetske tvrđave, koji bude prognat zbog novčane osude, da ne bi takvom izgnaniku dao neki posao, pod prijetnjom kazne od stotinu malih solda, koja se kazna ima podijeliti kako je gore određeno¹⁾ Također neka se nitko ne drzne i ne usudi (L. 6a.) da uzme u svoju ili u tuđu kuću u tvrđavi Buzeta nekoga, koji bude prognat zbog ubojstva ili po osudi tvrđave Buzeta ili zbog bilo čega drugog; niti da takvom licu pruži pomoć ili pokaže neku naklonost, pod prijetnjom, u tom slučaju, od stotinu malih libara. A ako (pak) taj prognanik na neki drugi način dođe u tvrđavu, svaki onaj ili svi oni koji ga vide ili za to doznaju, moraju ga, nastojeć svim silama, uhvatiti i predvesti vlasti, pod istom kaznom, a ako ga ne bi mogli sami uhvatiti, trebaju da za njim viču svugdje po cijelom bužetskom području, gdje god bi se taj (prognanik) zatekao.

IV. POGLAVLJE.

O KAZNAMA ONIH, KOJI BI TUKLI IZGNANIKE.

Ustanovljujemo i određujemo, da ako netko bude prognat iz tvrđave Buzeta i iz općine zbog silovanja neke žene ili radi nekome zadate rane, s prolijevanjem krvi, zbog čega bude nastupila smrt ili gubitak ili oslabljenje nekog uda tog ranjenog ili zbog neke pljačke, izdaje, ubojstva ili krađe ili zbog bilo kojeg drugog zločina, za koje je zlo-

¹⁾ Misli se u prvom poglavlju.

čine po pravu ili statutu ili po bužetskom običaju predviđena odmah smrt ili gubitak nekog uda, i ako drugi takvog izgnanika uvrijedi ili ubije, onaj ili on, koji to počine, ne podliježu nikakvoj kazni. Isto tako ako netko bude prognat iz općine i tvrđave bužetske zbog neke druge nekom zadane rane, radi koje ne bude uslijedila smrt ili gubitak ili oslabljenje nekog uda takvog ranjenika ili zbog koje druge osude i ako tkogod tog izgnanika uvrijedi ili udari, ne potpada pod kaznu niti njemu niti općini.

V. POGLAVLJE.

O NOTARIMA, KOJI SASTAVE LAŽNU ISPRAVU.

- L. 7. Ako neki notar prevarno sastavi lažnu javnu ispravu, sve ako to učini i bez ikakvog interesa²⁾ neka mu se odsiječe desna ruka i neka se za-
uvijek oglasi beščasnim, a takva isprava da bude bez ikakve vrijednosti.

VI. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI DADU SASTAVITI LAŽNU ISPRAVU.

Tkogod prevrno daje sastaviti lažnu ispravu, neka izgubi desnu ruku i da se za uvijek oglasi nečasnim, a tako sačinjena isprava neka ostane nišetna, bez valjanosti i bez ikakve vrijednosti u koliko se ta isprava bude ticala neke koristi onoga, koji je sastavi ili daje po drugom sastaviti kao gore, ali neka bude valjana ako stranka, protiv čijeg je interesa takva isprava sastavljena, bude to hjela.

VII. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI SUDU PREDOČE LAŽNU ISPRAVU.

Zatim ako netko zlobno predoči sudu neku lažnu ispravu, neka se osudi na kaznu od pedeset malih libara, a takva isprava da bude bez ikakve vrijednosti, a ako takav počinitelj ne bi mogao da plati kaznu, neka se bičuje i žigoše, ali u svakom slučaju, platio on kaznu ili ne, treba ga proglasiti beščasnim.

VIII. POGLAVLJE.

O LAŽNIM SVJEDOCIMA I O ONIMA, KOJI IH PREDVEDU SUDU.

Ako netko bude pozvan da svjedoči pred bilo kojom vlasti u građanskoj ili novčanoj³⁾ parnici i (ako) očito daje lažno svjedočanstvo, neka plati općini pedeset malih libara, a ako pak ne bude mogao da (tu kaznu) plati, neka ga vlast po svojoj volji kazni u osobi, ali ipak, bilo da plati tu kaznu ili ne, treba ga proglasiti nečasnim. A isto tako i onaj, koji pokuša da svjedoče prevarno predvede na sud, te ako ih predoči da lažno svjedoče, neka padne u istu kaznu. A ako pak iznese pred sud lažno svjedočanstvo u krivičnoj parnici, neka bude kažnjen po slobodnom nahođenju bužetske općine, uzevši brižljivo u obzir lični položaj i ostale okolnosti.

2) U izvorniku na tom mjestu stoji »sine omni fenore«, što znači »lihva, nedopuštena dobit na dug«. Mi smo to preveli općenitim izrazom »interes«.

3) Tako u izvorniku »in causam ciuilem uel pecuniariam« iako je to ista pravna stvar. To izvornik posebno ističe ili zato jer mu nije sasvim jasan pojam obuhvatnosti građanske parnice ili prosto zato da napose i naročito istakne novčane parnice.

IX. POGLAVLJE.**O TOM KAKO TREBA PODNIJETI TUŽBU PRED BUZETSKOM
OPĆINOM⁴)**

U buduće je svaki obavezan i mora da se prituži pred vlasti, ako bude htio, zbog nanosenih mu uvreda i zadanih mu udaraca, u roku od deset dana, jer ako tako ne učini ne treba ga više o tom saslušavati, ali tako da ipak ostaje slobodno općini da ona, po svojoj ocjeni, povede o tome istragu. A ako netko vidi druge da krađu ili da uzimaju tuđe stvari ili da nanose nekome neku drugu štetu, treba da ta lica prijavi vlasti unutar tri dana, a ako to ne učini, neka se tada više o tome ne sasluša. Ako pak neka osoba tuži ili preda neku tužbu vlasti, ne može više taj, koji se tužio, da odustane niti da povuče tužbu, iza kako ta bude predata, sve kada bi to i htio, i neka to ne smeta vlasti da po toj tužbi provede postupak, istragu i osudu, po pravu i općinskom statutu, a na temelju izjava i dokaza, koje općina bude mogla pribaviti.

X. POGLAVLJE**O ONIMA, KOJI HULE BOGA I SVECE.**

Ako netko u buduće pohuli ili opsuje Boga, njegovu slavnu majku ili druge svece, neka plati općini kaznu od deset malih libara, a ako ne bude mogao to platiti, treba ga sa svom odjećom na njemu tripud baciti u jezero svetog Ivana, a svatko može da tuži i prijavi takve hulitelje i neka se drži u tajnosti, te neka mu se vjeruje i samo s jednim svjedokom, tako da je potreban tom tužitelju ili prijavitelju samo jedan svjedok, da bi dokazao svoju tužbu ili prijavu, od koje kazne polovica neka pripadne mletačkoj i buzetskoj općini, a druga polovica tužitelju ili prijavitelju.

XI. POGLAVLJE.**O SPOROVIMA IZMEĐU GRAĐANA I STRANACA.**

Ako u buduće nastane neki spor između buzetskog građana i stranca, bilo zbog riječi ili djela, iz kojeg bi (spora) trebala uslijediti neka kazna (L. 8.) u korist općine ili stranke, hoćemo da o toj kazni ili sporu odluči općina, po svom nahodjenju i ocjeni, skupa s većinom vijeća, uzevši u obzir stalež i svojstva osoba u sporu, kao i sam zločin. I na sličan način ako nastane spor između stranaca⁵) ili onih, koji budu navršili petnaest godina⁶), i ako spor bude među onima, koji nemaju navršениh petnaest godina⁷) treba da o tom isti (općina skupa s većinom vijeća) odluče po svom nahodjenju i razboritosti⁸).

XII. POGLAVLJE.**O ROKU, KOJI TREBA DATI OPTUŽENOM ZA NJEGOVU ODBRANU.**

Također ako bude protiv nekoga ili više njih putem vlasti podnesena prijava ili tužba ili (tražena) istraga, treba da vlast pozove pred sebe

4) Naslov tog poglavlja trebalo je, zapravo, po izvorniku, doslovno prevesti »O onima, koji treba da se tuže buzetskoj općini«. Međutim, po sadržaju poglavlja, činio nam se zgodniji širi prijevod.

5) U izvorniku stoji »inter forensem«, a mislilo se pod tim, sigurno, »inter forenses«, tj. »između stranaca«.

6) To je godina, kojom su građani, po statutu, sticali punoljetnost.

7) U izvorniku stoji doslovno »etatem predictam«, tj. »naprijed rečenu dob«, što smo mi smatrali zgodnijim prevesti tako, da se ponovi prije navedeni izraz »navršениh petnaest godina«.

8) Riječ »prouidentia«, koja se nalazi u izvorniku, preveli smo smo radije »razboritost«, nego »providnost« ili nekako drukčije.

okrivljenoga ili optuženoga, ako bude mogla do njega doći, te da mu odredi rok na osam dana za njegovu odbranu, a ako vlast ne bude imala u rukama tog okrivljenika, dužna ga je javno pozvati, po općinskom glasniku, da predstane sudu do trećeg dana nakon rečenih osam dana iza (već određenih) osam dana, radi svoje odbrane, i taj poziv treba javno oglasiti na općinskom trgu, gdje se bude skupilo mnoštvo naroda, i o tom javnom pozivu mora da općinski notar sastavi⁹⁾ spis. Ako takav okrivljenik bude pronađen i lično pozvan ili ako, nepronađen, bude pozvan javnim pozivom, te ako se ne prijavi sudu u određenom roku radi svoje odbrane od prijave, tužbe ili istrage, koja je protiv njega pokrenuta, smatrat će se da priznaje i da je krivac tog zločina, za koji je okrivljen, te će se protiv njega postupiti razborito po smislu (propisa) statuta, kao protiv javnog zločinca, koji je svoj zločin priznao, htijući i određujući također, da treba i da se mogu primiti i saslušati svjedoci protiv tog prijavljenog, optuženog i onog, protiv kojeg se provodi istraga, i to kako prije njegovog odgovora i poziva, tako i poslije toga, u njegovom prisustvu ili odsustvu, i to ako bude trebalo pod zakletvom ili bez zakletve svjedoka, i neka vrijeđe iskazi onih svjedoka, (L. 8a.) kao da je prijavljeni, optuženi ili onaj, protiv kojeg se vodi istraga, prisutan i isto tako te (svjetodoke) zakleti.

L. 8a.

XIII. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI GRDE OPCINSKOG NAČELNIKA ILI SUCE.

Budući da je svaka vlast od Boga i da se onaj, koji se opire vlasti, protiv božanskoj moći, određujemo, stoga, da ako netko u buduće svojom drskosti pogrdi gradskog načelnika, u njegovom prisustvu, treba da plati mletačkoj i bužetskoj općini deset velikih soldi i zbog (te uvrede) načelnika, treba da bude prognat za četiri mjeseca, a zbog (uvrede) sudaca dva mjeseca, a radi (pogrde) drugih općinskih službenika, dok rečeni budu vršili funkciju, jedan mjesec, a ako tko uvrijedi suce, neka plati deset malih libara, a tko to počini prema drugom službeniku vijeća, neka plati stotinu (malih) soldi, pridržavajući uvijek dio te (kazne) zbog tih uvreda i prostota za (bužetsku) općinu i našu mletačku vlast.

XIV. POGLAVLJE.

O OPCINSKIM SLUŽBENICIMA, KOJI NEKOME NANESU UVREDU.

Ako netko od sudaca ili službenika vijeća reče prostotu nekom građaninu ili stanovniku Buzeta, potpada pod kaznu predviđenu u idućem poglavlju.

XV. POGLAVLJE.

O UVREDAMA NANESENIM DRUGOM LICU.

Ako neko lice, bez obzira kojeg spola, izrekne drugom uvredu, to jest: lupež, pljačkaš, krivokletnik, beščasnik, izdajica, nevjernik, »lažeš kroz grlo«, rogonja, prognanik, ili ženi: bludnica, lupežica, razuzdanica ili sličnu uvredu, u prisustvu uvrijeđenih i koji to budu čuli, treba da

9) Doslovno »zabilježi« (»scribi«).

L. 9.

plati općini buzetskoj pola marke i pripadajući dio našoj mletačkoj vlasti, osim ako onaj ili ona bude javno poznat zbog onoga, što mu je rečeno ili ako tome ili toj bude to dokazano, najmanje jednim svjedokom, jer u takvom slučaju onaj, koji to rekne, ne će trebati da plati, (L. 9.) nego samo kaznu zbog obične uvrede, to jest četrdeset malih soldí, po starom običaju.

XVI. POGLAVLJE.

O NEČASNIM¹⁰⁾ ŽENAMA, KOJE NANESU UVREDU ŽENAMA DOBRA GLASA.

Ako neka žena na zlu glasu ili koja bude uhvaćena u preljubu izrekne uvredu kojoj drugoj ženi dobra glasa, neka plati deset malih libara (buzetskoj općini) i pripadajući dio našoj mletačkoj vlasti, po starom običaju, a ako tu kaznu ne bi mogla platiti, treba da se bičuje i za uvijek izгна iz buzetske tvrđave, i ako žena dobra glasa rekne nešto tom prilikom onoj zlog glasa, nije obavezana ta žena dobra glasa na nikakvu kaznu.

XVII. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI NANESU UVREDU NOTARU.

Ako neka osoba rekne notar: »krivotvorac« ili »sastavio si lažnu ispravu« ili sličnu uvredu, neka plati deset malih libara, koje treba podijeliti među buzetskom i mletačkom općinom, osim ako bi taj notar bio zbog toga javno poznat ili ako bi mu to dokazao.

XVIII. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI BI HTJELI DOKAZATI NOTARU LAŽNOST.

Ali ako onaj, koji rekne tako notar: »krivotvorac« ili »sačinio si lažnu ispravu ili lažan spis«, ponudi da to dokaže pred buzetskom vlasti, i ako to ne uzmogne zakonito dokazati, treba da plati deset malih libara, koje valja podijeliti, kao što je gore rečeno.

XIX. POGLAVLJE.

O ONIMA KOJI PODNESU ZLOBNU OPTUŽBU.

L. 9a.

Zatim ako neka osoba zlobno optuži ili okrivi pred vlasti drugoga zbog krađe treba da plati dvostruku novčanu kaznu, koju bi takav optuženik ili okrivljenik (L. 9a) trebao da plati. A ako pak neko zlobno tuži drugoga zbog drugih zločina, neka kazna za to ostane u slobodnoj ocjeni vlasti do dvadeset pet malih libara, uzevši u obzir svojstva osoba i mjesta.

XX. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI IZAZOVU DRUGOGA, U SRDŽBI, NA DVOBOJ.

Ako netko pozove i izazove drugoga na dvoboj u srdžbi ili iz mržnje, neka plati općini stotinu soldí, a onaj od te dvojice ili više njih koji, zbog takvog izazova, odu van tvrđave ili na neko drugo mjesto unutar tvrđave na takav dvoboj, platit će odmah općini deset malih libara, i

¹⁰⁾ Ovdje riječ izvornika »uilibus« prevodimo u smislu propisa tog poglavlja »nečasnim«, a ne doslovno »niskim, niska roda, staleža«.

također ako (tom prilikom) izazovu neki nemir, bitku ili izgred, obvezani su na kaznu, koja je u statutu predviđena, za izgred ili povredu¹¹⁾ koje počine.

XXI. POGLAVLJE.

O NAPADAJU, POČINJENOM BEZ ORUŽJA.

Kojigod građanin ili stanovnik Buzeta ili stranac izvrši prema drugom građaninu ili stanovniku neki nasrtaj ili napadaj, bez oružja, i to izvan područjagrada, te tom prilikom izvrši nedolično¹²⁾ ranjavanje ili hvatanje tog lica, neka se osudi na pola marke općini mletačkoj i buzetskoj, a ako se (to) počini u području grada ili u tvrđavi, treba da plati takav spomenutim općinama osam libara i dvadeset malih soldi.

XXII. POGLAVLJE.

O NAPADAJU, IZVRŠENOM S ORUŽJEM.

Ako neki građanin ili stanovnik Buzeta izvrši nasrtaj ili napadaj na drugog građana, bilo unutar ili izvan buzetske tvrđave, s upotrebom oružja, platit će za to deset libara općini mletačkoj i buzetskoj.

XXIII. POGLAVLJE.

O NAPADAJU, IZVRŠENOM PRED VLAŠĆU ILI OPĆINOM.

L. 10. Ako neki građanin, stanovnik ili stranac izvrši nasrtaj ili napadaj bez oružja, na drugog građanina ili stanovnika Buzeta ili stranca, pred vlasti, čineći (tako) nedolično¹³⁾ (L. 10.) hvatanje ili ranjavanje tog lica, neka plati dvadeset i pet malih libara općinama mletačkoj i buzetskoj, a ako počini takav nasrtaj ili napadaj s oružjem, platit će spomenutim općinama pedeset malih libara.

XXIV. POGLAVLJE.

O NAPADAJU, IZVRŠENOM U VLASTITOJ KUĆI.

Budući da svatko mora biti u vlastitoj kući siguran, ustanovljujemo, da ako neki građanin, stanovnik ili stranac počini napadaj, s oružjem, na drugog građanina ili stanovnika Buzeta u njegovoj kući ili ako taj tu kuću ima u najmu ili inače u njoj stanuje, neka plati pedeset malih libara općini mletačkoj i buzetskoj. Ako taj napadnuti udari ili ubije napadača ili njegovog pomoćnika, ne treba da podleži nikakvoj kazni ni njima ni općini¹⁴⁾, osim u crkvama, krčmama, u mlinovima i na drugim javnim mjestima, na kojima se ljudi običavaju skupljati, na kojim izuzetim mjestima potpada pod kaznu, predviđenu propisom statuta buzetske općine. A ako napadač izvrši takav napadaj bez oružja, treba da plati spomenutim općinama dvadeset i pet malih libara. Ako napadač (tom prilikom) rani napadnutoga, potpada također pod glavnu kaznu, određenu za one, koji drugog rane. Ako napadnuti ili netko, tko mu pomogne, u odbrani od tog napadaja odmah udari napadača ili njegovog pomoćnika, ne potpada kazni ni tome ni općini¹⁴⁾ I ako

11) Riječ izvornika »offensiones«, preveli smo na tom mjestu »povrede«.

12) Tom riječju (»nedolično«), preveli smo izraz izvornika »faciendo asiniam«.

13) Tako prevodimo izraz izvornika »faciendo uillaniam«.

14) Na sva tri mjesta riječ izvornika »comunibus«, prevodimo »općini« mjesto »općinama«.

rečeni napadaj bude izvršen u nečijoj kući, spomenuti napadač dužan je platiti općini¹⁴⁾ kako je gore rečeno, polovicu određene¹⁵⁾ kazne¹⁶⁾, po starim pravima (od davnine utvrđenim)¹⁷⁾.

XXV. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI STAVE RUKU NA OPCINSKOG NACELNIKA, SUCE I REKTORE.

L. 10a.

Ustanovljujemo i određujemo, da ako netko u srdžbi i u namjeri (L. 10a.) da ga povrijedi, stavi ruku na načelnika i udari ga, neka plati u ime kazne dvije stotine malih libara općinama mletačkoj i bužetskoj, a ako (to) bude (izvršeno) s (prolijevanjem) krvi, ima se takav zatočiti za dvije godine izvan tvrđave, na udaljenosti od dvadeset i pet milja. A ako, pak, (takav udarac) bude (zadat) bez (prolijevanja) krvi, ima platiti polovicu libara i treba da bude zatočen polovicu gore predviđenog roka. Ako (takav) rani vikara ili suca, morat će platiti stotinu malih libara i neka bude zatočen na jednu godinu.

XXVI. POGLAVLJE.

O KAZNI NACELNIKA ILI SUCA, AKO (ONI) NEKOGA UDARE.

Ako, pak, načelnik, vikar, suci ili rektor bužetske općine, van vršenja svoje dužnosti, udare neku osobu: građanina ili bužetskog stanovnika, neka pretrpe kaznu, određenu statutom općinskog vijeća, kako je trpe i svi ostali građani, osim ako oni udare one, koji su u tučnjavi, u namjeri da dokrajče njihovu svađu ili da ih od tuče rastave. Ako oni udare nekog stranca, odlučit će po svom nahodanju vijeće, da li je to bilo u srdžbi.

XXVII. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI UDARE NEKOG U SRDŽBI, ALI BEZ ORUŽJA.

L. 11.

Tkoga udari drugoga u srdžbi ili iz mržnje, neka plati jednu marku malih dinara općini mletačkoj i bužetskoj. A bude li netko udario drugoga šakama ili nogom ili mu dade čušku ili ga udari kamenom ili nekim drugim predmetom, ali bez prolijevanja krvi, ili ga bude vukao za kose, treba da plati dvije marke (malih) soldi spomenutim općinama. A ako onaj, kome bude to učinjeno, odmah za vrijeme napadaja, bez oružja, onoga, koji ga udari, bude udario ili vukao za kosu, te ako to bude mogao dokazati barem s tri valjana svjedoka, nije obavezan na nikakvu kaznu ni njemu ni općini, osim, pak, ako bi taj zbog tog udarca (L. 11.) umro, to se onaj, koji ga je udario, ima smatrati ubojicom i treba ga kazniti kao ubojicu, u smislu propisa statuta, koji govori o ubojstvima.

XXIII. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI NEKOG UDARE I (TIM) UZROKUJU MALU RANU.

Ako netko pri napadaju udari drugoga i time ga rani malom ranom ili ako mu prolije krv, neka plati spomenutim općinama pet malih libara.

15) Da ne ponavljamo mnogo puta riječ izvornika »dicte«, »rečene«, tu smo riječ ovdje preveli »određene«.

16) Riječ izvornika »condenationis«, činilo nam se bolje prevesti na tom mjestu »kazne«.

17) Tako slobodno prevodimo završni izraz izvornika »nominibus, et iuribus omnibus, et affirmatis (!) antiquis«.

XXIX. POGLAVLJE.

O KAZNAMA ONIH, KOJI UDARE PIJANICE.

Ako neka osoba, koja je javno poznata kao pijanica ili nevaljalac ili ljudi niskog položaja ili bludnice, javno počine neko odvratno djelo ili reknu ili učine neku prostotu drugome ili ako nekog udare i ako taj ili ti, kojemu ili kojima takvi (nešto) učine ili zadađu, udare takve nevaljalce, pijanice, osobe niskog položaja ili javne bludnice, te ako takav po čestitim ljudima dokaže, da su mu ti nevaljalci ili bludnice rekli neku uvredu, neka ostane u slobodnoj ocjeni vlasti da to kazni od četrdeset soldi na više, uzevši u obzir položaj osoba i značaj učinenog djela, a da tome ne smeta neki protivan propis.

XXX. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI DRUGOME OSAKATE (NEKI) UD.

L. 11a.

Tkogod od građana ili buzetskih stanovnika bude ranio nekog građanina, stanovnika ili stranca, tako da taj zbog te rane nepopravljivo izgubi onaj ud ili ako mu taj ud tako rani ili osakati, da se više njime ne bude mogao služiti, neka plati deset maraka ranjenom ili udarenom i pet maraka općini mletačkoj i buzetskoj, zatim neka plati liječenje i treba ga zatočiti za jednu godinu na dvadeset i pet milja (L 11a.) daleko, gdje on to bude želio, a ako pobjegne neka se prodade njegovo imanje za namirenje te osude i pored toga mora se zatočiti, kao što je rečeno. A ako takav povreditelj pobjegne, a ne bude imao čime platiti rečenu osudu, neka se protjera iz tvrđave i područja Buzeta, tako da se više nikada ne smije vratiti u Buzet, osim ako prije ne postigne milost općine i povrijeđenoga i ako prije ne plati svoju kaznu. Ako, pak, takav povrijeđeni zbog zadobivene rane umre, neka se onaj, koji mu je povrijedio ud, smatra ubojicom i treba ga kazniti smrtnom kaznom, kao javnog ubojicu.

XXXI. POGLAVLJE.

AKO GRAĐANIN POVRIJEDI UD STRANCU ILI ONAJ NJEMU.

Ako neki stranac povrijedi ud kome građanu ili buzetskom stanovniku ili ga tako udari i osakati mu ud, da se više nipošto ne bi njime mogao služiti, neka se odsječe njemu isti ud. Isto tako ako koji građanin povrijedi strancu neki ud ili ga tako udari i osakati mu ud, da se više tim udom ne bude mogao služiti, treba mu odsjeći odgovarajući ud, osim ako se vlasti učini, da je do tog došlo strančevom krivnjom i greškom, u kom slučaju može tog povrijeditelja kazniti samo s pet maraka mletačkih dinara, ali ako osuđeni ne bi mogao platiti tu osudu, treba i njemu odsjeći odgovarajući ud, i to tako, da mu se odijeli od tijela.

XXXII. POGLAVLJE

O ONIMA, KOJI UDARE NEKOG NOĆU.

L. 12.

Hoćemo i ustanovljujemo, da ako netko izvrši neki navedeni udarac ili ako udari neku osobu noću, (L. 12.) od zalaska do izlaska sunca, treba da plati dvostruku kaznu, koja je predviđena za taj slučaj.

XXXIII. POGLAVLJE.

O KAZNI UBOJICA.

Ustanovljujemo i određujemo, da ako netko u buduće ubije neku osobu: građanina ili stanovnika Buzeta ili stranca, neka izgubi glavu i treba ga osuditi na smrtnu kaznu, tako da umre. A hoćemo ako slučajno takav ubojica pobjegne i ne bude se mogao uhvatiti, da se odmah zaplijene sva njegova dobra, pokretna i nepokretna, od koje imovine polovica treba da pripadne općini mletačkoj i buzetskoj, a druga polovica sinovima ubijenoga, a ako ne bi imao sinova, rođacima ubijenoga, a tog ubojicu valja također zauvijek prognati iz tvrđave i područja Buzeta, tako da ako ipak nekad dopadne u ruke buzetske općine, mora mu se odsjeći glava, tako da umre, a spomenuta dobra tog ubojice trebaju, kao što je rečeno, pripasti općini mletačkoj i buzetskoj i sinovima ubijenoga, kao da je bio i da se zatekao presuđen i osuđen. Ali ako taj ubojica bude uhvaćen prije nego bude osuđen i prognat i prije nego li se proglasi, da njegova imovina pripada općini i sinovima ili rođacima ubijenoga, kao što je gore rečeno, i prije nego što bude izvršena pravda nad ubojicom i prije nego mu bude, zbog počinjenog ubojstva, skinuta glava, ne treba da njegovu imovinu zaplijeni ni općina ni pojedinci, niti on gubi svoja dobra, dapače on može da svojom imovinom slobodno oporučno raspoloži i da je ostavi onome ili onima, kojima bude htio¹⁸⁾, a u koliko tom inovinom ne bi oporučno raspoložio, treba da njegova dobra pripadnu onome, koji ih po zakonu imaju da naslijede, ne misleći pri tome na jednostavno (nepromišljeno) ubojstvo, već samo na pljačku i umorstvo (ubistvo s predumišljanjem).

L. 12.a. XXXIV. POGLAVLJE.

O KAZNI ONIH, KOJI POMAŽU ZLOČINCE.

Kadgod načelnik, vikar, suci ili rektori ili pojedini od njih naredi nekome da pođe hvatati kojeg zločinca, koji je nešto počinio, takvo lice treba odmah poslušati naređenje i ići onamo, gdje mu se zapovjedi i naredi i svim svojim mogućnostima, u dobroj vjeri, pažljivo i brižljivo učiniti i izvršiti sve ono, što mu bude naloženo i naređeno, pod prijetnjom kazne od dvadeset i pet malih libara, koje treba platiti općinama mletačkoj i buzetskoj. Ako se taj zločinac ne bude mogao uhvatiti i ako neka osoba pruži pomoć, dade savjet ili zaštitu kojem zločincu, bilo u izvršenju samog zločina ili dajući mu savjete za bijeg, neka se (takva osoba) kazni, bez opraštanja, s dvije stotine malih libara, (u korist) mletačke i buzetske općine. Ako načelnik, vikar, suci ili rektori, koji su već spomenuti, pođu iz Buzeta sa svojim domaćim ili sa spomenutim pozvanim osobama da hvataju nekog zločinca ili ako nekog uhvaćenog budu vodili sa sobom, te taj uhićenik ili taj zločinac bude nepokoran¹⁹⁾ vlasti ili onome, koji ga bude htio uhvatiti i zadržati i ako, braneći se, ne dozvoli, da ga uhvate i sprovedu u uze vlasti, te ako netko tada rani tog zločinca, koji bi se branio ili onoga, koji bi ga htio braniti ili pomoći mu, neka onaj, koji takvog zločinca ili njegovog pomoćnika udari, rani ili ubije, ne podleži nikakvoj kazni.

18) Odredbom o tome, da zločinac može sam da oporučno raspoloži sa svojom imovinom prije osude, htjelo se postići, da ubojice ne bježe, već da se svojevolumno predaju u ruke pravde. Na kraju tog poglavlja, odredba statuta dobro razlikuje obično (jednostavno, tj. nepromišljeno) ubojstvo (»de puro homicidio«) od pljačke i umorstva (tj. ubistva s predumišljanjem), (»de asaninio (!), et de homicidio cogitato«).

19) Riječ izvornika »rebelis« prevodimo ovdje radije »nepokoran« nego doslovno »buntovan«.

XXXV. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI BRANE ONE, KOJI SU OD VLASTI UHVACENI.

L. 13.

Nikome nije dopušteno da se upliće, brani, podržava ili silom otima javno ili potajno, neku osobu, osim općinskih službenika ili glasnika, koju bi oni držali uhvaćenom, (L. 13.) pod (prijetnjom) kazne od deset malih libara, koje će trebati platiti općini mletačkoj i buzetskoj i deset malih solda slavnoj duždevoj vlasti. I ako zbog djela nekih navedenih osoba ono lice, koje bi bilo tako uhvaćeno, pobjegne i ne bude se moglo uhvatiti, neka onaj, koji je tako podržavao, krio, branio i priječio da se sprovede vlasti to, tako uhvaćeno, lice, kao što je rečeno, podnese također sam onu istu kaznu, koju bi morao trpjeti onaj, koji je zbog tog djela, tom prilikom, uhvaćen i zadržan. I ako netko tako nasilno otme vlasti neku osobu, koju bi ona držala u svojim rukama, treba da plati pedeset malih libara općini mletačkoj i buzetskoj, a u koliko to ne bi mogao platiti, neka izgubi desnu ruku i također²⁰⁾ nemanje ima podnijeti onu istu kaznu, koju je trebao trpjeti onaj, koji je tom prilikom zbog tog djela bio uhvaćen. A ako bi neka osoba tajno i potajice²¹⁾ ili javno, danju ili noću, na neki način izvukla, otela ili učinila da neko lice pobjegne ili iziđe iz ruku vlasti ili iz zatvora ili ako bi tome u bijegu dala pomoć ili pružila neku zaštitu, neka se kazni s pedeset malih libara i na sličnu i istu kaznu, koju je taj uhićenik i zatvorenik trebao podnijeti. A ako bi netko dao (takvu) pomoć ili pružio neku zaštitu, danju ili noću, javno ili potajno, ali samo kada zbog te pomoći (zatvorenik) ne bi pobjegao niti izmakao iz ruku vlasti i iz zatvora, neka tada (taj) plati samo dvadeset i pet malih libara spomenutim općinama.

L. 13a.

XXXVI. POGLAVLJE.

O JAVNIM POZIVIMA, KOJI TREBA DA SE IZVRŠE OKRIVLJENOM ZBOG NEKOG ZLOČINA.

Ako bude izvršen neki zločin u tvrđavi ili području Buzeta, dužna je vlast da, istog onog dana kada je zločin bio počinjen ili trećeg dana, iza kako neka osoba, koja bi bila okrivljena zbog tog zločina pobjegne ili na neki drugi način napusti buzetsku tvrđavu, tu osobu pozove i oglasi po općinskom glasniku na javnom trgu, (pozivom) da unutar osam dana lično predstane vlasti i da se obrani zbog zločina, radi kojeg je bila okrivljena. I ako u rečenom roku, od osam dana, (ta osoba) odbije da dođe i ne pristupi da se brani, smatrat će se tada krivom i pravim krivcem onog zločina i vlast je onda obvezna da razborito zapodjene postupak protiv takve osobe, kao protiv očitog počinitelja onog zločina, za koji je okrivljena, i to bez obzira na odsutnost takve (osobe).

XXXVII. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI SE DRZNU SILOVATI DJEVICU.

Neka se nitko ne usudi ili ne preduzme da neku ženu djevicu, bez njezine volje i pristanka, zavede iz njezina djevičanstva, a ako to učini, neka se kazni kaznom smrti, tako da umre. Ako takav zločinac pobjegne iz tvrđave Buzeta i iz područja, treba ga u odsustvu osuditi kaznom smrti, tako da bude zauvijek izgnat iz rečene tvrđave i po-

20) Riječ izvornika »tamen«, ovdje smo preveli »također« mjesto doslovnog »ipak«.

21) U izvorniku na tom mjestu, nalazimo dva sinonimna izraza, rastavljena s »ili«, (»ciam uel oculte«), što smo mi preveli »tajno i potajice«, i dalje nastaviti prijevod suprotnog pojma s »ili« (javno).

družja i da izgubi sva svoja dobra, pokretna i nepokretna, od kojih dobra polovica ima pripasti općini mletačkoj i bužetskoj, a silovana žena (L. 14.) neka dobije drugu polovicu ili neka uzme nju za ženu, ako to bude ona htjela i ako na to pristane njezin otac ili majka ili brat, ako ih bude imala, ili ako se time saglase drugi bliži rođaci, pod čijom bi vlašću bila, (a to sve) ako bi se takvo silovanje moglo zakonito dokazati. Ako bi, pak, netko htio silovati neku djevicu, a to ne bi mogao, treba ga kazniti sa stotinu malih libara, (koje ima platiti) gorerečenim općinama, a ako ne bude mogao tu svotu platiti, neka izgubi ruku ili nogu, kako se to vlasti bude svidjelo.

XXXVIII. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI SE USUDE DA SILUJU UDATU ŽENU ILI UDOVICU.

Ako tko preduzme da siluje neku udatu ženu ili redovnicu i ako tu siluje bez njezinog pristanka i protiv njezine volje, ako je to žena dobra glasa, i ako je u vlasti svoga muža, neka se²²⁾ kazni kaznom smrti, tako da umre, ako bude moguće to silovanje zakonski dokazati. Ako bi, pak, htio silovati, a ne bi to mogao, treba ga kazniti sa stotinu malih libara općini mletačkoj i bužetskoj i s deset soldi (koji imaju pripasti slavnoj duždevoj vlasti, kako to stalno propisuje stari običaj o nasiljima. A ako netko siluje neku udovicu, bez njezinog pristanka i protiv njezine volje, ako je to žena dobra glasa, neka na sličan način izgubi život, da mu se odrubi glava od tijela, tako da umre ili treba da uzme tu ženu za suprugu, ako bi se ta žena htjela da uzme toga za muža. A ako bi htio tu (udovicu) da siluje, a ne bi mogao, treba ga kazniti sa stotinu malih libara i (onoliko) soldi, kao što je gore (rečeno) i zbog svakog spomenutog silovanja, mora se (počinitelj) poslati iz zemlje u zatočjenje, (daleko) na dvadeset i pet milja.

L. 14a. XXXIX. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI SILUJU ŽENU, KOJA NIJE DOBROG GLASA.

Ako netko, pak, siluje neku ženu, koja je javno nekoć zatečena u preljubu, neka se kazni i osudi samo u imanju ili na novčanu kaznu i to prema ocjeni i volji vlasti, uzevši u obzir stalež osoba. A ako bi htio silovati, a ne bi mogao, neka se kazni, kao što je rečeno, u novcu prema volji i ocjeni vlasti, uzimajući u obzir svojstva i stalež osoba.

XL. POGLAVLJE.

O OTIMACIMA DJEVICE ILI DRUGIH ŽENA.

Neka se nitko ne usudi sobom uzeti ili odvesti izvan bužetske zemlje neku djevojku djevicu, a ako to učini, treba da tu uzme za suprugu, uz volju i pristanak te djevojke i oca, majke ili brata, koje bi imala, ili s pristankom drugih bližih rođaka, pod čijom bi vlasti bila ta djevojka. A ako tu (djevojku) ne uzme za ženu, treba ga kazniti i osuditi na kaznu smrti, tako da umre, ako ga se bude moglo uhvatiti. A ako se on ne bi mogao uhvatiti, valja ga zauvijek prognati iz tvrđave i područja bužetskog, tako da ako bi nekad dopao u ruke vlasti, treba da mu se odrubi glava, tako da umre. A ako, pak, netko sobom povede neku udatu ženu ili redovnicu, neka bez oprostjenja izgubi život, a ona

22) Ovdje u prijevodu ispuštena riječ »omnino« (»posve, potpuno«).

L. 15.

žena treba da se spali, osim ako muž te žene ne bi htio, da se ta njegova žena spali ili da se onaj čovjek ubije, u kom slučaju neka je svaki od njih dvojice slobodan i razriješen i neka nijedan od te dvojice ne podleži nikakvoj kazni. Ako rečeni otimači pobjegnu, treba ih zauvijek prognati. Ali ako netko (L. 15.) tako povede neku drugu ženu, treba da to ostane i bude u slobodnoj ocjeni i rasuđenju vlasti.

XLI. POGLAVLJE.

O KAZNI ONIH, KOJI S NEKOM (ŽENOM) SKLOPE BRAK, BEZ PRISTANKA RODITELJA.

Neka se u buduće nitko ne usudi da, u svoje ime ili u ime drugoga, sklopi ili čini sklopiti brak s nekom djevojkom, koja se nalazi u vlasti svog oca ili majke ili braće ili sestara ili koja je pod skrbništvom²³⁾ ako prije ne postigne saglasnost već rečenih osoba, pod čijom je vlašću ta djevojka, i takav zavodnik ili onaj, koji sklopi rečeni brak. kao što je rečeno, neka se osudi na pet stotina malih libara, od koje kazne polovica treba da pripadne općini mletačkoj i buzetskoj, a druga polovica gorećenim upravljačima te djevojke. A ako ne plati rečenu kaznu ili ako pobjegne, neka se takav zauvijek izagna iz tvrđave i područja buzetskog, tako da ako bi nekad došao u ruke ili na raspolaganje vlasti, treba da tada općina, pod svojom službenom zakletvom, postupi protiv njega u smislu već rečene kazne, unutar (roka od) petnaest dana, i to pod (obvezom) plaćanja rečene kazne u dvostrukom (iznosu), koja (kazna) ima pripasti već spomenutim općinama. I to neka je uvijek čvrsto.

XLII. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI DADU NEKOME NESTVO OTROVNO ZA JELO.

L. 15a.

Tkogod dade nekome da jede ili pije nešto otrovno ili učini neko drugo zlo ili čaranje, u želji i namjeri da zbog tog djela ili čaranja neki čovjek ili žena ili neka druga osoba umre, neka se, ako to bude muškarac, objesi za grlo, tako da umre, (L. 15a.) a ako to bude žena neka se spali, tako da umre. Ako, pak, zbog takvog zlog djela ili čaranja, koje se nekom učini ili dade, neka osoba izgubi neki ud, (treba takvog počinitelja kazniti²⁴⁾ u imovini po ocjeni i volji vlasti.

XLIII. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI IZVRŠE ČARANJE ILI ČAROLIJE.

Ako neki muškarac ili žena učine neko čaranje ili kakvo zlo djelo, zbog kojeg bi se neki muškarac ili žena imali da zamrže ili zlobno izvrši ono, što se pučki naziva ljubavnim čarolijama i ako to bude zakonski dokazano, neka se kazni takva rečena osoba, koja nešto takva počini, na pedeset malih libara općini mletačkoj i buzetskoj, a ako ne bude mogla tu kaznu²⁵⁾ platiti, neka se bičuje, žigoše i zauvijek protjera iz grada²⁶⁾ i područja Buzeta.

23) Doslovno: »koja je podložna skrbnicima, povjerenicima ili zastupnicima«.

24) U izvorniku statuta tekst na tom mjestu manjkavo sastavljen (vidi odnosno poglavlje izvornika), tako da smo morali tekst prestilizirati, kao gore u prijevodu.

25) U izvorniku doslovno: »osudu«.

26) U izvorniku stoji nezgodno »a terra, et districtu Pinguenti«, što znači isto, te smo morali to »terra« ovdje prevesti s »grad«.

XLIV. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI SE U NEKOM NEMIRU BUDU HITALI STRIJELAMA, BACAČIMA I KOPLJIMA.

Ako netko u Buzetu, bez dozvole vlasti, u kakvom nemiru ili svađi nekoga u sudžbi bude pogodio strijelom, bacačem²⁷⁾ ili kopljem, neka plati deset libara (malih dinara), a ako (tom prilikom) baci kamenje treba da plati pet libara malih dinara rečenim općinama, osim ako bi se radilo o obrani vlastite kuće, a ako to počini protiv buzetske općine, neka izgubi desnu ruku ili treba da je otkupi za deset maraka, (koje treba platiti) općini mletačkoj i buzetskoj.

XLV. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI NE BUDU ISLI DA VRŠE STRAŽU.

- L. 16. Određujemo, da ako nekom građaninu ili stanovniku buzetskom naredi vlast (sama) ili po svom glasniku ili po kapetanu da vrši stražu, kako danju tako i noću, i taj ne obavi tu (L. 16.) stražu ili ne pođe i ne bude čuvar i poslušao ili ako napusti stražu, njemu tako povjerenu, naređenu i naloženu koju mu nikako²⁸⁾ nije dozvoljeno napustiti ili ako ne ustraje u vršenju te straže do sata do kojeg je treba vršiti, neka plati naprijed rečenim općinama deset malih soldi, ako to bude noćna straža, a ako, pak, bude ona dnevna, treba da plati dva velika mletačka groša.

XLVI. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI ODBIJU DA DADU ZALOG OPCINSKOM BLAGAJNIKU (KOMORNIKU).

Ako općinski blagajnik ili glasnik, u ime vlasti, zatraži od neke osobe da mu dade zalog, bio to muškarac ili žena, ali koji trebaju biti svojejavlasni, to jest gospodar ili gospodarica svoje kuće i obitelji, i ako taj ili ta (osoba), od koje bude zatražen rečeni zalog od spomenutog blagajnika ili glasnika, odbije ili uskrati ili ne htjedne dati rečeni zalog, tom blagajniku ili glasniku, neka se takva osoba, koja ne dade rečeni zalog, kao što je rečeno, kazni sa četrdeset malih soldi općini mletačkoj i buzetskoj i deset malih soldi slavnoj duždevoj vlasti, u ime prisile, i neka se to (odbijanje) vjeruje samoj izjavi, kazivanju ili riječi onog blagajnika ili glasnika, koji rečeno bude zatražio.

XLVII. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI NEKOG UHVATE (LIŠE SLOBODE), BEZ DOZVOLE VLASTI.

- L. 16a. Nije u buduće nikome dopušteno da se upliće ili hvata ili zadržava osobu nekog građanina ili stanovnika buzetske tvrđave ili stranca, bez ovlaštenja vlasti, osim ako bi taj bio kradljivac, očiti razbojnik ili zločinac ili (vlastiti) dužnik uhvaćen u bijegu ili vlastiti sluga ili namjannik, pod (prijetnjom) kazne od dvadeset (L. 16a.) malih libara, od koje kazne polovica ima pripasti općini mletačkoj i buzetskoj, a druga polovica tom uhvaćenom.

27) U izvorniku stoji »balistantibus«. Kako je »balista« bila ratna sprava, iz koje su se, mehaničkim putem, izbacivali razni predmeti, u prvom redu kamenje i olovne kugle, a kako izvornik dalje u tekstu posebno spominje bacanje kamenja, nismo za »balista« našli zgodniji izraz od šireg pojma »bacač«.

28) Izraz izvornika »nunquam« činilo nam se, ovdje, zgodnim prevesti »nikako«.

XLVIII. POGLAVLJE.

NEKA NITKO NE IZVRŠUJE PRINUDNE MJERE (REPRESALIJE), BEZ DOZVOLE VLASTI.

Zatim neka se ne usudi nijedan građanin ili stanovnik buzetske tvrđave da izvrši prinudne mjere (represalije) prema nekom strancu ili da tome uzme zalog, bez ovlaštenja vlasti, a neka se nitko ne usudi ni pridružiti se u vršenju rečenih mjera, pod (prijetnjom) kazne od dvadeset i pet malih libara, koje treba da plati općini mletačkoj i buzetskoj, (uz obavezu) da vrati rečene zaloge i stvari, uzete bez ikakvog (pravnog) osnova, i tako isto ima nadoknaditi i štetu, koja bi iz toga nastala, kako općini tako i (onome) zbog djela tom prilikom učinjena. Osim toga dužni su oni, koji izvrše takve prinudne mjere s dopuštenjem vlasti, da istog dana, kojeg dođu u Buzet, predoče vlasti te stvari i zaloge u cjelosti, pod (prijetnjom) iste kazne, i to predočenje i sve predate stvari neka se popišu i označe rukom notara.

XLIX. POGLAVLJE.

O PRINUDNIM MJERAMA (REPRESALIJAMA), KOJE SE IZVRŠE PREMA NEKOM GRAĐANINU ILI BUZETSKOM STANOVNIKU ZBOG DRUGOGA.

Ako bi, pak, prinudne mjere (represalije) bile izvršene prema nekome građaninu ili stanovniku Buzeta zbog drugog građanina ili našeg stanovnika, hoćemo, da onaj za kojega ili zbog kojega ili zbog čijeg su čina ili potraživanja te prinudne mjere izvršene, treba i mora tako uzeta dobra naplatiti i namiriti potpuno sa svojom vlastitom imovinom, kao i troškove, pod (prijetnjom) kazne od jedne trećine više od ukupne (vrijednosti), i to se ima vršiti bez štete za općinu ili pojedinca, protiv kojeg se vrše te mjere, podrazumijevajući da su takve prinudne mjere razborito izvršene.²⁹⁾

L. POGLAVLJE³⁰⁾

L. 19.²⁹⁾

O ONIMA, KOJI UNIŠTAVAJU (TUĐE) VINOGRADU, SPALJUJU (NEČIJE) KUĆE ILI (L. 19.) OTIMLJU TUĐE BLAGO (ŽIVOTINJE) ILI (NEKOME) PROLIJEVAJU VINO.

Ako nekoj osobi u tvrđavi Buzetu ili u njegovu području, potajno i krijomice ili javno, kako danju tako i noću, budu vinogradi ili loze posječene ili na drugi način uništene ili ako mu budu zapaljene kuće ili vino odneseno ili proliveno ili konji, goveda ili magarci ubijeni ili zlonamjerno ranjeni, unutar buzetske tvrđave³¹⁾ i ako se ne bi mogao pronaći takav zločinac, dužna je općina i treba, da vlasniku stvari potpuno naknadi i nadomjesti svu, tako nanesenu, štetu. Ako se, pak, zločinac bude mogao uhvatiti i naći, neka taj zločinac naplati vlasniku stvari štetu u dvostrukom (iznosu) i neka plati općini mletačkoj i buzetskoj deset malih libara. Ako počinjena šteta bude (u vrijednosti) od stotinu soldi naviše do deset malih libara, neka (počinilac) na sličan način naknadi vlasniku stvari štetu u dvostrukom (iznosu) i treba da plati već rečenim općinama dvadeset i pet malih libara, a ako bi po-

²⁹⁾ Propis tog poglavlja nije u izvorniku jasno stiliziran. Svakako cilj mu je, da se onaj, protiv kojega budu izvršene prinudne mjere, zaštiti od štete većeg uzimanja imovine, nego što je to pravom dozvoljeno.

³⁰⁾ Vidi bilješku uz prijepis odnosno poglavlja statuta.

³¹⁾ Ta klauzula »inter castrum Pinguenti« nije u skladu s onim, što se uvodno kaže u tom poglavlju »in castro Pinguenti eiusque districtu«.

- činjena šteta bila viša od deset malih libara, treba da zločinac plati vlasniku stvari štetu dvostruko i spomentim općinama ima platiti pedeset malih libara. A ako takav zločinac ne bi imao odakle da plati, neka izgubi desnu ruku i treba da bude zauvijek izagnan iz tvrđave Buzeta, a općina mora platiti vlasniku stvari štetu. Podrazumijeva se ipak o naprijed rečenim kaznama, (koje se odnose) na spaljene kuće, oštećene, posječene ili uništene vinograde, odneseno ili izliveno vino, i na konje, goveda i magarce ubijene u tvrđavi Buzetu, (da) onaj, koji (L. 19a) to izvrši³²⁾ treba da naknadi vlasniku stvari štetu dvostruko i da plati općini mletačkoj i buzetskoj deset malih libara, a ako se takav zločinac ne bi mogao pronaći, da općina treba da namiri vlasniku stvari štetu. A ako se takav zločinac bude mogao uhvatiti, ali ne bude imao odakle da plati gorečenu kaznu, neka se izbičuje, žigoše i zauvijek izagna iz buzetske tvrđave. Glede drugih, pak, životinja, koje bi netko ubio, neka taj naknadi štetu dvostruko i plati četrdeset soldi naprijed rečenim općinama, i to kako (u pogledu šteta počinjenih) unutar tako i izvan buzetske tvrđave. Tako, zaista, ako konj, govedo ili magarac budu ubijeni izvan tvrđave, onaj, koji te ubije, neka plati vlasniku stvari dvostruko štetu i ima platiti stotinu malih soldi općini mletačkoj i buzetskoj. Neke se također slično podrazumijeva, (ako se bude šteta ticala) zapaljenog sijena, kolaca i žita, ako se zločinac ne bude mogao uhvatiti, a ako se bude mogao (naći) treba da se kazni već rečenom kaznom, a općina također treba naknaditi štetu, kao gore, (to jest ako se krivac ne bi mogao pronaći).³³⁾
- L. 17.³⁴⁾ Mi Andrija Bembo, od presjajne mletačke duždeve vlasti (imenovani) načelnik i kapetan koparski i, kao što proizlazi iz duždevog pisma, od strane već rečene presjajne naše vlasti određeni sudac, za ispravak izvjesnog³⁵⁾ (poglavlja)³⁶⁾ statuta buzetske općine o štetama (nekomu) potajno nanesenim, a koje je imala rečena općina da plati, ako se počinilac štete ne bi mogao pronaći, i tako dalje, kao u tom (poglavlju). Sadržaj tog (duždevog) pisma, u njegovom glavnom dijelu i u pojedinostima među ostalim u njemu opisanim, glasi ovako: Kristofor Mauro, po milosti Božjoj dužd mletački i tako dalje, (šalje) plemenitim i mudrim muževima Andriji Bembo, koparskom načelniku i kapetanu, kao i njegovim nasljednicima, milim (i) vjernim (podanicima), pozdrav i izraz naklonosti. Nedavno dođoše k nama poslanici i izaslanici vjerne naše buzetske općine iznoseći među ostalim, da u mnogim slučajevima, koji su se dogodili i tako dalje.³⁷⁾ U ostalom budući da nas zamoliše rečeni naši podanici da dokinemo³⁸⁾ određeno (poglavlje) statuta, koje smo mi ranije na njihovu molbu potvrdili, (a koje se odnosi) na tajno počinjene štete, koje treba da naknadi buzetska općina (u slučaju) da se počinilac štete ne bude mogao pronaći, jer to pada na tešku štetu općine, i kako smo mi tada za nas zadržali ovlast da dodajemo, ispravljamo i mijenjamo³⁹⁾ kako to tako i ostala poglavlja, koja smo mi potvrdili, odlučili smo da Vama pošaljemo tu

32) U izvorniku na tom mjestu stoji riječ »occiderit«, ali kako se ona odnosi na posljednje nabrojene slučajeve ubijanja određenih životinja, a govor je i o drugim vrstama počinjene štete, mi smo taj izraz preveli šire, to jest »izvrši« (štetu).

33) Vidi bilj. uz kraj prijepisa ovog poglavlja, gdje kažemo, da je stil posljednje rečenice poglavlja nepotpun i nejasan.

34) Vidi bilješku uz L. poglavlje izvornog statuta.

35) U izvorniku »quoddam«. Kako se ovdje radi o određenom poglavlju statuta, a ne o »nekom«, mi smo tu riječ preveli »izvjesnog« (poglavlja).

36) U izvorniku »statutum«. Budući da pod statutom razumijemo skup pravnih propisa općine, to smo ovdje statut u užem smislu, tj. pojedini njegov propis nazvali »poglavlje«.

37) U izvornom tekstu stoji »et cetera«. Tu se ispušta tekst pretstavke buzetske općine, iznesene po izaslanicima, i koja se kasnije ponovno niže u tekstu navodi.

38) U tekstu statuta »reuoari«. Mi smo ovdje preveli »dokinemo«.

39) U izvorniku »minuendi«, što nam se činilo zgodnijim ovdje prevesti »mijenjamo«.

stvar, naređujući Vam da trebate saslušati i razumjeti rečene naše vjerne (podanike) i da zatim raspoložite i odredite u toj stvari, kako Vam se bude činilo bolje i dostojnije. Ova, pak, naša (pisma) dajte zavesti u spise kancelarije, te ih po zavođenju (u spise) vratite predatelju.

Izdano u našoj duždevoj palači dana dvadeset i trećeg mjeseca studenoga, dvanaeste indikcije, 1459. (godine).

Straga: Plemenitim i mudrim muževima Andriji (Bembo), koparskom načelniku i kapetanu, i njegovim nasljednicima.

(Pismo) primljeno dana 28. prosinca 1470. (godine).

- L. 17a. Razumijevši, (dakle) poštene muževe majstora Petra krojača i Bertuna Rumenića, izaslanike rečene buzetske općine. (L. 17a.) koji su mi (stvar) izložili u ime rečene općine dana 5. tekućeg (mjeseca) veljače, na temelju vjerodajnice (vjerodajnih, akreditivnih pisama) poštovanog gospodina Tadeja de Quirino, buzetskog načelnika, da budući se nalazi u knjizi⁴⁰) statuta rečene buzetske općine ostalim poglavljima i to posebno, (koje određuje) kada se dogodi da se u tvrđavi buzetskoj i njezinom području nanese potajno nekoj osobi šteta (uništavanjem) vinograda, paležom kuća, otimanjem ili proljevanjem vina, ubijanjem ili na zao način ranjavanjem konja, goveda i magaraca, a da se ne bude mogao pronaći počinitelac, dužna je buzetska općina da naknadi tu štetu, kao što se to u rečenom statutu poblize određuje, zbog čega se vrlo često događa da ta općina treba da plati takve ili slične štete, te se poštivajući taj propis danomice događaju bezbrojne i nepretrpljive⁴¹) štete rečenoj općini i buzetskim općinarima⁴²) na potpuno njihovo iscrpljenje i uništenje, a pogotovo⁴³) uzimajući u obzir da oni (tj. općina) graniče sa zemljom prejasnog cara,⁴⁴) čiji se nepoznati podanici uvlače na područje Buzeta i potajno izvršavaju (takve) štete, kojima se terete za naknadu spomenuta općina i buzetski općinari, što je nečovječno i posve protivno⁴⁵) pravu, koji nas stoga svojom predstavkom usrdno zamoliše, da im, na osnovu podijeljene nam ovlasti za ispravak te statutarne odredbe, pomognemo pogodnim pravnim lijekom (sredstvom), te da rečeni propis⁴⁴) ispravimo samo u onom dijelu, da bi mogli bez te štete i neprilike mirno živjeti, pod okriljem⁴⁷) rečene presjajne naše duždeve vlasti i da ne bi tako zbog (takvih) zločinaca kaznu (sami) trpjeli. Stoga uzevši u obzir ovlast i moć podijeljenu nam od strane već rečenog presjajnog našeg gospodara i videći i brižljivo ispitavši rečeni propis, razmotrivši sve što je trebalo razmotriti, kao i (L. 18.) uvažujući to, da nijedan propis, kako božanskog tako (ni) ljudskog prava, ne dozvoljava, da se netko nevin okrivljuje za (tuđu) krivicu,⁴⁸) što je, ako se drukčije ustanovi raspoložbom neke općinske odredbe ili zakona, posve nespojivo i strano⁴⁹) pravdi i pravičnosti, pazeći također na blizinu međa između rečene općine i podanika carskog veličanstva, s čije se strane veoma lako mogu počinjati takve štete, kako je gore izneseno, kao i da bi se pružila prilika svakome da čuva svoju imovinu,⁵⁰) htijući, dakle, tu nečovječnu odredbu statuta izmijeniti i ispraviti onoliko koliko treba
- L. 18.

40) U izvorniku »in uolumine«, u svesku.

41) Izvornik kaže »impossibilia«.

42) U izvorniku se kaže »et homines Pinguenti«.

43) Izvornik donosi »maxime«.

44) Misli se na austrijskog cara.

45) U izvorniku »a iure alienum«.

46) Izvornik kaže »eiusmodi statutis«. Vidi bilj. 36. na prethodnoj stranici.

47) U izvorniku »sub umbra«.

48) U izvorniku »pena«.

49) U statutu stoji riječ »alienum«.

50) U izvorniku »rem suam«.

da se ispravi i uzme u obzir radi odštećenja rečene vjerne općine, čuvajući pravičnost prava, na temelju podijeljene nam ovlasti, već rečeno poglavlje statuta, u izvršenju i u smislu spomenutog, samo u onom dijelu, koje se odnosi na već rečene počinjene štete, koje je imala da naknadi općina, osudom dokidamo, ukidamo i poništujemo, i to naređujemo sasvim dokinuti i poništiti, tako da to (poglavlje) bude u buduću, koliko se odnosi na taj dio, bez vrijednosti, određujući⁵¹ i ispravljajući, da u koliko budu u Buzetu ili (njegovom) području takve ili slične štete potajno nanese vinogradima, kućama, vinu ili u koliko budu (neke) životinje ubijene, ranjene ili otete ili (ako takva šteta) bude na neki drugi način izvršena ili počinjena, kako se to kaže odredbom tog statuta, te ako se počinitelj te štete ne bi mogao pronaći, spomenuta općina ni buzdetski općinari ne mogu se nipošto uznemirivati ni smetati plaćanjem ili naknadom tih šteta ili štete, a na osnovu⁵² ove naše odredbe i ispravke, nego (naprotiv) treba provesti istragu protiv glavnih počinitelja štete i krivaca. Ostalo pak, (sve ono) što je u tom poglavlju izjavljeno i određeno, ostavljamo da vrijedi u njegovoj punoj vrijednosti.⁵³ Stoga, na osnovu spomenutog duždevog ovlaštenja, a u svrhu izvršenja (prednjeg), tražimo od Vas poštovanog gospodina, Tadeja Quirino, časnog buzdetskog načelnika, i od Vaših nasljednika, da ono, što smo mi naprijed poništili, izjavili i ispravili, kao što je već izneseno, u koliko se na Vas odnosi, poštivate i činite da se nepovredivo poštuje, te da ovo naše (naređenje) dadete uvesti, na trajnu spomen, u knjigu⁵⁴ statuta te vjerne općine i pošto to (naređenje) zavedete, da (ga) vratite ovoj⁵⁵ općini. Ovo naše (pismo, naredbu) dadasmo da se providi otiskom pečata Svetog Marka radi vjere i valjanosti onoga, što je naprijed izneseno.

Izdano u Kopru petog dana (mjeseca) veljače 1470. (godine), treće indikacije.

Franjo Foschari, po milosti Božjoj dužd mletački i tako dalje,⁵⁶ plemenitim i mudrim muževima Ivanu Ferro, po njegovom naređenju, buzdetskom načelniku, i njegovim nasljednicima, vjernim i milim, (šaljete) pozdrav i izraz naklonosti.

Našu je vlast zamolila buzdetska općina, da se dostojimo potvrditi statut i odredbe njihova grada, ispravivši te (odredbe) u pojedinim poglavljima, kao što ćete vidjeti da je sadržano u listu, koji je priključen ovom našem (pismu), koje Vam šaljemo. I tako odobravajući molbu tih građana, potvrđujemo njihov statut glasom⁵⁷ ovog (pisma) i hoćemo, da Vi, koliko Vas se bude ticalo, taj statut, pošto u njemu budu izvršene one ispravke, koje se nalaze u priključenom listu, poštivati i činite (druge) poštovati. Našoj, ipak, vlasti pridržavamo ovlast da dodaje, ukida⁵⁸ i ispravlja pojedina poglavlja statuta, kako i kada se to bude činilo našoj vlasti.

Izdano u našoj duždevoj palači dana 27. mjeseca svibnja, petnaeste indikacije, 1437. (godine).

STRAGA. Plemenitim i mudrim muževima Ivanu Ferro, buzdetskom načelniku i njegovim nasljednicima.⁵⁹

51) U statutu »declarantesque«.

52) U izvorniku statuta »vigore«.

53) U kodeksu statuta »in sui roboris firmitate«.

54) U izvorniku »in volumine«.

55) U kodeksu izvornog statuta »dicte comunitati«.

56) U izvorniku »et cetera«.

57) U izvorniku »tenore«.

58) U statutu »mjnuendj (! minuendi)«.

59) Vidi bilješku uz tekst ove dukale.

L. 19a.⁶⁰) LI. POGLAVLJE.

NEKA SE NEKOM SLUZI ILI NAJAMNIKU NE DAJE ZAJAM NA ZALOG.

Neka nijedan krčmar ili koja druga osoba ne prima ni ne daje zajam na zalog ili uz koje druge stvari slugama, najamnicima ili podložnicima kojeg bužetskog građana ili stanovnika ili maloljetnim sinovima nekog bužetskog građanina ili stanovnika, pod (prijetnjom) kazne od četrdeset malih soldi, koje će trebati platiti općini mletačkoj i bužetskoj, a tako primljene stvari imaju se vratiti vlasniku stvari ili gospodaru, bez ikakva odugovlačenja (L. 20.) i bez novčane (naknade) i onaj, koji je primio takav zalog ne može tužiti toga slugu, najamnika ni maloljetnog sina.

L. 20.

LII. POGLAVLJE.

KRČME NE SMIJU BITI OTVORENE IZA TREĆEG (ZNAKA) ZVONA.

Neka se nijedan krčmar ne usudi držati krčmu otvorenu ili prodavati vino, a isto tako neka se nitko ne usudi ostati ili ući u krčmu, noću iza trećeg znaka zvona, pod (prijetnjom) kazne od četrdeset soldi za svakog prekršitelja i za svaki pojedini put, od koje će kazne polovicu primiti općina mletačka i bužetska, a drugu polovicu tužilac.

LIII. POGLAVLJE.

NEKA NITKO NE IZIĐE (IZ KRČME BEZ PLAĆANJA), TAJNO I NA PREVARU.

Neka se nitko ne usudi izaći iz krčme tajno ili silom, prije nego plati krčmaru primljeno vino, pod (prijetnjom) kazne od dvadeset malih soldi općini mletačkoj i bužetskoj, (koja se kazna) primenjuje da bi se izbjegle svađe.

LIV. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI NEKOME (SILOM) UZMU OGRTAČ ILI KAPU S GLAVE.

Tkogod uzme nekome, protiv njegove volje, ogrtač, kapu, nož ili koju drugu stvar, pa bio to građanin ili stranac, neka plati deset malih soldi, od kojih polovica pripada općini mletačkoj i bužetskoj, a druga polovica onome, kojemu to bude oteto, i treba da odmah vrati otetu stvar onome, čija je bila.

LV. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI UKRADU TUĐU STVAR.

Tkogod (drugome) ukrade ili opljačka stvar vrijednu jedan solad, platit će dvadeset soldi, a ako ukrade ili opljačka (stvar vrijednu) od pet do deset soldi, neka plati za svaki (ukradeni) solad dvadeset malih soldi (L. 20a.) općini mletačkoj i bužetskoj i treba da naknadi krađu ili pljačku vlasniku stvari, a ako ne bi mogao (to) platiti, neka

L. 20a.

⁶⁰) Nakon prijevoda, u kodeksu statuta interpoliranih isprava, na listovima 17. i 18. izvornika, nastavljamo s prevodenjem daljnjih poglavlja statuta.

se bičuje, žigoše i progna iz buzetske tvrđave. A ako, pak, ukrade ili opljačka (stvar) preko te vrijednosti, neka to bude i ostane u slobodnom nahođenju vlasti da kazni i osudi na veću kaznu prema uvjetima osoba i stvari.

LVI. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI UKRADU DRVA, SADNICE LOZA, KOLCE, SIJENO ILI TRAVU.

Tkogod ukrade tuđe kolce ili sijeno, sadnice loza ili drva ili tuđu travu, neka plati već rečenim općinama dvadeset malih soldi, zatim dvadeset (soldi) vlasniku stvari i dvadeset (soldi) tužitelju, a neka naknadi vlasniku stvari i dvostruku štetu, osim u koliko bi to ukrali maloljetnici, koji (u tom slučaju) neka plate samo polovicu (te) kazne. Također neka se ne usudi nijedna osoba, muškarac ili žena, mlada ili stara,⁶¹⁾ da ide po tuđim vinogradima uzimajući loze, kolce, sadnice (loza) ili da pričinja ili čini ili nanosi (neku) štetu, pod (prijetnjom) kazne od dvadeset soldi, koje treba da plati općini mletačkoj i buzetskoj, zatim dvadeset soldi tužitelju i dvadeset soldi vlasniku stvari, kao i da vlasniku stvari naknadi dvostruku štetu i svatko može da podnese tužbu zbog svoje ili tuđe štete i neka je njegova tužba vrijedna i valjana, sve ako i ne bude imao svjedoka.

LVII. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI KRADU TUĐE GROŽĐE ILI ŽITO.

L. 21

Tkogod ukrade tuđe grožđe, žito, plodove i povrće po vrtovima, neka plati tri libre malih (dinara), to jest dvadeset soldi već spomenutim općinama, dvadeset (L. 21.) soldi tužitelju i dvadeset soldi vlasniku stvari, a (pored toga) neka klasniku stvari plati dvostruku štetu, osim u koliko to počine maloljetnici, koji neka (u tom slučaju) plate samo polovicu kazne. I ako netko ukrade, (u količini) preko jednog šešira, tuđe grožđe, plodove ili povrće, neka plati deset libara malih (dinara), od kojih neka tužitelj ima četrdeset soldi, a ostalo općine mletačka i buzetska i (pored toga) takvi kradljivci moraju platiti vlasniku stvari dvostruku (naknadu) štete. A tkogod ukrade spomenuto grožđe, plodove i povrće noću, od zapada do izlaska sunca, neka plati dvostruku kaznu, koja je gore predviđena, a šteta se mora procijeniti, te svatko, koji je punoljetan, može tužiti, kako u pogledu svoje tako i tuđe štete i njegova tužba neka je valjana, iako ne bude imao svjedoka.

LVIII. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI (IZ KUĆA)⁶²⁾ PROLIJEVAJU VODU NA JAVNE ULICE.

U buduće nije nikome dozvoljeno, da danju ni noću, baca na javnu ulicu nečistu vodu ni kakvu drugu prljavštinu s balkona, stepenica, prozora ili trijemova i žlijebova (kapnica) svojih kuća⁶²⁾, pod (prijetnjom plaćanja) kazne od dvadeset soldi naprijed rečenim općinama i deset soldi tužitelju. A ako koja osoba baci takvu vodu ili nečistoću, kao što je kazano, na neku osobu, neka plati dvostruko rečenu kaznu. Isto tako neka se nitko, stari ili mlađi,⁶³⁾ ne usudi da iz kuće baci ili

61) U izvorniku »paruus uel magnus«, dakle »mali ili veliki«.

62) Izraz izvornika »de alto«, ovdje smo preveli »iz kuća« odn. »iz svojih kuća«.

63) U izvorniku »parua uel magna« scil. persona.

L. 21a.

ostavi⁶⁴) na nekoj javnoj ulici ili putu između susjeda (međususedskom putu⁶⁵) ili u općinskom jarku kakvu nečistoću, otpatke ili gnjoj, pod (prijetnjom) kazne (L. 21a.) od dvadeset soldi za svakog prekršitelja, a vlast neka drži uvijek tajnim prijavitelje i treba vjerovati rečenoj prijaviteljevoj tužbi, (podnesenoj) pod zakletvom i bez svjedoka, a od (izrečene) kazne neka tužitelj ima polovicu, a drugu polovicu općina mletačka i buzetska.

LIX. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI LOŽE⁶⁶) VATRU PO SUMAMA I U ZABRANJENIM OPĆINSKIM PODRUČJIMA.

Neka se nitko ne usudi nositi vatru u općinske šume ili u tuđe zabrane (zabranjene šume) ili (uopće) u područje buzetske tvrđave, zbog koje bi vatre nastala šteta općini ili pojedinim privatnim osobama⁶⁷), pod (prijetnjom) kazne od osam libara malih (dinara), od koje kazne neka pripadne polovica općini mletačkoj i buzetskoj, a druga polovica onome, koji toga (počinitelja) prijavi. I ako netko (zabranu) prekrši, neka plati dvostruko cijelu štetu, koja se pronađe da je zbog te vatre počinjena, a ako ne bi mogao platiti tu kaznu i rečenu štetu, neka izgubi desnu ruku, tako da mu se odijeli od tijela, a ako pobjegne, treba ga zauvijek izagnati iz tvrđave i područja Buzeta i neka uvijek ostane u toj kazni, a sve ovo neka se razumije, (ako je to počinjeno) petnaest dana prije mjeseca ožujka.

LX. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI NOSE VATRU NOĆU.

L. 22

Ustanovljujemo i određujemo, da se nijedna osoba, mlada ili stara, ne usudi noću nositi vatru po tvrđavi Buzetu, pod (prijetnjom) kazne od dvadeset soldi za svakog prekršitelja i za svaki put, izuzev, što se u slučaju kakvog nemira mogu zapaliti (L. 22.) zublje i druga svjetlila u čast vlasti i radi očuvanja i obrane tvrđave Buzeta.

LXI. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI SIJEKU I ODOSE IZ ŠUMA DRVO.

Neka se ne usudi nijedan građanin ili stranac, mladi ili stari, muškarac ili žena, sjeći ili odnositi drva, suha ili zelena, iz šuma ili zabranjenih gajeva buzetske općine ili privatnih osoba, pod (prijetnjom) kazne od triju libara malih (dinara), i polovica (te) kazne ima pripasti općini mletačkoj i buzetskoj, a druga polovica tužitelju, bez ikakvog oproštenja i odgode, te svaka punoljetna osoba može tužiti, kako zbog svoje tako i tuđe štete, čijoj se prijavi ima vjerovati i neka je valjana bez zakletve.

LXII. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI ODOSE LOZE ILI DRVO (PLODONOSNIH) STABALA.

U buduće neka se nitko ne usudi dovoziti ili donositi u buzetsku tvrđavu loze (iz) vinograda, masline ili drvo kojeg plodonosnog stabla,

64) U statutu »ponere . . . a basso«.

65) U izvornom kodeksu »in aliqua uia consortium«.

66) U izvorniku »de ponentibus«.

67) U statutu »uel diuersis personis«.

bez dozvole vlasti, (što je zabranjeno) kroz cijelu godinu, osim od blagdana svetog Mihajla, u mjesecu rujnu, do blagdana Sviju Svetih, pod (prijetnjom) kazne od četrdeset malih soldi, za svaki put, od koje kazne polovica neka bude općini mletačkoj i buzetskoj, a druga polovica tužitelju.

LXIII. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI POČINJAJU ŠTETU TUĐIM VINOGRADIMA, POLJIMA I ZEMLJAMA.

Tkogod počini štetu u tuđem vinogradu, polju ili zemlji, to jest orući, kopajući ili sjekući s tuđe zemlje ili inače oštećujući (zemlju), neka naknadi i naplati vlasniku posjeda svu štetu dvostruko i neka plati četiri libre malih (dinara) naprijed rečenim općinama.

L. 22a.

LXIV. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI IDU PO TUĐIM POSJEDIMA.

Tkogod bude išao ili prolazio preko tuđih vinograda, polja, posjeda ili zemalja, bez dopuštenja vlasnika ili posjednika, neka plati deset soldi naprijed rečenim općinama, deset malih soldi vlasniku posjeda i deset soldi tužitelju i treba da plati vlasniku stvari dvostruku štetu, koju počini, te svatko može tužiti, kako zbog svoje tako tuđe štete i njegova tužba neka je valjana i treba mu vjerovati i ako ne bi imao svjedoka, osim što oni koji budu prolazili preko tuđih posjeda na izvoze, ne trebaju potpadati pod tu kaznu.

LXV. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI KOSE⁶⁸⁾ TRAVU NA LIVADAMA, VINOGRADIMA I POSIJANIM POLJIMA.

Neka se nitko, mlad ili star, ne usudi kositi⁶⁸⁾ travu po livadama ili vinogradima ili na posijanim poljima, pod kaznom od deset soldi rečenim općinama, deset soldi tužitelju i deset soldi vlasniku posjeda, a (osim toga) treba da vlasniku stvari naknadi štetu dvostruko i svatko može tužiti, kako zbog svoje tako i tuđe štete, i neka njegova tužba vrijedi, (sve) ako i ne bi imao svjedoka.

LXVI. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI SKIDAJU⁶⁹⁾ MEĐAŠE I OGRADE NEĆIJEG POSJEDA.

Tkogod pomakne, prikrije ili ukloni međaše ili ograde, koje se nalaze na nećijem posjedu, neka plati osam libara malih (dinara) općini mletačkoj i buzetskoj, to jest (tim općinama) polovicu, a drugu polovicu onome, kojemu bude počinjena šteta ili nanesena nepravda, te sa svim tim (L. 23.) trebaju se ti međaši i ograde vratiti u pređašnje stanje i na njihovo mjesto.

L. 23.

68) U izvorniku na tim mjestima nalazimo izraze »De facientibus herbam« i »facere herbam«, koje mi prevodimo »kositi travu«.

69) U izvorniku statuta »eradicantibus« (!) = »eradicantibus«.

LXVII. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI OTIMLJU TUĐE NAJAMNIKE.

Tkogod otme ili daje oteti na neki način najamnika kojeg bužetskog građanina ili stanovnika, dok taj (najamnik) bude s njime stanovao ili dok mu bude obvezan, bilo s ispravom ili bez nje, neka plati pola marke općini mletačkoj i bužetskoj, i polovicu marke vlasniku najamnika.

LXVIII. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI ČUJU POZIV NA ORUŽJE, A NE HTJEDNU ODAZVATI SE.

Ustanovljujemo, da tkogod začuje viku ili poziv na oružje, te ne ode ili ne otrči na to mjesto, neka bude i neka se smatra izdajicom⁷⁰⁾ i treba da plati stotinu soldi rečenim općinama, a svatko onaj, koji vidi da se netko ne odaziva tom pozivu na oružje, za kojeg pretpostavlja da čuje taj poziv, dužan je, pod zakletvom, da toga očituje i prijavi bužetskoj vlasti.

LXIX. POGLAVLJE.

O NALAZNICIMA TUĐIH STVARI.

Tkogod nađe neke tuđe stvari ili stvar, treba ih nositi otvorene ili otvorenu, da svi vide, i istog onog dana, čim bude mogao prije, donijeti tu stvar ili stvari vlasti, a onaj, koji to prekrši, neka plati stotinu malih soldi rečenim općinama i suviše treba da uzetu ili nađenu stvar naknadi dvostruko vlasniku, čija je bila.

LXX. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI ZADRŽE STVARI, KOJE JE NETKO NEKOME POSLAO.

L. 23a.

Ako neki građanin, stanovnik ili stranac pošalje po nekom našem građaninu ili bužetskom stanovniku novac ili kakve druge stvari nekom susjedu ili susjedi, našem stanovniku ili stanovnici, treba da onaj, koji je taj novac ili stvari primio, to preda i doznači onome ili onima, kojem ili kojima su (te stvari) poslone, i to do trećeg dana iza kako stigne u Buzet, a ako on ne preda i ne predoči taj novac ili stvari onome ili onima, kojima su poslone, kao što je gore (rečeno), neka onaj, koji je trebao predati i dostaviti poslato⁷¹⁾, potpadne (pod kaznu) i plati dvadeset i pet libara malih dinara općini mletačkoj i bužetskoj i neka dvostruko vrati i naknadi stvar ili novac onome, kojemu su poslani. A ako onaj, kojemu su (te stvari) poslone, ne bude u Buzetu, treba da donosilac tih novaca ili stvari, preda taj novac ili stvari bužetskoj vlasti unutar gore rečenog roka, pod (prijetnjom) iste kazne.

LXXI. POGLAVLJE.

TRGOVCI MORAJU IMATI PRAVE MJERE.

Svaki trgovac u tvrđavi Buzetu dužan je i mora imati pravu vagu, težulju, libru, lakat⁷²⁾ i bilo koju drugu mjeru ili uteg, kojima prodaje

70) U izvorniku izraz »periurus«, dakle »krivokletnik«.

71) U izvorniku stoji riječ »transmis(s)a«.

72) U tekstu izvornika čitamo »braçolarium« = lakat, mjera za dužinu, u prvom redu za tkanine.

ili kupuje i mjeri, pod (prijetnjom) kazne od deset libara malih (dinara), koje treba platiti općini mletačkoj i bužetskoj za svaki (slučaj) i za svaku od tih mjera i utega: vage, težulje i drugih mjera, koje se pronađu lažnim ili da nisu pravedne, i suviše neka naknadi štetu onome, kojega je prevario pri prodaji ili kupnji.

L.24. LXXII. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI DRUGIMA DAJU MANJU MJERU.

Ako neki trgovac ili dućandžija, mesar ili krčmar dade (nekome) manje na utegu ili mjeri, treba da plati rečenim općinama dvadeset soldi i stvari krivo vagane ili mjerene neka pripadnu tržnim nadzornicima⁷³), a onaj, koji je dao krivu mjeru⁷⁴), treba da kupcu naknadi dvostruku štetu.

LXXIII. POGLAVLJE.

O MESARIMA, KOJI PRODAJU UGINULO⁷⁵) MESO.

Neka se nijedan mesar ni ijedna druga osoba ne usudi da doveze, donese ili dade donijeti ili prodaje ili daje prodavati u općinskoj mesarnici ni na kojem drugom mjestu u tvrđavi, meso, koje bi bilo uginuto, bez dozvole bužetske vlasti, pod (prijetnjom) kazne od stotinu malih soldi, koja kazna neka pripadne rečenim općinama.

LXXIV. POGLAVLJE.

NEKA MESARI NE PRODAJU DVIJE (VRSTI) MESA ZAJEDNO.

Neka se nijedan mesar ne usudi prodavati dvije (vrste) mesa zajedno, nego (treba da prodaje) svaku vrst mesa za se i posebno, počevši od najboljih vrsti, a zatim od lošijih, pod (prijetnjom) kazne od četrdeset malih soldi za svakoga od njih i za svaki put, koju će kaznu imati platiti općini mletačkoj i bužetskoj.

LXXV. POGLAVLJE.

NEKA MESARI NE PRODAJU JEDNU VRST MESA ZA DRUGU.

Utvrđujemo i određujemo, da se nijedan mesar ni ijedna druga osoba ne usudi prodavati jednu vrst mesa za drugu, to jest kozletinu, ovnovinu za škopčevinu ili jarčevinu ili slično, pod (prijetnjom) kazne od triju libara malih (dinara), koje treba platiti rečenim općinama za svaki put.

LXXVI. POGLAVLJE.

MESARI NEKA PRODAJU MESO PO PROCJENI TRŽNIH NADZORNIKA.

- L. 24a. Neka se nijedan mesar ne usudi prodavati meso, (L. 24a.) prije nego bude procijenjeno od strane tržnog nadzornika bužetske općine, te je dužan prodavati to meso po procjeni tržnog nadzornika, a ne preko toga, pod (prijetnjom) kazne od stotinu malih soldi, od koje kazne

73) U izvorniku »iusticiarijs«. To su bili tržni nadzornici.

74) U izvorniku »qui malam mensuram fecerit«.

75) U statutu stoji »carnes mortisinas«.

neka polovica bude općini mletačkoj i bužetskoj, a druga polovica tržišnom nadzorniku, i to za svaki prekršaj⁷⁶⁾. Sve druge (vrste) mesa, neka se prodaju po utvrđenom⁷⁷⁾ bužetskom običaju, i ne više od toga, pod (prijetnjom) iste kazne.

LXXVII. POGLAVLJE.

ODREDBE⁷⁸⁾ PROTIV PEKARA.

Pekari neka primaju za pečenje kruha, od dvadeset hljebova po jedan (hljeb) i ne više, a taj kruh neka primaju samo pečen, i ne drukčije, ni više, pod (prijetnjom) kazne od četrdeset malih soldi, od kojih (soldi) polovica neka bude općini mletačkoj i bužetskoj, a druga polovica tužitelju, i taj tužitelj neka se drži u tajnosti.. I neka se nitko ne usudi tim (pekarima) dati više (od propisanog), pod istom kaznom. A ako pekari ili pekarice pri pečenju ili na koji drugi loš način oštete kruh⁷⁹⁾, trebaju odmah naknaditi svu štetu onome, čiji je bio tako oštećeni kruh.

LXXVIII. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI DAJU TIJEŠTITI⁸⁰⁾ ULJE I O PLACANJU TIJESKA⁸¹⁾.

L. 25.

Tkogod daje tiještiti ulje, dužan je i treba da daje deset libara ulja za stotinu⁸²⁾, to jest⁸³⁾ za deset libara jednu, i (mora platiti) troškove tiještenja⁸⁴⁾, prema (imovnoj) mogućnosti gospodara, koji daje tiještiti ulje i ne više (od toga), pod prijetnjom kazne od deset libara malih (dinara), od koje kazne neka polovica bude općini mletačkoj i bužetskoj, a druga polovica tužitelju, kojeg treba držati u tajnosti. Svaki vlasnik (L. 25.) tiješka (za ulje) dužan je imati mjere, koje mu je dala bužetska vlast i tržišni nadzornici, to jest žaru i libru, providene žigom⁸⁵⁾, i ne više od toga, pod istom kaznom.

LXXIX. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI GOVORE O DRUGOM IZMIŠLJOTINE⁸⁶⁾ I LAZI

Ako neka osoba bude kome u Buzetu govorila ili pričala kakve izmišljene novosti⁸⁷⁾ ili laži, zbog kojih bi izmišljotina i laži mogla nastati sablazan, svađa ili nemir, neka vlast u tvrđavi takvu osobu kazni s deset libara malih (dinara), (koje imaju pripasti) općini mletačkoj i bužetskoj, a takvo lice vlast može i treba zatočiti na četiri mjeseca iz tvrđave i područja Buzeta.

76) U izvorniku statuta »pro qualibet uice«, tj. »za svaki put«.

77) U izvorniku »secundum consuetudinem positam in Pinguento«.

78) U tekstu »statuta contra«. Mi smo ovdje »statuta« preveli »odredbe«.

79) U tekstu statuta »deuastabunt«, tj. »unište«. Nama se činilo zgodnijim taj izraz prevesti »oštete«.

80) U izvorniku stoji »de facientibus fieri oleum«.

81) U izvorniku statuta »de salario torcularum«.

82) U tekstu statuta »pro centenariorum scil. librarum«.

83) U izvorniku na tom mjestu manjkavo izraženo s »et«.

84) U kodeksu statuta »et expensas torcularijs«.

85) U izvorniku »videlicet urnam, et libram signatas«.

86) U statutu na tom mjestu »uana«, tj. »ispraznosti, izmišljotine«.

87) U statutu čitamo »aliqua noua«, uvijek u smislu »uana«, tj. »izmišljotine«.

LXXX. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI PREKRŠE ZABRANU VLASTI.

Ako vlast tvrđave Buzeta naloži nekoj osobi da ne govori drugome (neku) prostotu ili uvredljivu riječ ili da ne vrijeđa neko lice riječju ili djelom, bilo da se toj osobi uzme za to neka sigurnost (kaucija)⁸⁸) ili ne, samo ako bude tome naloženo, kao što je rečeno, a onaj, kome je naloženo, prekrši zabranu, neka potpadne pod cijelu kaznu (te) zabrane i (gubitka date) sigurnosti, ako to učini, i takva kazna ne može se na nikakav način umanjiti niti ublažiti.

LXXXI. POGLAVLJE.

NEKA SE NIJEDAN BUZETSKI GRAĐANIN ILI STANOVNIK NE OBAVEZUJE ZA STRANCA, BEZ DOZVOLE VLASTI.

U buduće neka se ne usudi nijedan buzetski građanin ili stanovnik da se za nekog stranca obveže, jamči ili daje ili podnese neko jamstvo, bez dozvole vlasti, pod (prijetnjom) kazne od deset libara malih (dinara), a suviše takva obveza i jamstvo neka je bez vrijednosti.

LXXXII. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI PERU NA IZVORIMA TKANINE ILI TRAVU.

- L. 25a. Neka se nijedna osoba, kako muškarac tako ni žena, mladi ili stari, (L. 25a.) ne usudi da pere tkanine ili travu na nekom izvoru kraj Buzeta niti u njegovom području, (a isto tako) da ne ostavlja ili ne čini neku nečistoću pokraj ili oko izvora, pod (prijetnjom) kazne od dvadeset malih soldi, za svakog prekršitelja i za svaki prekršaj⁸⁹), od koje kazne neka polovica pripadne općini mletačkoj i buzetskoj, a druga polovica tužitelju, kojeg treba držati u tajnosti, i bez ikakvih svjedoka.

LXXXIII. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI PRIMAJU NOVAC ZA NEKI RAD.

Tkogod primi od drugog novac zbog nekog rada ili obeća da će ići na neki rad, a da nije prije za to primio novac, i obećanog ili određenog dana ne dođe na rad onome, kojemu je bio obećao, neka plati dvadeset soldi rečenim općinama, a onome, kojemu je obećao raditi, (treba) da izvrši dvostruki rad i odmah, ako je primio novac, mora taj (novac) vratiti onome, od kojeg ga je primio. A ako neki buzetski građanin ili stanovnik primi neke (ljude) na svoj rad, te ako im ne plati (dnevicu) odmah u večer, neka potpadne pod istu kaznu, kao što je gore rečeno.

LXXXIV. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI KUPE (NEKU STVAR) OD OPĆINSKOG GLASNIKA.

Tkogod kupi iz ruke općinskog glasnika kakvu pokretnu stvar ili nekretninu treba odmah ili istog dana, kojeg to kupi, da plati onaj novac, za koji je to kupio, pod (prijetnjom) kazne od stotinu soldi rečenim općinama, osim u koliko je bilo drukčije ugovoreno između prodavaoca i kupca ili ako je ta prodaja (sama) bila uvjetovana, u kojem slučaju neka se poštuje ugovor.

⁸⁸) U izvorniku na tom mjestu nalazimo »securitas« (!).

⁸⁹) U statutu »pro qualibet uice«, tj. »za svaki put« odnosno prekršaj.

LXXXV. POGLAVLJE.

O STRANCIMA, KOJI STANUJU U BUZETU.

- L. 26. Svaki stranac, koji dođe i nastani se u tvrđavi (L. 26.) Buzetu i bude boravio (u tvrđavi) jednu godinu ili dulje⁹⁰), dužan je odmah da vrši u općini stražu i sve ostale činidbe rečene tvrđave, kako to vrše ostali susjedi⁹¹), a obavezan je i na svaki drugi rad spomenute tvrđave i neka se smatra susjedom i stanovnikom.

LXXXVI. POGLAVLJE.

ŽENA MOŽE POTRAŽIVATI SVOJ POSJED, KOJI JOJ JE MUŽ OTUĐIO.

- Utvrđujemo i određujemo, da, ako neki oženjeni čovjek, koji se sa svojom ženom u pogledu svih njezinih dobara, pokretnih i nepokretnih, odnosi kao brat i sestra⁹²), kako je to po običaju buzetske tvrđave, proda, zaduži⁹³) ili na drugi način otuđi dobra tih supružnika ili pojedini posjed, na kojim (dobrima) ili na kojem (posjedu) njegova žena ima (svoj) dio, a njegova žena izričito ne pristane na tu prodaju, zaduženje ili otuđenje tog posjeda ili drugih dobara, ta njegova žena može ovlaštena je odmah i kadgod, kako za života svoga muža tako i po razrješenju braka smrću njezinog muža, tražiti i potraživati svoj dio njezinog, tako otuđenog, posjeda od svakog posjednika, koji posjeduje njezin posjed, koji je njezin (muž) u svojstvu⁹⁴) brata i sestre prodao, kako za života njegove žene ili nakon njezine smrti. Isto tako kažemo, da, ako bi se zbog dugova muža prodavala njegova dobra na javnoj općinskoj dražbi, može također njegova žena braniti, tražiti i potraživati svoj dio onog posjeda ili drugih dobara, to jest polovicu (dobara), kako je to po buzetskom običaju. A ako bi, slučajno, rečena žena tog muža, čija se dobra prodaju zbog njegovih dugova, htjela kupiti i kupi dio posjeda svog muža (L. 26a.) koji je (posjed) na prodaji, neka taj posjed ili muževljev dio posjeda, koji kupi ta žena, bude slobodan i čitav toj ženi, a rečeni njezin muž neka zauvijek nema nikakva dijela, u svojstvu brata i sestre, na tom posjedu ili na drugim dobrima, koje njegova žena kupi ili povrati, a koja su dobra bila prodana zbog dugova tog muža. I ova odredba⁹⁵) neka je valjana i ima mjesta i da se ostvaruje kako u prošlim tako i u budućim slučajevima. I ako žena ne bi, za života svog muža, potraživala svoj dio onog posjeda i dobara, na taj način prodanih i otuđenih, neka toj ženi, za života njezinog muža, ne teče nikakav prigovor (proteklog) vremena⁹⁶) (zastare) i neka joj ne nanosi štetu. A ako se dogodi da se prodaju ili da se budu trebala prodati neka dobra, koja su stekli supružnici ili jedan od njih iza sklapanja njihovog braka, zbog dugova nekog od tih supružnika, neka tada buzetska vlast prisili muža ili ženu, koji ili koja odbija da plati taj dug, da uzme (na se) dio učinjenih dugova i (dio) dobara, koja su supružnici stekli samo do tog dana, kojeg se prima (taj) dio. I tada koji od supružnika bude htio da ima dio dobara, koja su oni stekli nakon sklapanja njihovog braka, dužan je također (da podmiri) sve dugove, koje su oni ili jedan od njih učinili iza sklapanja njihovog braka i to do dana uzetog ili primljenog tog dije-

90) U izvorniku »uel ultra«.

91) U tekstu statuta »uicini«.

92) U izvorniku »ut frater, et soror«.

93) U tekstu statuta »obligauerit«.

94) U kodeksu statuta »ratione fratris, et sororis«.

95) U tekstu »et hoc statutum« koje mi ovdje prevodimo »odredba«.

96) U izvorniku »prescriptio (! = prescriptio) temporis«.

la, iako ne bi bio zadužen ili zadužena u ispravi ili ispravama duga ili dugova.

LXXXVII. POGLAVLJE.

O ŽENI ZATEČENOJ U PRELJUBU.

- L. 27. Određujemo i utvrđujemo, da ako neka žena, supruga kojeg (L. 27.) buzetskog građanina ili stanovnika, za života tog svog supruga, počini ili učini preljub s nekim, i o tom nastane javni glas ili se to očitim učini vlasti, neka dobra te žene, koja tako počini preljub, pripadnu njezinom mužu, kojemu je nanescena sramota i uvreda, a spomenuta žena neka ne primi i nema ništa od tih dobara, a buzetska vlast treba da unutar jednog mjeseca, iza kako joj bude podnesena tužba, pod dužnom zakletvom o stvari riješi, izjavi, odredi i presudi, pod (prijetnjom) kazne od pedeset libara malih (dinarar), koje imaju da se plate rečenim općinama.

LXXXVIII. POGLAVLJE.

O OPORUCI UDATE ŽENE.

Kojagod žena, koja ima muža, htjedne sačiniti oporuku, neka sastavi tu oporuku pred svojim mužem i u prisustvu barem jednog od svojih rođaka, koje njezin muž bude mogao pronaći i pozvati. Ako, slučajno, muž te žene ne bi bio u Buzetu ili ne bi htio nekog (ženinog rođaka) pozvati ili (ne bi htio) sam u toj oporuci učestvovati, tada je vlast dužna poslati k spomenutoj ženi podesnog izaslanika⁹⁷), pred kojim će moći ta žena da svoja dobra oporučno raspoloži. Ako to bude drukčije učinjeno, neka je takva isprava ili oporuka bez valjanosti i tkogod nekog pozove, pa bio to i izaslanik⁹⁷) vlasti, mora to pokazati javnom ispravom i drukčije se ne može dokazati.

LXXXIX. POGLAVLJE.

O OPORUCI ŽENE, KOJA NEMA MUŽA.

- L. 27a. Zatim ako kojagod žena, koja nema muža, htjedne sačiniti oporuku, dužna je da pozove ili dade pozvati jednog ili više od svojih rođaka i da pred tim ili pred tima oporuci svoja dobra, a ako ta žena ne bi imala (svojih) rođaka ili ako oni ne bi bili u buzetskoj tvrđavi ili ako se ne bi mogli naći, tada takva žena treba da pošalje (L. 27a.) ili da (sama) ode na vlast i da traži jednog ili više izaslanika, a vlast je dužna da k toj ženi pošalje jednog ili više izaslanika, pred kojim ili pred kojima će ta žena moći da o svojim dobrima sastavi oporuku, a ako bude (takva) oporuka drukčije učinjena, neka je bez vrijednosti.

XC. POGLAVLJE.

NEKA PRI SVAKOJ OPORUCI BUDE PRISUTNO PETORICA SVJEDOKA.

Neka je pri svakoj oporuci⁹⁸) prisutan javni notar i petorica ili više valjanih svjedoka, koji su dobra glasa, a ako bude učinjeno drukčije, neka je takva oporuka bez vrijednosti i nitko da se ne usudi ili na

⁹⁷) U statutu, zapravo, na oba mjesta stoji »glasnik«, »doneum nuntium« i »nontius« (!).

⁹⁸) U tekstu statuta stoji »In quolibet testamento, et contra(c)tu testamenti«, dakle »pri svakoj oporuci ili oporućnom ugovoru«. Mi smo preveli samo »pri svakoj oporuci«. Vidi bilj. uz prijepis te odredbe statuta.

koji način ne poduzme da se suprotstavi ili spriječi neku osobu, koja bi htjela sačiniti oporuku, a ako bi, možda zabranio ili spriječio notaru, koji bi htio tu (oporuku) pisati, neka je takva zabrana bez valjanosti i notar ne treba da, zbog te zabrane, prestane pisati tu oporuku, da- pače neka je napiše po volji oporučitelja, a svakome je dozvoljeno da svoju oporuku sastavi, kadgod bude htio. I očitovanje posljednje volje neka se smatra uvijek u svemu valjanim, samo ako je pri toj oporuci (prisutan) javni notar i najmanje pet valjanih svjedoka.

XCI. POGLAVLJE.

O NASLJEĐIVANJU DOBARA RODITELJA, UMRLIH BEZ OPORUKE.

L. 28. Ako netko, odobaju spolova, umre bez oporuke, neka dobra tog pokojnika nasljeđuju sinovi i kćeri i ostala lica, koja od njega potječu, a nisu bila osamostaljena. Ipak ako taj pokojnik bude imao i drugih osamostaljenih sinova i kćeri, te ako bi i oni htjeli da imaju dijela u dobrima očevim i majčnim, dužni su da sva dobra, koja su njima data prilikom osamostaljenja ili udaje, prinesu skupa k očinskim i majčinskim dobrima tog pokojnika ili pokojnice i tada ta dobra neka se zajednički podijele (L. 28.) među (sve) te nasljednike, podrazumijevajući (pri tome) samo ona dobra, koja su otac i majka imali u vrijeme rečenog osamostaljenja. Od ostalih, pak, dobara, koja su oni (rodite- lji) stekli nakon (njihovog) osamostaljenja ili udaje, takav osamosta- ljenik ili onaj, koji stupi u brak, neka ništa ne dobije, osim samo temeljem srodstva.⁹⁹⁾ I ako osamostaljenik ili onaj, koji je stupio u brak, bude htio da ima dijela u očevim ili majčnim dobrima, kao što je rečeno, neka izabere svoj dio unutar dva mjeseca, ako bude u Bu- zetu ili u Mletcima, a ako bi bio izvan mletačkih krajeva, treba ipak da u roku od pola godine nakon smrti oca ili majke izabere taj (svoj) dio, inače nakon proteka rečenog roka neka tome ne pripada nijedan dio, niti može (išta) od tih (djelova) tražiti. A neka se osamostaljenim smatra svaki onaj, kojemu bude od oca ili majke dat neki poklon¹⁰⁰⁾.

XCII. POGLAVLJE.

O NASLJEĐIVANJU UMRLIH BEZ OPORUKE.

L. 28a. Tkogod, od obaju spolova, umre bez djece ili drugih osoba, koje od njega potječu, sva dobra toga pokojnika neka pripadnu njegovoj bra- či i sestrama, ako budu (potjecala) od obadva (ista) roditelja. Ali ako bi takav pokojnik imao braće i sestara samo od strane oca, neka sva njegova dobra, koja budu potjecala od strane oca, pripadnu toj braći i sestrama. I obratno ako bi (taj) imao braće i sestara samo od strane majke, neka sva dobra tog pokojnika, koja bi on imao od majčine strane, pripadnu toj braći i sestrama. Ostala, pak, stečena (dobra) tog pokojnika, ako bi ih bilo, neka se sva zajednički podijele među nje- govom braćom i sestrama, kako od strane (L. 28a.) oca tako i od strane majke, razumjevši i pridržavši (to) uvijek (tako), da ako bi taj po- kojnik imao živa oca ili majku, njegova braća i sestre, koji ga nasli- jede u rečenim dobrima, dužni su opskrbiti i pomoći iz tih dobara, a prema njihovoj mogućnosti, oca i majku u troškovima oko hrane i odieće, što ako ne učine, buzetska vlast treba da ih na to prisili, budu- li otac i majka to tražili, prema (imovinskim) prilikama i stanju tih

⁹⁹⁾ Misli se na nasljeđivanje temeljem srodstva, kad ne bi bilo drugih nasljednika.

¹⁰⁰⁾ Vidi bilj. uz prijepis tog poglavlja.

osoba.¹⁰¹⁾ A ako taj pokojnik ne bude imao braće ili sestara od strane oca, a bude imao oca, neka sva dobra, koja bi bila ili koja bi imao od strane oca, pripadnu ocu. I obratno ako ne bi imao braće ili sestara od strane majke, a majku bude imao, neka sva dobra, koja bude imao od strane majke, dopadnu majci. A ne bude li taj imao braće ili sestara ni od strane oca ni od strane majke, a bude li imao roditelje takav pokojnik, neka sva njegova dobra pripadnu tim roditeljima. A kad bi imao samo oca, a ne majku, sva dobra, koja bi taj pokojnik imao od strane oca, kao i stečena (dobra), neka pripadnu ocu, a dobra, koja bi imao od strane majke, neka sva pripadnu rođacima ili rođaku tog pokojnika od strane majke. I obratno ako bi imao majku, a ne oca, neka sva dobra, koja bi taj pokojnik imao od strane majke, kao i stečena (dobra), pripadnu majci, dok dobra, koja bi imao od strane oca, neka dopadnu rođaku ili rođacima tog pokojnika od strane oca. Ali ako bi taj pokojnik nemajući roditelje, imao braću ili sestru samo od strane oca (L. 29.) ili samo od strane majke, a ne od obadva (ista) roditelja, neka takav brat ili sestra naslijedi ona dobra tog pokojnika, koja bi on imao po liniji srodstva onog brata ili sestre, kao i sva stečena (dobra) tog pokojnika, ako bi ih bilo, dok sva ostala dobra pokojnikova, koja bi on imao po drugoj liniji srodstva, neka pripadnu njegovom rođaku ili rođacima, koji budu iz te linije. A ako taj pokojnik ne bude imao braće ni sestara, tada neka se njegova dobra podijele na polovicu, od kojih jedna polovica neka dopadne rođaku od strane oca, a druga polovica rođaku od strane majke.

L. 29.

XCIII. POGLAVLJE.

NEKA SE NE OTUĐUJE STVAR, KOJA JE NEKOME DATA KAO ZAPIS NA KORIŠTENJE.

Ako nekoj osobi bude nešto zapisano (dat zapis) na korištenje i uživanje za njezinog života ili na neko drugo određeno vrijeme, nije toj osobi dozvoljeno da ono, što joj je dano u zapis, drugome proda, daje, daruje, obveže ili na drugi način otuđi, bez dozvole, dopuštanja ili pristanka onoga ili onih, koji će kasnije naslijediti ta dobra, pod prijetnjom da odmah izgubi ono, što je od tih (dobara) otuđio, tako da bez ikakvog prigovora (ta dobra) dobiju oni, koji tu stvar imaju naslijediti, jer treba da izgubi povlasticu onaj, koji njemu obećanu ovlast zloupotrebi. A ako bude sadržano u oporuci da neku stvar mora u punini očuvati, te taj samo nešto (od te stvari) otuđi ili zloupotrebi, neka izgubi samo otuđena dobra, koja neka odmah pripadnu njihovom nasljedniku, jer je postupio protiv oporuke, budući da tko povriđe jednu odredbu zakona, kriv je za sve (odredbe).

L. 29a.

XCIV. POGLAVLJE.

O DOŠLJACIMA, KOJI UMRU BEZ OPORUKE I BEZ NASLJEDNIKA.

Kojigod stranac susjed¹⁰²⁾ ili stanovnik Buzeta umre bez oporuke i bez nasljednika u Buzetu ili njegovom području, hoćemo da buzetska općina stupi u njegova dobra, jer je naša tvrđava mati (sviju) građana i opća zaštitnica, te ta dobra neka općina rečene tvrđave čuva do navršanja (roka) od pet godina, tako i na taj način, da ako se neki rođak tog pokojnika javi¹⁰³⁾ unutar rečenog roka od pet godina, sva ta

101) U izvorniku »parcium«, tj. »stranaka«, što smo mi ovdje preveli »osoba«.

102) U izvorniku zapravo »sasusjed«, »conuicinus«.

103) U statutu stoji riječ »veniret«, koju smo mi, ovdje, preveli »javi«.

dobra neka mu općina preda, a ako se unutar spomenutog roka od pet godina ne javi¹⁰³), polovica rečenih dobara ima se dati za dušu tog pokojnika, a druga polovica neka pripadne općini mletačkoj i buzet-skoj.

XCV. POGLAVLJE.

(OPORUČNI) POVJERENICI DUŽNI SU ISPUNITI OPORUČITELJEVE ZAPISE.

Određujemo i naređujemo, da je svaki onaj, kojeg je netko u svojoj oporuci odredio povjerenikom,¹⁰⁴ dužan i mora učiniti, izvršiti, dati i ispuniti¹⁰⁵ svakoj osobi sve ono, što je njemu u oporuci povjerio oporučitelj, i ispuniti sve ono, što je oporučitelj ostavio, odredio i sve ono, što je povjerio za svoju dušu ili na koji drugi način, i to unutar dva mjeseca nakon roka određenog u oporuci, pod (prijetnjom) kazne od deset libara (malih dinara), koje će morati platiti općini mletačkoj i buzet-skoj, a k tome treba da unutar slijedeća dva meseca izvrši sve, kao što je rečeno, pod istom kaznom. A u koliko ne bi bio od samog oporučitelja dat (L. 30.) i utvrđen rok u njegovoj oporuci, tada su ti povjerenici¹⁰⁶), kojima je naloženo, dužni i trebaju u roku od dva mjeseca nakon oporučiteljeve smrti ispuniti i izvršiti sve, što im je povjereno, kao što je rečeno i pod istom kaznom.

L. 30.

XCVI. POGLAVLJE.

NEKA OTAC VRŠI SKRBNISTVO NAD DJECOM.¹⁰⁷

Svaki, pak, roditelj ili otac neka vrši skrbništvo nad svojim sinovima i kćerima, nakon smrti majke, i neka svoju djecu¹⁰⁷) i njihova dobra ima i drži u svojoj vlasti i pod svojom zaštitom, bez skrbničkih obaveza¹⁰⁸), dok ta njegova djeca ne postignu zakonitu dob (puno-ljetnost), određenu¹⁰⁹) i izjavljenu u buzet-skom statutu, u slijedećoj naredbi, ako bude dobro upravljao tim (dobra)¹¹⁰).

XCVII. POGLAVLJE.

O (ZAKONSKOJ) DOBI ŠTIĆENIKA I ŠTIĆENICA.

Izjavljujemo, utvrđujemo i određujemo, da svaki štice¹¹¹) štice i smatra se¹¹²) da ima zakonitu i potpunu dob, kad navršši petnaest godina, a štice¹¹³) neka štice i smatra se da ima zakonitu i potpunu dob, kad navršši trinaest godina i (ova odredba) neka vrijedi¹¹⁴) za prošlost i budućnost.

104) U tekstu statuta na tom mjestu nalazimo »tutor seu commissarius«, što smo mi preveli jednostavno »povjerenik«.

105) U kodeksu statuta čitamo riječ »satisfacere«, što smo, ovdje, preveli »ispuniti«.

106) I na tom mjestu odredbe statuta nalazimo dvostruki izraz »tutores siue commissarij«, što smo mi preveli jednim izrazom »povjerenici«.

107) U izvorniku stoji riječ »filliorum« (!), što smo mi preveli općenito »nad djecom«.

108) U tekstu odredbe statuta nalazimo »absque tutela«. Mislimo, da je bila misao odredbe statuta, da otac vrši nad svojom djecom skrbničku vlast, do njihove doraslosti, potpuno i uz slobodno raspolaganje njihovom imovinom. Stoga smo tu klauzulu preveli »bez skrbničkih obaveza«.

109) U kodeksu statuta »contentam«, tj. »sadržanu«, što smo ovdje preveli »određenu«.

110) U odredbi statuta taj je dio propisa izražen »si se bene habebit in ea« (scil. bona).

111) U statutu stoji »quilibet pupillus masculus«.

112) U tekstu statuta »sit, et intelligatur esse legitime, et complete etatis«.

113) U statutu »et pupilla quelibet femina«.

114) U tekstu statuta »et hoc intelligatur in precedentibus, et futuris«.

XCVIII. POGLAVLJE.

NEKA MAJKA BUDE SKRBNICA DJECE¹¹⁵), AKO OTAC NE ODREDI DRUGOGA.

L. 30a.

Svaka, pak, majka neka je i treba da bude skrbnicom (svojih) sinova i kćeri, nakon smrti oca, ako otac u svojoj oporuci ne odredi toj djeći¹¹⁶) drugog skrbnika, i majka neka vrši skrbništvo nad tim šticećenicima dok ustraje u udovištu¹¹⁷) ili dok šticećenik ili šticećenica ne postignu zakonitu dob, određenu gore u prethodnom poglavlju, osim ako bi takva majka skrbnica¹¹⁸) bila tužena zbog nemoralna života¹¹⁹) ili rasipanja imovine tih (L. 30a) šticećenika, što sve, pak, mora biti pred sucem¹²⁰) priznato. A ako bi se dogodilo i pronašlo, da je takva skrbnica loše upravljala i da to skrbništvo nije dobro vodila, neka buzetska vlast to skrbništvo podijeli drugom, pogodnijem, rođaku šticećenika ili šticećenice. Onome ili onima, koji smrću obaju roditelja ostanu bez skrbnika, neka sudac¹²¹) postavi skrbnika, koji bude pogodan ¹²²) i podešan¹²³) za dobrobit ¹²⁴) tih šticećenika.

XCIX. POGLAVLJE.

NEKA SUDAC PODIJELI SKRBNIKA ONOME, KOJI BEZ NJEGA¹²⁵) OSTANE

Utvrdjemo i određujemo, da ako neki šticećenici ostanu bez skrbnika, kojeg bi im bili odredili njihov otac ili majka, tada neka buzetska vlast na to prisili rođake tih šticećenika, to jest od strane oca i od strane majke tih (šticećenika), i nakon što oni budu od strane vlasti brižljivo saslušani¹²⁶), neka se između tih rođaka podijeli tim šticećenicima skrbnik ili skrbnici, koje rečena vlast i veliko vijeće budu smatrali pogodnima u pogledu odgoja,¹²⁷) stanja i dobrobiti spomenutih šticećenika, bez obzira na ikakvu suprotnu odredbu.

C. POGLAVLJE.

SKRBNICI SU DUŽNI DA SASTAVE POPIS (DOBARA) ŠTICEĆENIKA UNUTAR (ROKA OD) OSAM DANA.

L. 3.

Svaki skrbnik ili skrbnica, kako oporučni tako i podijeljeni, dužan je i treba da sastavi popis¹²⁸) sviju dobara, pokretnih i nepokretnih, šticećenika ili šticećenica, kojemu ili kojima je skrbnik, i to u roku od osam dana nakon smrti oca ili majke tih šticećenika, to jest skrbnik ili skrbnica, oporučni ili podijeljeni u roku od osam dana iza kako je podijeljen i postavljen, treba da sačini popis u prisustvu dvaju rođaka šticećenika ili šticećenica od strane oca i pred (L. 3.) dva rođaka od strane

115) U statutu stoji riječ »filliorum« (!), što smo preveli općenito »djece«.

116) I na tom mjestu u izvorniku »dictis fillijs«, što smo preveli »toj djeći«.

117) U izvorniku »donec uixerit uiduata«.

118) U tekstu statuta nalazimo »ipsa mulier tutrix«, što smo mi ovdje preveli »majka skrbnica«.

119) U statutu stoji »de uicio incuntinentie« (!), dakle »zbog poroka (spolne) nesuzdržljivosti«, što smo mi preveli »zbog nemoralna života«.

120) U izvorniku »coram preside«.

121) Na tom mjestu za »sua« stoji izraz »a pretore detur«.

122) U izvorniku stoji »magis ydoneus«.

123) U tekstu statuta nalazimo »et sufficiens«.

124) U kodeksu statuta čitamo »ad utilitatem«.

125) U izvorniku stoji »sine tutore«. Radi izbjegavanja upotrebe iste riječi, mi smo tu riječ na drugom mjestu preveli zamjenicom.

126) U tekstu statuta na tom mjestu nalazimo greškom pisanu riječ »exalatis«, koju smo ovdje razumjeli i preveli kao da piše »examinatis«.

127) U izvorniku stoji »circa uitam«, što smo ovdje preveli »u pogledu odgoja«.

128) U izvorniku nalazimo na tom mjestu dvostruki sinonimni izraz »facere inuentarium, et abreuiarium«, što smo mi preveli jednim terminom »popis«.

majke, kao i u prisustvu izaslanika vlasti, što ako ti skrbnici ne učine, neka se kazne s deset libara malih (dinara), (koje imaju platiti) općini mletačkoj i bužetskoj, te su pored toga ponovo dužni da sastave taj popis unutar drugih osam dana, pod istom kaznom, i (suviše) moraju naknaditi šticienicima ili šticienicama štetu, za ono što nisu unijeli u popis, u (vrijednosti od) jedne trećine više. Skrbnici ili skrbnice dužni su da odmah sačine taj popis i da se prikažu pred bužetskom upravom i načelnikom, s traženjem da se odrede trojica poštenih i pogodnih ljudi, koji moraju, pod svojom zakletvom i u dobroj vjeri, da procijene sva pokretna dobra tih šticienika i šticienica, i to svaku stvar posebno, koju budu imali i koja se bude mogla procijeniti i ta procjena treba da se popiše i napiše u vjerodostojnom popisu dobara rečenih šticieniku. I takav skrbnik, kod kojega ostanu ta dobra, mora ta dobra držati i čuvati u punini i u onom stanju u kojem su bila procijenjena i onda kad šticienici ili šticienice postignu doraslost, moraju taj skrbnik ili skrbnica vratiti tim šticienicima ili šticienicama spomenuta dobra, u smislu propisa bužetskog statuta, u onoj vrijednosti¹²⁹⁾ i u onom stanju u kojem su (dobra) bila procijenjena u popisu, dok su rečeni šticienici ili šticienice dužni da prime ta svoja pokretna dobra po toj procjeni i rečeni skrbnici ili skrbnice trebaju tražiti spomenuta tri poštena muža, (te u njihovu prisustvu) izvršiti naprijed spomenuto, kao što je gore rečeno, pod (prijetnjom) kazne od deset malih libara.

CI. POGLAVLJE.

SKRBNICI SU DUŽNI DA SAČUVAJU DOBRA ŠTICIENIKA U DOBROM STANJU.

- L. 31a. Svaki skrbnik ili skrbnica dužni su i trebaju da sva dobra šticienika čiji su skrbnik ili skrbnica, drže, čuvaju i održe u punini i u dobrom stanju, bez ikakvog dobitka i štete onih šticienika, osim u koliko ne bi bilo drukčije raspoloženo, određeno ili uvjetovano (pri ustanovljenju) skrbništva radi sačuvanja onih dobara, koja imaju biti održana u punini i u dobrom stanju. Neka ostanu stoga obvezana sva dobra tog skrbnika ili skrbnice¹³⁰⁾ onim šticienicima ili šticienicama, bez obzira na popis ili popise dobara, koje skrbnici ili skrbnice sastave prilikom primanja i uzimanja njihovih dobara. I kad šticienici ili šticienice postignu doraslost, to jest muški petnaest, a djevojke tranaest godina, kadgod ti šticienici ili šticienice zatraže od skrbnika ili skrbnice, dužni su i trebaju ti skrbnici ili skrbnice unutar roka od jednog mjeseca, iza kako im to rečeni šticienici zatraže, predati, dati i vratiti spomenutim šticienicima ili šticienicama sva njihova dobra, pokretna i nepokretna, sadržana u popisu tih dobara, i tim šticienicima i šticienicama položiti obračun prestale uprave ili skrbništva. I to su oni (skrbnici) dužni učiniti pred bužetskom vlašću i pred barem trojicom rođaka tih šticienika ili šticienica. A ako to oni ne bi učinili, neka plate ti skrbnici ili skrbnice deset malih libara općini mletačkoj i bužetskoj i treba da naknade onim šticienicima ili šticienicama, uz jednu trećinu vrijednosti više, sva ona dobra, koja (L. 32.) ne bi oni predali spomenutim šticienicima ili šticienicama, unutar rečenog roka od jednog mjeseca, razumijući to samo ako bi rečeni šticienici ili šticienice zatražili od svojih skrbnika ili skrbnica da im predaju i dadu njihova dobra, kao što je rečeno, inače ne potpadaju pod nikakvu kaznu, uz pridržaj samo da spomenuti skrbnici ili skrbnice moraju dati i vratiti rečenim šticienicima
- L. 32.

129) U tekstu statuta stoji »ita bona«, što smo ovdje preveli »u onoj vrijednosti«.

130) U izvorniku iza »tutoris uel tutricis« stoji još »protectionis uel gubernationis«, što smo smatrali nepotrebnim prevesti.

ma ili šticebicama njihove posjede i pokretna dobra, (onakva kakva su bila) u ono vrijeme, kad su te posjede primili i onako obradena.

CII. POGLAVLJE.

DOBRA ŠTICEBIKA NE MOŽE SE OTUĐITI BEZ PRIVOLE VLASTI.

Nijedan šticebik ili šticebica, dok ne bude oslobođen ili oslobođena skrbništva, ne mogu niti su ovlašteneni nekome od svojih dobara išta prodati, dati, darovati, zamijeniti, obvezati i niti na neki drugi način otuđiti ili založiti, bez dozvole, saglasnosti i ovlaštenja buzetske vlasti i vijeća¹³¹⁾ i bez dopuštanja i pristanka svog skrbnika ili skrbnice, što ako bude prestupljeno, neka takva prodaja, davanje, darivanje, zamjena, zalog ili obveza i otuđenje bude bez ikakve valjanosti i onaj, koji kupi (neko) od tih dobara takvih šticebika ili šticebica ili (nešto) zamijeni za ta dobra ili za takva dobra daje ili kupovninu ili što drugo, neka sasvim izgubi sve ono, što je za ta (dobra) dao ili platio. A ako bi se činilo vlasti, skrbniku ili skrbnici tih šticebika ili šticebica, da neku prodaju, zamjenu, obvezu, zalog ili otuđenje dobara onih šticebika ili šticebica mogu odobriti, tada vlast (L. 32a.) i skrbnik ili skrbnica ono, što im se bude činilo da donosi korist i da je u interesu šticebika ili šticebice, mogu odobriti i dati saglasnost i ovlaštenje i neka su tada takve prodaje, zamjene, zalaganja, obveze i otuđenja, učinjena s (naknadnim) odobrenjem, saglasnosti i ovlaštenjem vlasti, vijeća i skrbnika valjana i neka se drže i imaju uvijek punu snagu.

L. 32a.

CIII. POGLAVLJE.

ŠTICEBIK MOŽE POTRAŽIVATI SVOJU OTUĐENU STVAR, BEZ OBZIRA NA PRESKRIPCIJU (PROTEKLOST VREMENA).

I ako neki skrbnik, povjerenik ili koja druga osoba, obaju spolova, proda ili na kojigod način otuđi ili obveže neku stvar šticebika ili šticebice, kako od pokretnih stvari i dobara tako i nepokretnih, a bez dozvole, saglasnosti i ovlaštenja buzetske uprave i vijeća, kao što je gore rečeno, šticebik ili šticebica kad steknu dospelo predviđenu buzetskim statutom, mogu i ovlašteneni su, bez obzira na ikakvu proteklost vremena, potraživati ta svoja otuđena dobra i koristiti se (tim) svojim pravom pred buzetskom vlašću kadgod unutar roka od petnaest godina¹³²⁾. I također svaki skrbnik ili zaštitnik¹³³⁾ kojeg šticebika ili šticebice, može u ime skrbnika onih šticebika ili šticebica, kojima skrbnik ili skrbnica, tražiti i potraživati dobra tih šticebika ili šticebica, koja su otuđena, pred buzetskom vlašću, bez obzira na ikakvu izjavu onoga, koji bi ta dobra posjedovao, (L. 33.) navodeći da (ta dobra) posjeduje jednu godinu ili dulje, tako da se nikakva dobra šticebika ili šticebica ne mogu otuđiti na uštrb ili štetu šticebika ili šticebica, osim ako bi ta dobra bila razumno prodana i otuđena s dozvolom i saglasnošću buzetske uprave i vijeća, u smislu gorespomenutog propisa buzetskog statuta, ili ako bi (ta dobra) bila otuđena ili prodana zbog plaćanja njihovih (šticebika) dugova, (i to) razumno uz saglasnost, dozvolu i ovlaštenje buzetske vlasti, po propisu buzetskog statuta.

L. 33.

131) Misli se velikog vijeća. Dakle je i u tom slučaju, pored saglasnosti općinske uprave i skrbnika, trebao i pristanak velikog općinskog vijeća.

132) U tekstu statuta nalazimo iza tih riječi ponovno kluzule »postquam peruenerit ad etatem iuxta formam statuti comunis Pinguenti, non obstante aliqua prescriptione temporis«, koje su naprijed u istoj rečenici ovog propisa navedene, te ih zbog toga u prijevodu ispuštamo.

133) U izvorniku »protectore«.

CIV. POGLAVLJE.

SVE (KUPO)PRODAJE I OTUĐENJA MORAJU SE JAVNO PROGLASITI U BUZETU NA OPĆINSKOM TRGU.

Hoćemo i određujemo, da se sve (kupo)prodaje¹³⁴), darovanja, odricanja (prava), zamjene ili zamjenjivanja¹³⁵) i sva otuđivanja na koji-god način bila ta izvršena, s uvjetima ili bez njih, kao i založni ugovori i najmovi ili trajni zakupi posjeda ili dobara ili oni koji bi bili (sklopljeni) na duže od deset godina, moraju javno po općinskom glasniku proglasiti na bužetskom općinskom trgu i to jednom u blagdanske dane, prije velike mise, a to proglašenje treba da bude izvršeno u roku od jednog mjeseca nakon sklapanja tih (kupo)prodaja, darovanja, odricanja (prava), zamjena, otuđenja, založnih ili najmovnih ugovora. To proglašenje treba da daje izvršiti onaj, koji je primio spomenuti posjed, unutar rečenog roka, pod (prijetnjom) kazne od dvadeset i pet malih libara, koje se imaju platiti općini mletačkoj i bužetskoj. I tako proglašenje mora biti vidljivo iz javne isprave, izuzevši ako bi bilo drukčije ugovoreno među otuđivaocem i primaocem onog posjeda. Ovo se ima razumjeti tako da spomenuta (L. 33a.) proglašenja moraju biti izvršena za posjede, koji se imaju otuđiti ili založiti, kao što je rečeno, bili ti posjedi u bužetskoj tvrđavi ili u bužetskom području¹³⁶), tako da svaki rođak, onoga koji taj posjed otuđi, može taj posjed ili posjede potraživati u roku od trideset i jednog dana, nakon tog proglašenja, uz uvjete i na način predviđen u ispravi, a u smislu i sadržaju odredbe statuta, koja govori o potraživanju očevine ili da netko drugi, koji bi imao neko pravo u pogledu rečenih otuđenja, naj-mova, zakupa ili zaloga, koji se moraju proglasiti, i koji se mogu po-živati (može tako postupiti), razumijevajući pri tome samo one (ugovore), koji se sklapaju na trajno vrijeme ili na duže od deset go-dina.

L. 33a.

CV. POGLAVLJE.

ZAMIJENJENI POSJEDI MOGU SE OTKUPITI.

Ako netko zamijeni ili promijeni s drugim neki posjed, koje se nalazi u bužetskoj tvrđavi ili u području (Buzeta), obje strane trebaju dati proglasiti rečenu zamjenu ili promjenu unutar roka od jednog mje-seca, nakon sklopljenog ugovora o zamjeni ili promjeni, kao što je naprijed rečeno, pod (prijetnjom) kazne od dvadeset i pet libara, da bi svaki rođak, koji bi htio otkupiti rečenu zamjenu ili promjenu svog rođaka, koju je taj tako zamijenio i dao ili prenio pravo i tužbu, mogao potraživati unutar roka od trideset i jednog dana, nakon proglašenja, to jest onaj, koji ima neko pravo na gore označeni način, i to tako¹³⁷) da onaj, koji bi htio otkupiti (stvar) na temelju prava srodstva, treba da daje onome, koji bi držao posjed njegovog rođaka, samo onoliko koliko se po procjeni pokaže da vrijedi taj posjed, kao i troškovi isprava. A ako bi onaj koji drži taj posjed, njemu tako dan i zamijenjen, uskratilo (L. 34.) i odbio da taj (posjed) vrati i daje tome rođaku, koji bi htio da taj (posjed) primi i otkupi, onaj, koji

L. 34.

134) U tekstu statuta nalazimo »*uenditiones contrahentium*«, što nismo mogli prevesti doslovno »(kupo)prodaje ugovornika«.

135) Tako smo preveli sinonimne izraze, koje donosi izvornik »*permutationes seu cambiationes*«.

136) U izvorniku na tom mjestu stoji greškom »*que sunt extra districtum Pinguenti*« što smo razumjeli kao da piše »*que sunt in districtu Pinguenti*«, kao što je stilizirano u novijem bužet-skom statutu, gdje čitamo »*che sono nel Castel de Pinguento, come nel destretto*« (!).

137) Riječ »*videlicet*«, koja se uzastopce ponavlja u dvije rečenice statuta, preveli smo na dru-gom mjestu »i to tako«.

bi htio otkupiti, treba da pristupi pred vlast i da (tamo) spomenuto zatraži, uz ponudu da je od voljan taj posjed otkupiti na osnovu očinskog i rodbinskog prava, koji je tako djegov rođak zamijenio i otuđio, te da će on dati onoliko koliko se procjenom utvrdi da taj posjed vrijedi. I tada vlast treba da odredi dva poštena i pogodna muža, koji će taj posjed procijeniti i, pošto bude izvršena procjena onog posjeda, neka buzetska vlast prinudi onoga, koji bude htio (taj posjed) otkupiti, da dade i plati onome, koji bude držao taj posjed, onoliko koliko bude taj posjed procijenjen, kao i troškove one zamjene ili otuđenja¹³⁸⁾ A isto tako treba prinuditi onoga, koji bude držao i primio rečeni posjed, da (taj posjed) dade, vrati i da se tog posjeda odrekne (u korist) onog rođaka, koji bude htio otkupiti, razumijevajući pri tome da ako izvršena zamjena ili zamjenjivanje ne bude vrijedila više od polovicu onoga što je dano u protuzamjenu, u kojem se slučaju dopušta takav otkup, dok (u slučaju) da ono, što je dano u protuzamjenu, bude vrijedilo više od polovice (stvari dane u zamjenu), neka je takva zamjena i zamjenjivanje valjano i neće se moći na nijedan način otkupiti.

CVI. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI BUDU POSJEDOVALI MALENU ČESTICU NA NEKOM POSJEDU.

L. 34a.

Ako netko bude posjedovao neku malenu česticu na nekom (tuđem) posjedu, koja bi (čestica) bila nekorisna ili vrlo male koristi (za posjednika), a koja bi se (čestica) nalazila posred, pri vrhu ili stranama tog (tuđeg) posjeda i ako to očito dokaže pred vlašću, dužna je tada vlast, na zahtjev i traženje onoga, koji bude posjedovao ostale djelove onog posjeda, da pošalje tri (L. 34a.) poštena i valjana svjedoka, muža, koji, pod svojom zakletvom, trebaju vjerno procijeniti rečenu posjedovnu česticu i, iza kako ta procjena bude izvršena, neka se ta čestica dodijeli i dade onome, koji bude imao ostale djelove, uz obavezu da taj plati onome ono, što bude po tim (muževima) procijenjeno, razumijevajući pri tom da ta posjedovna čestica treba da bude i ostane u nahođenju vlasti. A ako ta posjedovna čestica bude graničila s javnim putom, neka se ona ne može uzeti vlasniku te čestice niti dati protiv volje vlasnika onome, koji bude posjedovao ostale djelove posjeda.

CVII. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI IMAJU (PRAVO NA) PUT PREKO NEKOG POSJEDA.

Ako netko bude imao na osnovu prava neki put i pravo prolaza¹³⁹⁾ preko tuđeg posjeda, koji bi se put učinio štetnim i nezgodnim onome preko čijeg posjeda bude prolazio, i ako onaj, preko čijeg posjeda bude prolazio taj put, bude htio da imaocu puta i onome, koji bude imao prava prolaza preko njegovog posjeda, dade neki drugi put, koji bi bio isto dobar ili bolji od onog puta, i ako se to takvim učini vlasti, onaj, koji bude imao taj put i pravo prolaza po tom posjedu, dužan je i treba da ide u buduće ondje i onuda, kako njemu bude od strane vlasti označen i dan put.

138) Misli se pri tome na troškove oko sastavljanja isprave o tom pravnom poslu.

139) U izvorniku na tom mjestu nalazimo »ius eundi, et redeundi«, što smo preveli skupnim izrazom »pravo prolaza«.

CVIII. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI BUDU IMALI PUT ZA PROLAZ DO SVOG POSJEDA.

Ako neka osoba ne bi imala na osnovu prava put, kojim bi mogla ići do nekog svog posjeda, neka se takva osoba obrati bužetskoj vlasti, koja je dužna da onamo pošalje tri pogodna muža, koji će obišavši, pod zakletvom, strane i međe onog posjeda, onome, koji ne bude imao prolaz do svog posjeda, doznačiti taj put ondje, gdje im se bude činilo najboljim i (gdje) bude najmanje škodilo drugima, i kako ta tri muža odrede, neka ondje bude onome put, koji tada može tuda slobodno prolaziti, samo što će onaj¹⁴⁰) kojemu za prolaz do njegovog posjeda bude dodijeljen put preko tuđeg zemljišta, trebati da plati onome, preko čije zemlje ide taj put, iznos, koji procijene trojica za to određenih ljudi. O svemu tome mora da bude sastavljena javna isprava.

CIX. POGLAVLJE¹⁴¹)

TKO MOŽE SUDJELOVATI U VIJEĆANJU O PRESUDI.

Otac ne može biti prisutan kad se bude vijećalo o presudi sina ni sin onoj oca, ni svekar (presudi) zeta ni zet onoj svekra, ni pašanac onoj drugog pašanca, a neka se oni smatraju pašancima, koji imaju za ženu sestre.

CX. POGLAVLJE¹⁴²)

NIJE DOZVOLJENO PRIMITI OD STRANCA (PRAVO NA) POTRAŽIVANJE DUGA ILI PUNOMOĆ PROTIV SVOG SUSJEDA IZ BUZETA.

Naređujemo da se nijedan susjed ili bužetski stanovnik ili domaći nekog građanina ili bužetskog stanovnika ne usudi ili ne preduzme da na neki način ili pod kojim vidom kupi ili primi pravo potraživanja bilo kakve vrste od nekog stranca protiv (drugog) građanina, susjeda ili bužetskog stanovnika, koji bi vršio javne dužnosti u općini, kao ni da primi punomoć, darovanje ili neki prijenos prava od nekog stranca protiv drugog građanina ili bužetskog stanovnika, pa ni onda ako bi takvo potraživanje primio u naslov isplate njegovog duga, pod kaznom od deset libara i takav ugovor neka je poništen, bez vrijednosti i ništetan, izuzevši ipak da u dugovnom sporu do iznosa i količine od deset libara svaki građanin ili bužetski stanovnik može slobodno primiti ili prihvatiti od nekog stranca punomoć, darovanje ili prijenos prava protiv (drugog) građanina ili bužetskog stanovnika, te može primiti od stranca punomoć da se u svemu i u svakoj stvari prikaže (pred vlasti) i da odgovara za stranca protiv (drugih) susjeda ili bužetskih stanovnika, bez ikakve kazne.

140) Vidi bilješku uz prijepis te odredbe statuta. To poglavlje nije naime, danas u izvorniku dovršeno, jer kodeksu manjkaju dva slijedeća lista, na kojima se to poglavlje dovršava i na kojima su bila pisana i poglavlja od 109. do dijela 114. poglavlja statuta. Završetak prijevoda ovog poglavlja donosimo iz teksta novijeg bužetskog statuta iz 1575. god., pisanog talijanskim jezikom. Isto tako, radi potpunosti prijevoda statuta, donijet ćemo, iz spomenutog novijeg bužetskog statuta i prijevod 109. do početka 114. poglavlja, koja danas u kodeksu manjkaju.

141) Vidi bilješku uz prijevod prethodnog poglavlja, gdje kažemo da u izvorniku, danas, manjkaju listovi na kojima se nalazilo ovo poglavlje. Zbog toga, a radi potpunosti prijevoda statuta, prevodimo to poglavlje iz novijeg bužetskog statuta iz 1575. god., pisanog talij. jezikom. U novijem bužetskom statutu to poglavlje nosi redni broj 105.

142) Vidi bilješku uz prijevod poglavlja 108. i prethodnog poglavlja. To poglavlje u novijem bužetskom statutu nosi redni broj 106.

CXI. POGLAVLJE.¹⁴³⁾

O ONIMA, KOJI SE ZLOBNO KRIJU DA NE PRISTUPE U SPORU PRED SUD.

Svaki onaj, koji bude dužnik neke osobe na temelju isprave ili javnog spisa ili zadužnice pisane rukom samog dužnika, i ako se takav bude zlobno krio da ne pristupi sporu i ako ga općinski službenik ne bi mogao pronaći ni nakon prvog, drugog i trećeg poziva, izvršenog unutar tri dana nakon izdanog naloga od strane vlasti, da se potraži onaj, koji se ne bude mogao pronaći, dužna je tada vlast da, po proteku tog roka od tri dana nakon izdanog naloga i na osnovu traženja tužitelja, dade javno pozvati toga dužnika na općinskom trgu, (s pozivom) da u roku od osam dana nakon dana proglašenja dođe i pristupi pred sud lično ili po svom zakonitom punomoćniku ili zastupniku, pogodnom da stupi pred bužetski općinski sud, i da odgovori zahtjevu tužitelja, koji ga je dao pozvati, navodeći u tom proglašenju pravni razlog zbog kojeg se poziva, dug i pravne činjenice, i ako taj pozivom ili proglašenjem pozvani ili njegov zakoniti punomoćnik ili pogodni zastupnik ne pristupi u sporu unutar određenog roka, vlast treba da, na zahtjev tužitelja, koji je toga dao pozvati, dozvoli tom tužitelju da zahvati dobra tog dužnika, koja su slobodna i koja treća lica ne posjeduju, te da ta dobra dade prodati po općinskom službeniku na javnoj dražbi, na osnovu procjene općinskih procjenitelja i na temelju naloga, za naplatu tužiteljeva potraživanja, u koliko je njegovo potraživanje pravedno i stvarno, za koje (potraživanje) treba da bude po dužniku namiren u smislu njegovih isprava, skupa s plaćanjem i opravdanih troškova, uz pridržaj prava svake treće osobe, (a sve to) bez obzira na odsutnost dužnika.

CXII. POGLAVLJE.¹⁴⁴⁾

O SVJEDOCIMA, KOJE TREBA PRIMITI U SPORU ZBOG NEKRETNINA.

U svakom sporu zbog nekretnina između dvije stranke, neka se prime i pripuste svjedoci obaju stranaka, koje treba brižljivo saslušati i na osnovu njihovih izjava, koje se učine najzgodnijima i koje budu učinjene na najjasniji način, treba da se presudi i odluči. I svaki svjedok, koji bude imao da svjedoči u pitanju neke nekretnine, treba da, prije svjedočenja, pođe s jednom i drugom strankom da vidi stvari i nekretnine o kojima će imati da svjedoči, te nakon što to vidi i osmotri neka ide da svjedoči i dade izjavu, kojem svakom svjedoku mora platiti onaj, koji ga pozove, jedan groš¹⁴⁵⁾ na dan, kad bude trebao da pođe radi razgledanja nekretnina, izvan bužetske tvrđave, a ako optuženik¹⁴⁶⁾ ili onaj protiv koga su pozvani svjedoci, odbije da pođe s tim svjedocima i s drugom strankom na taj posjed, i ako njemu bude, od strane vlasti ili službenika ili u prisustvu svjedoka ili pred notarom, javljen i saopćen dan i sat, kad će tužitelj sa svojim svjedocima biti na tom mjestu, a on ne dođe, neka se zbog toga ne prestane postupati u stvari i u ispitivanju svjedoka i bez prisustva

¹³³⁾ Vidi bilj. uz prijevod 108. poglavlja. To poglavlje u novijem bužetskom statutu ima redni broj 107.

¹⁴⁴⁾ Također i tu vidi bilj. uz prijevod 108. poglavlja. To poglavlje u novijem bužetskom statutu nosi redni broj 108

¹³⁵⁾ = jedan veliki mletački solad, (soldo).

¹⁴⁶⁾ U izvorniku stoji izraz »reo«, što nismo mogli doslovno prevesti »krivac«.

optuženika. A ako se nađe da je neki od tih svjedoka dao krivu ili lažnu izjavu, neka bude kažnjen sa šezdeset malih soldi, a ako (tu kaznu) ne bi mogao da plati, neka ga vlast kazni u osobi po svom nahođenju, ali bilo da plati ili ne tu novčanu kaznu, ima se ipak smatrati nečasnim. Hoćemo i razumijemo uvijek da se nijedna nečasna osoba ili ona, koju je sud odbacio zbog nevjere, ne smije primiti i pripuštati kao svjedok, osim u obrani njezinih vlastitih stvari i u vlastitim pravnim činjenicama, kako u obrani tako i u potraživanju.

CXIII. POGLAVLJE.¹⁴⁷⁾

O ONIMA, KOJI POSJEDUJU (STVAR) KROZ PETNAEST GODINA.

Određujemo i naređujemo, da ako netko bude držao i posjedovao neki posjed ili nekretninu mirno i nesmetano kroz petnaest godina ili dulje, bez plaćanja zakupnine ili nekog tereta, obrađujući, uživajući i koristeći taj posjed, smatramo¹⁴⁸⁾ da je on pravi vlasnik i trajni i stvarni posjednik onoga posjeda, te zbog toga može držati spomenutu stvar iako ne bi mogao pokazati ispravu ili pravni naslov svog posjeda ili drugu vrstu isprava. Zatim određujemo¹⁴⁹⁾ i naređujemo da u pogledu dobara bužetske općine ne teče zastara, osim nakon proteka trideset godina, razumijevajući i htijući uvijek da ako neka osoba drži ili posjeduje ili bude stekla ili posjedovala koju stvar na javnom putu ili iznad njega, kao što su to posude, kamenje, tršćak,¹⁵⁰⁾ grane, drveće, koje visi ili se pruža iznad puta ili koju drugu stvar, neće to štetiti općini niti takva osoba može steći (na te stvari) pravo njihovim posjedovanjem kroz bilo koje vrijeme, dapače uvijek, u svako vrijeme i u svako doba bužetska vlast, kadgod joj se to bude htjelo,¹⁵¹⁾ može narediti osobama, koje budu te stvari držale i posjedovale, da se povuku i uklone s javnih puteva. I smatra se da se za nikoga ne može reći da takve stvari posjeduju ili da ih je posjedovao, osim ako ne bi taj imao pismo ili ispravu, iz koje bi izlazilo da je to zemljište ili pravo da može držati takve stvari njemu prodano ili darovano od strane općine ili ako ne bi bilo presuđeno da ima opravdan razlog i temelj da drži spomenute stvari. Zatim naređujemo¹⁵²⁾ i određujemo, da ako neka osoba bude prolazila tuđom zemljom ili tu zemlju proglasila (svojom), koja bi zemlja ostala ili bila neobrađena ili pusto ili neobrađeno zemljište¹⁵³⁾ neka takvo proglašenje ne škodi vlasniku zemlje, koja bi ostala neobrađena, osim ako bi onaj, koji bi (preko te zemlje) prolazio ili je proglasio (svojom), imao javnu ispravu ili valjane svjedoke, kojima bi mogao dokazati da je (ta zemlja) opravdano njegova ili da njom (tom zemljom) može s pravom¹⁵⁴⁾ prolaziti i to sve bez obzira na neku (suprotnu) odredbu (statuta).

147) Vidi bilj. uz prijevod 108. poglavlja. To poglavlje u novijem bužetskom statutu nosi redni broj 109.

148) U izvorniku stoji izraz »dicemo«, koji smo, ovdje, preveli »smatramo«.

149) U izvorniku nalazimo izraz »dicemo«, koji, ovdje, prevodimo »oređujemo«.

150) U izvorniku nalazimo izraz »canetia«, »canneto«, što znači »tršćak«, tj. drvo trstike.

151) U izvornom tekstu stoji »parerà«, što se moglo prevesti (kadgod bi joj se to) učinilo.

152) Izraz »dicemo«, koji nalazimo u tekstu, ovdje, prevodimo »naređujemo«.

153) U izvornom tekstu stoji »la qual terra fusse rimasa e sia come in baredo, over in pustota, et non lavorata«. Zanimljivo je da ovdje nalazimo talijaniziranu hrvatsku riječ »pustota« kao sinonimni izraz za riječ »baredo« (u srednjovjечноj latinštini »baretum«), koja znači »pusto, neobrađeno, zemljište«.

154) U izvorniku »overo che di la può passar di rason«, što se moglo prevesti i »da njom (zemljom) može na osnovu prava prolaziti«.

CXIV. POGLAVLJE.¹⁵⁵⁾

O ZASTARI OD DESET GODINA.¹⁵⁶⁾

L. 35. Ako bi koji bužetski građanin ili stanovnik, stariji od petnaest godina, imao neku ispravu o dugovnom novčanom potraživanju ili o kojoj dugoj pokretnoj stvari protiv drugog bužetskog građanina ili stanovnika i ako on tu ispravu ne prikaže vlasti ili je ne upotrebi u roku od deset godina nakon roka određenog u toj ispravi, hoćemo¹⁵⁷⁾ da (ta isprava) protekom spomenutih deset godina bude bez ikakvog značaja i vrijednosti i da bude bez valjanosti¹⁵⁸⁾ i da se takav vjerovnik isključujući od potraživanja tog duga prigovorom desetgodišnje zastare. Ipak neka se osudi zakletva dužniku, ako bi još dotad dugovao iz onog dugovnog odnosa, na osnovu kojeg se od njega potražuje u cjelini ili u nekom dijelu ili ako bi trebao dati novac ili (druge) stvari, sadržane u ispravi, i ako on (dužnik), pod zakletvom, zaniječe, neka se onaj optuženik¹⁵⁹⁾ ili dužnik oslobodi (obvezu), a ako prizna, neka se vjerovnik ne odbije (sa svojim tražbenim zahtjevom) temeljem prigovora desetgodišnje zastare, nego neka se optuženik ili dužnik принуди da plati taj (dug) onoliko koliko prizna u smislu sadržaja one isprave ili na osnovu propisa bužetskog statuta. A ako, pak, vjerovnik prikaže onu ispravu sudu,¹⁶⁰⁾ unutar rečenog roka od deset godina, i ako se njom bude služio, kao što je kazano, treba i dužan je to pokazati¹⁶¹⁾ javnom ispravom i drukčije (to) ne može dokazati.

CXV. POGLAVLJE.

OPORUKE, SASTAVLJENE IZVAN TVRĐAVE¹⁶²⁾ I PODRUČJA BUZETA, IMAJU SE PREDOCITI BUŽETSKOJ VLASTI.

Suviše¹⁶³⁾ ako neki bužetski građanin ili stanovnik, obaju spolova, sačini svoju oporuku izvan tvrđave i područja Buzeta, u Istri, Forojuliju.¹⁶⁴⁾ Mletcima ili čitavoj trviškoj marki¹⁶⁵⁾ i umre, ta se oporuka mora predočiti pred bužetskom vlasti, unutar tri mjeseca nakon oporučiteljeve smrti, inače neka je bez vrijednosti. A ako netko sastavi oporuku izvan spomenutih granica, tu oporuku treba u roku od pola godine prikazati¹⁶⁶⁾ bužetskoj vlasti, inače neka je bez vrijednosti, a načelnik, skupa sa svojim sucima, treba tu oporuku dati zabilježiti, ispitati i vidjeti da li je ona valjana ili ne.

155) Vidi bilješku uz prijevod 108. poglavlja statuta. To poglavlje u novijem bužetskom statutu ima redni broj 110.

156) U izvorniku naslov tog poglavlja glasi »De prescriptione decennij«, koji se mogao, doslovnije, prevesti »O prigovoru desetgodišnje (zastare)«.

157) U izvorniku stoji riječ »dicemo«, koju smo, ovdje, preveli »hoćemo«.

158) Dotle u kodeksu starijeg bužetskog statuta manjka tekst ovog poglavlja, jer se nalazio na dvama listovima, koji danas, u kodeksu manjkaju, te smo to poglavlje preveli iz teksta novijeg statuta, kako to govorimo u bilješci uz prijevod 108. poglavlja. Dalje nastavljamo prijevod po našem, starijem, kodeksu statuta.

159) U izvorniku stoji riječ »reus«, koju, ovdje, prevodimo »optuženik«.

160) U izvornom tekstu nalazimo izraz »in iure«.

161) U tekstu izvornika čitamo riječ »monstrare«.

162) U naslovu tog poglavlja stoji samo »factis extra districtum«. Međutim iz teksta te odredbe vidimo, da je u naslovu trebalo stajati »extra castrum, et districtum Pinguenti«, te smo tako prošireno preveli i naslov.

163) Tekst te odredbe statuta počinje riječju »insuper«.

164) U izvorniku »in . . . Foroiulio«.

165) U tekstu izvornika stoji »Marcha Teruixana«.

166) U tekstu na tom mjestu nalazimo izraz »conduci«, koji smo, ovdje, preveli »prikazati«.

CXVI. POGLAVLJE.

VJEROVNICI MORAJU POZVATI (PRED SUD) SVOJE DUŽNIKE I NJIHOVE NASLJEDNIKE.

L. 35a. Osim toga određujemo, da vjerovnici trebaju imati prema svojim dužnicima (tužbeni) zahtjevi¹⁶⁷) i da ih moraju pozvati pred sud, po propisima bužetskog statuta, ali ako ti dužnici ne bi imali mogućnost isplate, tako da vjerovnici ne bi mogli ostvariti svoja prava na dobrima, koja bi njihovi dužnici posjedovali, ako se to uzmogne zakonito dokazati pred vlasti, neka tada vjerovnik ili vjerovnici imaju tražbeni zahtjev¹⁶⁸) prema daljnjim¹⁶⁹) dobrima i onima, koja je dužnik najkasnije¹⁷⁰) otuđio nakon sklapanja ugovora s vjerovnicima, koji svoja prava potražuju¹⁷¹) sačuvavši samo pravo svake stranke, a vlast treba da ipak nastavi postupak protiv takvog dužnika, koji ne bi imao odakle (da plati), (L. 35a.) po propisu slijedeće odredbe. Isto tako određujemo,¹⁷²) da svaki vjerovnik ima da pozove (pred sud) nasljednike ili one, koji budu stupili¹⁷³) u prava njegovog umrlog dužnika, koji su obvezani za dugove onoga, čijim su nasljednicima postavljeni, onoliko koliko bude (iznosilo) to nasljedstvo ili baština ili onoliko koliko budu (iznosila), vrijedila i trajala dobra i imovina onoga, koji bude obvezan. A ako vjerovnik ili vjerovnici ne budu mogli da dođu potpuno do svog namirenja od tih nasljednika i imalaca prava¹⁷⁴) iz dobara onog nasljedstva ili baštine, neka tada taj vjerovnik ima tražbeni zahtjev na druga daljnja¹⁷⁵) dobra i ona koja su najkasnije otuđena, počevši postepeno od onih, koja su posljednja i najkasnije otuđena i tako slijedom dok vjerovnik ne bude posve ostvario svoje pravo, sačuvavši samo pravo svake osobe, jer, naime, namjeravamo i hoćemo da se onaj, koji bude imao ona dobra koja su posljednja otuđena, mora odreći njihovog posjeda u korist vjerovnika, koji je prvi i preči po vremenu a time jači u pravu i staviti taj posjed na javnu dražbu, po procjeni, za (namirenje) njegovog (vjerovnikovog) potraživanja i zakonskih troškova ili onoga što treba dati i platiti onom vjerovniku, onoliko koliko bude vrijedio rečeni posjed u vrijeme, kad je taj (imalac) do njega došao i u posljednje (vrijeme),¹⁷⁶) i onaj, koji bude posjedovao (onaj posjed) neka nije za ništa drugo obvezan.

CXVII. POGLAVLJE.

O POSTUPKU (POVODOM) PRIZIVA I (ZAHTJEVA) NISTETNOSTI¹⁷⁷

Ustanovljujemo i određujemo, da tko god bude htio da se prizove na neku osudu, za koju je priziv dopušten, treba da taj priziv uloži unutar deset dana nakon dana izjave presude, koji priziv ima priziv-

167) U kodeksu stoji »reccursum«, što smo, ovdje, preveli »tužbeni zahtjev«.

168) Izraz izvornika »reccursum habeant« ovdje smo preveli »neka tada . . . imaju tražbeni zahtjev«.

169) U izvorniku stoji »super bona posteriora«.

170) U kodeksu čitamo »et ultimo loco alienata«.

171) U statutu stoji »creditorum petentium«.

172) U izvorniku riječ »dicimus« ovdje prevodimo »određujemo«.

173) Tako smo preveli izraz izvornika »successores«, koji nalazimo u tekstu statuta u vezi s izrazom »heredes«, (»heredes aut successores«). Tako smo preveli da bismo izbjegli upotrebu zastarjelog našeg pravnog termina »sljednici« ili »posljednici«, kojima se, u starijoj pravnoj literaturi, običavao izražavati taj termin.

174) U izvorniku »a dictis heredibus, et successoribus«. Ovdje smo »successoribus« preveli »imalaca prava«. Vidi prethodnu bilješku.

175) Tako smo preveli riječi izvornika »supra alia bona posteriora«.

176) U izvorniku »et ultimum« scil. tempus. Taj se dodatak ne nalazi u novijem bužetskom statutu.

177) Naslov tog poglavlja u izvorniku glasi »De causa apel(l)ationis, et nul(l)itatis«.

L. 36.

valac predočiti javnom ispravom ili izjaviti¹⁷⁸⁾ u zapisnik bužetske vlasti i općine unutar dvadeset i tri dana od ulaganja priziva, skupa s predmetnim ispravama i spisima¹⁷⁹⁾ te je dužan taj (prizivni postupak) proslijediti i nastojati, da se taj prizivni spor dovrši u roku od jednog mjeseca, jer ako rečeni prizivalac spomenuti priziv ne prosljedi i ako se o njemu ne odredi i ne odluči unutar rečenog vremena, (L. 36.) neka ta presuda ostane čvrsta po samom pravu i njoj se kasnije¹⁸⁰⁾ nitko ne može oprijeti, već treba da bužetska vlast pređe njezinom izvršenju na zahtjev dobitnika u sporu ili njegovog punomoćnika, koji to bude tražio na zakonit način. Isto tako ako rečeni prizivalac spomenuti priziv ne prosljedi, kao što je kazano, i ako ne uzna- stoji da se taj (priziv) dovrši unutar rečenog vremena ili ako (spor) prosljedi i bude odlučeno da je presuda protiv njega pravedno¹⁸¹⁾ donesena, a da se on neosnovano¹⁸²⁾ žalio, dužan je drugoj stranci naknadi sve troškove, koje je tim povodom učinila ili imala, i to u roku od deset dana iza kako bude od strane bužetske vlasti o tome presuđeno¹⁸³⁾ u korist dobitnika (prve presude). I ovo, pak, hoćemo da se primjenjuje¹⁸⁴⁾ samo u presudama donesenim ili onima, koje budu trebalo donijeti u pitanju nekretnina, a ne u drugim slučajevima, i da rečeni prizivalac mora pozvati protivnu stranku, da dođe, ako bude htjela, da vidi i čuje predmetne spise, postupak spora i presudu, protiv koje se on (prizivalac) žalio.

CXVIII. POGLAVLJE.

O (PARNIČNIM) TROŠKOVIMA, KOJE DOBITNIKU SPORA IMA NAKNADITI ONAJ, KOJI U PARNICI PODLEGNE.

Naređujemo i određujemo, da ako se dogode i pojave sporovi, troškove ima naknaditi stranka, koja podlegne (u parnici) onoj koja dobije i pobijedi, a bužetska vlast, pred kojom se spor bude vodio, treba da te (troškove) odredi i da naloži da te (pobijeđena strana) naknadi u roku od tri dana onoj, kojoj budu pripadali, a tu odredbu o troškovima treba odmah donijeti nakon izrečene presude, bez ikakvih pravnih formalnosti, uz obavezu da (pobjednička stranka), pod zakletvom, izjavi o troškovima, koje joj ima naknaditi pobijeđena stranka, podrazumijevajući (pri tom) samo one (troškove), koji budu (pripadali) braniteljima, notarima, (troškove) isprava, određivši za sve svjedoke, koji budu svjedočili, po jedan solad, a ako bi oni odlazili izvan zemlje na neki posjed, zbog kojeg su pozvani za svjedoka, po četiri velika solda.

CXIX. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI BUDU TRAZILI ROK ZA DOKAZIVANJE ISPLATE NEKOG DUGA.

L. 36a.

Ako bi netko bio pozvan pred bužetsku vlast zbog nekog duga ili koje stvari na osnovu neke isprave, a koji bi dug iznosio (L. 36a.) stotinu soldi ili niže od stotinu soldi, a dužnik ili optuženik, koji bi bio

178) U izvorniku »uel per literas regiminis, et comunitatis Pinguentis«.

179) U tekstu kodeksa »cum apostolis seu literis dimissis«, što smo preveli slobodno kao gore.

180) U izvorniku riječ »decetero« ovdje smo preveli slobodno »kasnije«.

181) U tekstu statuta »bene iudicata«.

182) U kodeksu »et male appellatum esse«.

173) Dio rečenice izvornika »fuerit sententiarum cessatione super predictis« preveli smo slobodno kao gore.

184) I ovdje smo izraz izvornika »habere locum« preveli slobodno kao gore.

pozvan, iznese protiv te isprave prigovor isplate, namirenja ili otpuštanja (duga) i oslobođenja ili ugovora da se dalje neće (taj dug) tražiti, i ako on (dužnik) zatraži da mu se dade rok da dokaže rečenu isplatu ili ugovor, namirenje ili otpuštanje ili ugovor da se trajno (taj dug neće više) tražiti, neka mu se taj rok dade. I ako on (dužnik) to ne dokaže ispravom u određenom roku, neka plati taj dug u smislu sadržaja one isprave, a k tome i kaznu od četrdeset soldi općinama mletačkoj i bužetskoj. Ali ako onaj dug bude iznad stotinu soldi i ako optuženik zatraži rok za dokazivanje isplate tog duga, u cjelini ili dijelu ili nečega od tog (duga), i ako to ne dokaže u određenom mu roku, neka plati stotinu malih soldi općini mletačkoj i bužetskoj i mora naknaditi taj dug, i neka to bude valjano, razumijevajući uvijek, da se rečeni prigovori ili isplate duga, koji se budu iznosili protiv isprave, ne mogu dokazati svjedocima nego samo javnom ispravom.¹⁸⁵⁾

CXX. POGLAVLJE.

O KAZNI ONIH, KOJI (PRED SUDOM) IZNESU ISPRAVU VEĆ NAMIRENOG DUGA.

Ako se dogodi da netko iznese pred sudom u Buzetu neku ispravu, koja je u cjelini ili dijelom namirena i ako zlobno zatraži ili ustraži ponovno isti dug tako plaćen bilo u cjelini ili dijelu, te ako (ponovno tuženi dužnik) uzmogne dokazati javnom ispravom oslobođenje, otpuštanje ili ugovor da se trajno neće taj dug potraživati, neka se kazni s pedeset malih libara (u korist) općine mletačke i bužetske, kolikogod puta tom ispravom zatraži nešto od onog, što je već namireno, htijući, ipak, da pod takvu kaznu ne potpadaju oni, koji stupaju u to potraživanje u ime drugoga, budući da je pisano, da oni, koji drugog naslijeduju, imaju opravdani razlog za svoje neznanje.

CXXI. POGLAVLJE.

NEKA SE SVAKI DAN VRŠI SUDOVANJE (U PITANJIMA) ORUŽJA, KONJA I DRUGIH ŽIVOTINJA, KAO I ZBOG IZVRŠENIH RADOVA.

Određujemo da sud u Buzetu dijeli pravdu svaki dan, i blagdanima, (u sporovima) zbog oružja, konja, životinja, zbog (obveze davanja) hrane i pića,¹⁸⁶⁾ kao i zbog (plaćanja) nadnice, pridržavši da se dokazivanje (L. 37.) u tim (sporovima) ima vršiti i dopustati putem svjedoka, a osobito u pitanju konja i drugih životinja, bez obzira na neku (suprotnu) odredbu statuta. Osim toga hoćemo i naređujemo, da ako se dogodi da se neka ukradena stvar javno na općinskom trgu proda ili zamijeni, kupac takve stvari nije dužan da nju vrati vlasniku (stvari), kolikogod taj dokazao da je stvar njemu bila potajno uzeta ili oteta, osim ako (vlasnik) potpuno naknadi kupcu kupovninu, za koju je kupio rečenu stvar. A ako se drukčije kupi neka ukradena stvar, i ako se to uzmogne dokazati, (kupac) mora tu (stvar) vratiti onome, kome je ukradena, bez primanja ikakve kupovnine.¹⁸⁷⁾

185) Propis posljednje rečenice ovog poglavlja određen je posebno još jednom odredbom (124.) statuta.

186) U naslovu tog poglavlja nisu spomenuti sporovi o obvezi davanja hrane i pića.

187) U izvorniku stoji »absque ullo recipiendo precio, sed absoluta. Smatrali smo da je dodatak »sed absoluta«, tj. »slobodno«, »nenaplatno« bilo suvišno prevoditi.

CXXII. POGLAVLJE.

O TEČEVINI BRACE ZA ŽIVOTA OCA, KOJU ONI MORAJU IZA NJEGOVE (OČEVE) SMRTI MEĐUSOBNO SAOPĆITI.

Naredujemo da sva braća što god steknu ili kupe, dok budu s ocem i pod njegovom vlašću ili i iza očeve smrti dok budu skupa stanovali prije diobe njihovih dobara, moraju sve (to) nakon očeve smrti saopćiti svojoj braći, koja se s njima u doba stečenja budu nalazila pod istom vlašću, izuzevši onu braću, koja budu javno loše poslovala, i osim onog (što steknu) po ženi temeljem nasljedstva, zapisa i miraza. Isto tako hoćemo,¹⁸⁸⁾ da očevi za čitavog svog života imaju pravo uživanja svega onog, što steknu sinovi¹⁸⁹⁾ dok su pod njihovom vlasti, a to isto određujemo¹⁹⁰⁾ i za djeda i pradjeda u pogledu onog, što steknu njihovi unuci i praunuci.

CXXIII. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI OBVEZUJU ILI PRODAJU TUĐU STVAR.

L. 37a.

Neka se, u buduće, nitko ne usudi otuđiti, obvezati ili na bilo koji način dati, darovati, prodati ili otuđiti,¹⁹¹⁾ ispravom ili bez nje, neku tuđu nekretninu, koja je ili tuđa ili drugome prije obvezana ili dana u zalog, pod kaznom od deset malih libara, koja se ima platiti općini mletačkoj i buzetskoj, a suviše (taj) treba odmah dati i doznačiti drugi zadovoljavajući zalog onome, kojeg je ošteti i prevario, do punog namirenja tog vjerovnika. A ako bi (netko) založio ili prodao ili na drugi način dao nekome tuđu pokretnu stvar ili onu, koja je drugome prije bila obvezana ili dana u zalog, (L. 37a.) bez dozvole onog, čija je ta stvar ili kome je ona bila obvezana ili dana u zalog, neka plati stotinu malih soldi spomenutim općinama i treba da odmah, čim bude pozvan pred sud, vrati vlasniku onaj zadovoljavajući zalog.

CXXIV. POGLAVLJE.

DOKAZ ISPLATE I PRIZNANJA DUGA MOŽE SE VRSITI SAMO JAVNOM ISPRAVOM.

Zatim budući da se govori i da je javno poznato, da se danomice u građanskim parnicama u dokaz isplate i za druge stvari predočuju suprotno istini lažni svjedoci, da bismo spriječili laži i zloće, koje se počinjavu i mogu počinuti, određujemo, da se dokaz isplate ili priznanja duga ili oslobođenja (duga) ili nagodbe ili ugovora da se (dug) neće tražiti ili namirenja ili davanja u svrhu podmirenja ili vraćanja nekog duga ili stvari, o kojem je dugovanju ili stvari bila sačinjena isprava, nalog ili osuda, presuda ili oporuka ili koji drugi javni spis, može vršiti ili pripustiti samo javnom ispravom ili priznanjem stranke datim pred sudom ili pred izabranim sucem ili privatnom ispravom, kojoj se po pravu može priznati javna vjera ili vraćanjem

188) U izvorniku »et dicimus«, što smo ovdje preveli kao gore.

189) U tekstu izvornika »a filijs«. Mislimo, da se to odnosilo na tečevinu ne samo sinova, nego i sve djece, obaju spolova, dok su se nalazila pod očevom vlasti.

190) U kodeksu »et iddem(!) dicimus«, što smo ovdje preveli »a to isto određujemo«.

191) U izvorniku iza riječi »uendere uel alienare« nalazimo »comuni uel indiuiso«, što je u novijem buzetskom statutu izraženo »alcuna cosa communa (!) o indiuisa«. Smatramo da noviji statut nije ispravno shvatio značenje tog izraza, jer se taj po svom gramatičkom obliku ne veže s objektom »aliquid immobile alienum«, već je naš statut tim izrazom kanio reći »da nitko ne smije... prodati ili otuđiti općini ili pojedincu«, samo to nije jasno ni pravilno izrazio. Stoga smo taj izraz u prevodu ispustili.

pocjepane isprave o dugu, i ako bi dokaz drukčije bio učinjen ili donesen neka je bez vrijednosti i na njegovom osnovu neka se ne provodi nikakav postupak. Naprijed rečeno neka se primjenjuje u svim novčanim dugovanjima, u (pitanjima) pokretnih stvari, u nalozi-
ma, osudama i drugim javnim i privatnim ispravama, koje su sastav-
ljene ili se imaju sačiniti. U nekretnim, pak, stvarima, o kojima po-
stoje isprava, nalog, osuda, presuda ili oporuka ili javni spis, kad-
god ti bili učinjeni, dokaz namirenja ili odricanja, nagodbe, oslobo-
đenja ili ugovora da se dalje neće tražiti ili davanja u svrhu nami-
renja ili vraćanja, može se izvršiti samo javnom ispravom. Na kraju
određujemo¹⁹²⁾ da bužetska vlast ne prima svjedoke niti da (njihove
izjave) mogu štetiti stranci u činjenici vlasnosti i vlasništva neke ne-
kretne, osim u slučaju ako bi netko htio (svjedocima) dokazati da je
posjedovao (L. 38.) ili da posjeduje neku nekretninu, ali ne (u pita-
nju) obećanja ili ugovora o vraćanju ili odreknuću ili nekom darova-
nju ili prodaji ili otuđenju.

L. 38.

CXXV. POGLAVLJE.

NEKA JE BEZ VRIJEDNOSTI SVAKI DOKAZ SVJEDOCIMA (U SPOROVIMA) IZNAD ČETRDESET SOLDI.

Da bismo izbjegli lažnost i lažne svjedoke, koji se navode danomice, hoćemo i određujemo, da se nijedna novčana obveza ili (ona) neke druge stvari ili činjenice, koja prelazi iznos, broj, količinu, vrijednost ili procjenu od četrdeset malih soldi, ne može dokazivati svjedocima, nego samo putem javne isprave ili nekog drugog javnog spisa, kojima se može pokloniti javna vjera, osim što se mogu navesti i primiti u građanskim i krivičnim parnicama zbog (dokaza) nekog zločina. U svim ostalim pravnim sporovima bužetske općine, kao i (u pitanjima) plaćanja kupovnine bez odlaganja, koja je bila obećana prodavaocu u ugovorima o prodaji živeža, (i to po ugovorima) već sklopljenim ili koji se tek imaju sklopiti, neka bužetska općina također i u tim pravnim poslovima izriče pravdu bez formalnog postupka¹⁹³⁾ svakog dana i sata, kako se to bude činilo vlasti, (i) bez obzira na blagdane.

CXXVI. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI S DRUGIM POSJEDUJU ZAJEDNIČKI (NEKU) ŠTVAR.

Budući da se nikoga, protiv njegove volje, ne može prisiliti da ustra-
je u zajednici (stvari), određujemo, stoga, i naređujemo, da ako
bi netko imao zajednički s drugim neku stvar, pokretnu ili nepokretnu,
i ako ne bi htio produžiti zajednicu, dužna je bužetska općina naložiti
onima, koji budu zajednički imali tu stvar, da se međusobno zajed-
nički podijele na dijelove, na koje bude trebalo podijeliti (tu stvar),
unutar roka određenog po nahođenju vlasti, koji može da bude ozna-
čen najviše petnaest dana. A ako se (oni) ne uzmognu tako nagoditi,
treba tada bužetska vlast narediti općinskim procjeniteljima da tu
stvar podijele među rečene stranke zakonito, u dobroj vjeri i bez
prijevara i neka spomenutim procjeniteljima za njihov trud i naplatu
rečene stranke dadu po četiri mala solda od svake marke procjenjene
vrijednosti stvari ili stvari, koje se budu trebale podijeliti, (L. 38a.)
a tu plaću ili nagradu mora platiti onaj, koji odbije diobu.

L. 38a.

192) U izvorniku stoji »declaratum est«, što smo ovdje preveli »određujemo«.

193) U izvorniku nalazimo »sine rumore fiat ratio expresse per regimen Pinguenti«, što smo preveli »neka bužetska općina . . . izriče pravdu bez formalnog postupka«.

CXXVII. POGLAVLJE.

ROĐACI U SPORU NEKA SKLOPE UGOVOR O IZBRANIM SUCIMA.

Kadgod nastane građanski spor između oca i sina ili između sina i majke i obratno ili između braće i sestara ili između sestara, kako zbog pokretnih stvari tako nekretnina, dužna je i treba bužetska vlast prisiliti te rođake, koji budu međusobno u sporu, da se u tim pitanjima sporazumiju o izbranim sucima, jednom ili više njih, kako se to bude činilo vlasti, i ako se rečeni izbrani suci ne bi mogli sporazumjeti o presudi u sporu, koji bude među strankama i zbog (rješanja) kojeg su oni izabrani, treba i mora tada bužetska vlast da doda još jednog drugog suca, k onima koji nisu složni, koji treba skupa s onim izbranim sucima (spor) suditi, osuditi i presuditi, tako da ono, što većina tih izbranih sudaca reče, presudi i osudi, mora da među tim strankama vrijedi, da se drži i da ima trajnu valjanost i to stranke moraju poštivati, izuzevši što se nitko (od tih rođaka) ne smije siliti na sklapanje ugovora o izbranim sucima u stvarima, koje su već presuđene i (u sporu oko) isprava o dugovima (zadužnicama), podrazumijavajući (pri tome i) da se se skrbnici ili skrbnice ili zastupnici nekoga ili nekih šticećenika ili šticećenica ili šticećenici ili šticećenice, (iako u međuvremenu postanu) odrasli¹⁹⁴) ne prisiljavaju da, protiv njihove volje, sklapaju ugovor o izbranim sucima.

CXXVIII. POGLAVLJE.

O TOME KAKO SE IMA DIJELITI PRAVDA BRATOVŠTINAMA I ZASTUPNICIMA CRKAVA.

L. 39.

Određujemo i naređujemo da bratovštinama crkava u Buzetu i području odnosno njihovim upravljačima (gastaldima), zastupnicima ili komornicima (blagajnicima), treba bužetska općina dijeliti pravdu brzim i sumarnim postupkom i bez spisa pred sudom, a u smislu i po sadržaju statuta ili matrikule one bratovštine, za koju i u ime koje bude od neke osobe nešto tražio i pitao gastald, zastupnik ili komornik (L. 39.) te crkve, u koliko statuti ili matrikule tih bratovština ne budu u suprotnosti sa smislom i odredbama statuta, i neka se drži i vjeruje izjavama tog gastalda, zastupnika ili komornika u pogledu njegovog traženja količine i stvari, koju ili koje bude tražio, bilo da ne bi imao ili da bi imao ispravu ili spis protiv dužnika te crkve ili bratovštine, protiv kojih bi taj gastald, zastupnik ili komornik htio tražiti u ime i namjesto te crkve i bratovštine, bez obzira na blagdane, rokove ili bilo koju suprotnu odredbu statuta, osim ako bi se vlasti učinilo, da neki od tih gastalda, zastupnika ili komornika traži (nešto) prevarom, nepravedno, lažno ili zlobno, u kojem slučaju može bužetska vlast odgoditi (postupak) i od drugih u bratovštini istražiti i doznati istinu. I to isto propisujemo¹⁹⁵) i za sve oporučene zapise, najmove i prihode i sve ostalo, što je na bilo koji način ostavljeno rečenim crkvama i bratovštinama, bez obzira na blagdane ili ikakvu suprotnu odredbu statuta.

CXXIX. POGLAVLJE.

O VINU, DANOM NA PRODAJU U KRČMI.

Tkogod proda u krčmi tuđe vino, koje je tome ispravom dano na prodaju, dužan je da za to vino potpuno plati vlasniku, ono što mu

¹⁹⁴) Vidi bilješku uz prijepis te odredbe statuta.

¹⁹⁵) U izvorniku stoji riječ »dicimus«, koju ovdje prevodimo »propisujemo«.

L. 39a.

je obvezan prilikom takve prodaje ili najma,¹⁹⁶⁾ u roku od osam dana nakon prodaje tog vina, pod kaznom od stotinu malih soldi, koje će imati da plati općini mletačkoj i buzetskoj. I također neka se, pod (prijetnjom) iste kazne, ne usudi onaj, koji bude u krčmi prodavao tuđe vino, staviti ili prodavati u krčmi drugo vino, prije nego plati onome, čije vino bude (prije) prodao. A buzetska je općina dužna svaki dan, na traženje tužitelja, brzim postupkom donositi odluku o tome, ako po isteku rečenih osam dan taj tuženi krčmar ne plati potpuno (svoj dug za vino), bez obzira na ikakvu suprotnu odredbu statuta i bez obziran na blagdane. A onima, koji u krčmi budu pili, neplativši vino, mora općina izdati nalog (L. 39a.) da u roku od slijedeća tri dana plate krčmaru ono, što su u njegovoj krčmi potrošili, pod kaznom od deset malih soldi, koje treba platiti rečenim općinama. I ako takvi do trećeg dana ne plate krčmaru, neka im se naloži da se ne udaljuju iz granica, koje im odredi buzetska općina, pod kaznom od stotinu malih soldi, koje će morati platiti općini mletačkoj i buzetskoj, (a treba i u tim slučajevima suditi) svaki dan bez obzira na ikakav blagdan. A ako netko razbije krčmaru čaše ili posude, neka plati (spomenutim) općinama čvadeset (malih) soldi i mora krčmaru naplatiti štetu dvostruko.

CXXX. POGLAVLJE.

DUG UČINJEN U BUZETU, MORA SE OVDJE I PLATITI.

Tkogod u tvrđavi Buzetu ili u području sklopi neki trgovački posao ili (učini) neki dug, može se za taj dug tužiti i prinuditi ovdje u Buzetu i tu mora taj dug platiti, otklonivši svaki prgovor blagdana.

CXXXI. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI PONOVE SPOR, KOJI JE PRESUDOM RIJEŠEN.

Onaj, koji bude od nekoga pozvan i tužen pred nekim sudom ili vlašću zbog nekog spora i u pitanju kojegod stvari, te ako u tom sporu i pitanju ili od te tužbe bude osudom oslobođen, ne može se i ne treba ga više pozivati, smetati ili tužiti zbog iste stvari, zbog koje je bio osudom riješen od onoga, koji ga je zbog toga spora pozvao i tužio. A ako bi međutim slučajno onaj, protiv koga je izrečena osuda, povukao pred sud i dao pozvati ili tužio onoga, koji bi bio osudom buzetske općine oslobođen i riješen po tom sporu, pitanju i tužbi, neka plati općini mletačkoj i buzetskoj četrdeset soldi, a također ima platiti onome, kojega je tako pozvao i tužio, onoliko koliko je od njega tražio, za ono zbog čega je on bio riješen i oslobođen, kao i sve troškove, koje bi onaj imao pred sudom i izvan (suda), osim u koliko bi se (taj) zakonito žalio (L. 40.) protiv rečene osude u roku, određenom u statutu, koji se nalazi pod naslovom: o žalbama:

L. 40.

CXXXII. POGLAVLJE.

O NAČINU OTUĐENJA STVARI, KOJE SU ZAJEDNIČKE MEĐU BRACOM I ROĐACIMA.

Određujemo i naređujemo, da ako netko bude imao (neku) nepokretninu zajednički s nekim svojim bratom ili sestrom, stricem ili nećakom ili drugim rođakom i ako bi htio svoj dio otuđiti, dužan je po-

¹⁹⁶⁾ Tako u tekstu izvornika »ipsius uenditionis seu locationis«.

nuditi¹⁹⁷) svom rođaku, s kojim posjeduje zajedničku stvar, da li bi (on) htio kupiti, te sačekati nakon ponude¹⁹⁸) petnaest dana, i ako ponuđen¹⁹⁹) rođak, jedan ili više njih, htjedne uzeti i kupiti spomenu-tu stvar za odgovarajuću cijenu, kojom odgovarajućom cijenom smatramo²⁰⁰) onu, koju odrede tri rođaka ili srodnika otuđivaoca i onog, koji bi htio (stvar) kupiti ili trojica najboljih prijatelja ili susjeda rečenih rođaka, mora (tu nekretninu) prodati za rečenu cijenu onome svom rođaku ili rođacima, kao što je napred kazano, i nikome drugome. I ako bi mimo tog načina prodao (tu nekretninu) drugome, neka je (takva prodaja) po samom pravu nevaljana. A ako ponuđeni rođaci²⁰¹) odbiju da kupe ili zašute (na ponudu) i ako ne dadu odgovora do naprijed rečenog roka, slobodno je tada tome da (tu nekretninu) proda i otuđi kojojgod drugoj osobi, te iza kako takvo otuđenje bude izvršeno, ne mogu ponuđeni rođaci ili rođak rečenu otuđenu stvar ot-kupiti na osnovu prava očevine ili rodbinstva. A ako bi neki maloljet-nik htio otuđiti zajedničku stvar svom rođaku, ne može to učiniti pri-je nego izvrši rečenu ponudu i ako na to ne pristanu barem dvojica njegovih starijih i rođaka, koji su dobra glasa, vladanja i stanja.

CXXXIII. POGLAVLJE.

NEKA SE (ZLOČINAC) ZBOG TEŠKE TJELESNE POVREDE²⁰²) MOŽE, PO ODÓBRENJU VIJEĆA, STAVITI NA MUČENJE.

Ako netko bude udaren ili ranjen velikom i teškom ranom, kako danju tako noću, i ako se takav zločin ne bi mogao dokazati, buzetska općina²⁰³) ovlaštena je i može, s voljom i saglasnošću vijeća, staviti na mučenje (L. 40a.) onoga ili one, koji budu zbog tog zločina okrivljeni, a u svrhu otkrivanja istine o tom zločinu.

L. 40a.

CXXXIV. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI U VRŠENJU OPCINSKE SLUŽBE BUDU ZAROBLJENI ILI UBIJENI.

Ako netko u vršenju općinske službe bude zarobljen, kako u bitci na bojnem polju tako (prilikom nekog) izaslanstva ili na drugi način, treba ga buzetska općina otkupiti, i buzetska uprava, koja bude u to vrijeme, mora toga prije dovršenja²⁰⁴) svoje službe, pod (službenom) zakletvom, iz općinskih dobara, u dobroj vjeri, otkupiti, i neka se tome otkupljeniku naknadi iz općinske blagajne sva šteta, koju on bude pretrpio povodom tog zarobljenja, i to u roku od tri mjeseca iza kako se taj zarobljenik vrati svojoj kući. A ako netko u službi mletačke općine bude ubijen, neka je, po nahodanju vlasti, njegov sin²⁰⁵) oslobođen vršenja općinskih tereta ili bilo kojih susjedskih dužnosti otada u roku od dvadeset godina. A ako bi netko u vršenju općinske službe izgubio (neki) ud, neka mu općina u roku od tri mjeseca plati stotinu malih libara, a onima, koji bi bili ranjeni treba da općina plati liječenje i troškove. Ali ako bi netko zbog svog dugovanja ili osude ili

197) U izvorniku stoji izraz »requirere«, koji smo ovdje preveli »ponuditi«.

198) U izvorniku »post requisitionem«. Vidi prednju bilješku.

199) U kodeksu »requisitus coniu(n)ctus«. Vidi prednje bilješke.

200) U izvornom tekstu »dicimus«, što smo ovdje preveli »smatramo«.

201) U tekstu statuta »requisiti coniu(n)cti consortes«, dakle »ponuđeni rođaci sudionici (u posjedu)«. Smatrali smo nepotrebnim prevesti riječ »consortes« (= sudionici).

202) U izvorniku stoji »pro magno uulnere«, što smo mi preveli kao gore.

203) U tekstu izvornika nalazimo »regimen Pinguenti«, što smo ovdje preveli »buzetska općina«.

204) To jest prije dovršenja roka svoje službe.

205) U kodeksu »filius ipsius mortui«, što smo preveli samo »njegov sin«.

zbog vlastitog djela bio oplijenjen, uzet mu zalog, zadržan ili ako bi bio po javnom proglasu, kojeg bi protiv njega izdala neka zemlja ili vlast, uhvaćen ili oplijenjen, zatvoren ili ako bi neku štetu imao ili podnio u svojim dobrima ili imovini, nije bužetska općina dužna da tome zbog toga naknadi nikakvu štetu.

CXXXV. POGLAVLJE.

O ONIMA, KOJI OD VIJEĆA MOLE MILOST ILI OTPUST.

Nijednom osuđeniku nije dozvoljeno da zbog osude u Buzetu moli od općine oprost, milost ili otpust, u cjelini ili dijelom, a niti je (to dopušteno činiti) nekome za drugoga ili druge, koji su nekom osudom osuđeni, pod kaznom od deset malih libara, koje će trebati platiti općini mletačkoj i bužetskoj, ali može moliti milost za određenje odgovarajućeg roka, ako ne bi mogao odmah platiti (dosuđeno), ako se to sviđi vlasti i . . .²⁰⁶⁾

CXXXVI. POGLAVLJE.²⁰⁷⁾

NOTARI TREBAJU (SASTAVLJENE) ISPRAVE IZDATI, A ONI (KOJIH SE TE ISPRAVE TIČU) MORAJU ZA NJIH PLATITI.

Hoćemo i određujemo da je svaki notar koji sastavi ili sačini²⁰⁸⁾ neku ispravu o prodaji, zamjeni, prijenosu prava²⁰⁹⁾, stupanju u posjed²¹⁰⁾, procjeni, dugovanju, ugovoru o čuvanju životinja²¹¹⁾ ili sličnom, dužan u roku od petnaest dana, od dana sastavljanja i sačinjenja (isprave, istu) u javnom obliku izdati i predati je onome, koga se bude ticala, pod kaznom od dvadeset malih soldi, koje će morati platiti općinskoj blagajni,²¹²⁾ (a oni, kojima te isprave budu sastavljene) dužni su, pod istom kaznom, u roku od tri dana, platiti (notaru za njihovo sastavljanje).

206) Vidi završnu bilješku uz prijepis toga poglavlja statuta, u kojoj kažemo, da ovdje, danas, tim nedovršenim poglavljem završava tekst kodeksa starijeg bužetskog statuta. Kako je u novijem bužetskom statutu to poglavlje ispušteno, ne možemo ga na kraju dopuniti.

Iz kazala naslova (indeksa rubrika) poglavlja statuta, pisanog na početku kodeksa, na listovima 2—4., vidimo da je stariji bužetski statut ukupno obuhvaćao 140 poglavlja. Posljednja poglavlja statuta, koja su se nekoć nalazila na, danas manjkajućim, vjerojatno dvama listovima, nosila su slijedeće naslove:

Caput CXXXVJ. De notarijs debentibus autenticare instrumenta, et debentibus ea (persolu)ere.
Caput CXXXVIJ. De uenditionibus rerum mobilium, et immobilium per incantum, factum a precone.

Caput CXXXVIIJ. De habentibus animalia in socedam.

Caput CXXXVIIIJ. De sartoribus debentibus perficere pannos, per eos incissos.

Caput CXXXIX. De solutione sripturarum cancel(l)arij.

Kako se te odredbe odnosno poglavlja statuta nalaze u novijem bužetskom statutu, donijet ćemo ih, radi potpunjenja starijeg bužetskog statuta, iz novijeg statuta, pisanog talijanskim jezikom.

207) Vidi bilješku uz prijevod prethodnog poglavlja, gdje kažemo da posljednja poglavlja, koja danas u kodeksu statuta manjkaju, radi potpunjenja teksta starijeg statuta, prevodimo iz novijeg bužetskog statuta, pisanog i objelodanjenog talijanskim jezikom.

CXXXVI. poglavlje starijeg bužetskog statuta nosi u novijem statutu redni broj CXXXI, dok CXXXVII poglavlje ima redni broj CXXXII.

208) U tekstu novijeg statuta nalazimo riječ »stipulato«, koja označuje formule sklapanja samog ugovora, oblikovanog u ispravi.

209) U tekstu izvornika stoji »cessione«, dakle: cessija, prijenos prava.

210) U izvorniku »intrmission«, što znači »ulaženje u posjede«, ali i »zahvat (na osnovu prava) u tuđi posjed«.

211) U tekstu statuta nalazimo izraz »socceda«, za koji nismo našli naš podesniji izraz, nego »ugovor o čuvanju životinja«. O tom ugovoru odnosno pravnom poslu govori posebno slijedeće poglavlje statuta.

212) U izvorniku »al fisco«.

CXXXVII. POGLAVLJE²⁰⁷⁾

O PRODAJI POKRETNIH STVARI²¹³⁾ I NEKRETNINA NA JAVNOJ DRAŽBI, IZVRŠENOJ PO OPĆINSKOM SLUŽBENIKU²¹⁴⁾

Zatim određujemo i naređujemo, da kada zalogoprimac bude prodavao neki zalog, koji bude mogao sam nositi, treba taj (zalog) oglasiti triput, u blagdanima i radnim danima, u tvrđavi Buzetu, (i to) samo jednog dana²¹⁵⁾, a trećeg dana) neka zalog bude doznačen onome, koji ga bude kupio, a vlasnik te stvari ili zaloga može da taj (zalog) otkupi²¹⁶⁾ do isteka trećeg dana. A ako se, pak, zalog, bude sastojao u pokretnim stvarima, životinjama ili posudama ili drugoj vrsti stvari, koje se ne budu mogle na sebi nositi, trebaju one biti oglašene u tvrđavi triput kroz tri blagdana i nakon trećeg oglasa neka budu doznačene kupcu, a vlasnik može (tu) stvar do (isteka) trećeg dana otkupiti²¹⁶⁾. A ako bužetska općina izvrši (javnu) prodaju neke nekretnine, treba to oglasiti u tvrđavi kroz tri blagdanska dana, a trećeg dana neka bude (ta nekretnina) doznačena kupcu, a vlasnik ili njegovi rođaci mogu, ako budu htjeli, tu nekretninu otkupiti kroz tri dana, a ako općina dade na javnu dražbu koju pokretnu stvar, neka (i to) bude oglašeno, kao što je gore (određeno)²¹⁷⁾.

CXXXVIII. POGLAVLJE²¹⁸⁾

O ONIMA, KOJI BUDU IMALI ŽIVOTINJE NA OSNOVU UGOVORA O ČUVANJU²¹⁹⁾

Određujemo i naređujemo, da svaki onaj, koji bi s nekim imao životinje, bilo velike ili male, na osnovu ugovora o čuvanju²¹⁹⁾ i ako bi on tim životinjama orao ili ih teglio²²⁰⁾ ili s njima obavljao neki drugi rad, bez dozvole onog, čije su te životinje, neka takav izgubi potpuno svoj dio tih životinja i taj dio ima pripasti vlasniku onih životinja. Ali ako bi onaj, koji bi takvim ugovorom imao te životinje, njima orao za sebe ili (njima) sijao u svojim poljima, bez dozvole onoga, koji mu je te životinje dao, neka (urođeno) žito bude među njima podijeljeno na polovicu.

213) U naslovu tog poglavlja u starijem statutu, koji naslov doznajemo iz indeksa rubrika (naslova) na početku kodeksa, stajalo je »De uenditionibus rerum mobilium, et immobilium«, dok u naslovu novijeg statuta nalazimo samo »Delle vendition dei beni immobili«, iako se u odredbi poglavlja govori i o pokretnim stvarima.

214) U izvorniku nalazimo u starijem statutu »factum a precone«, a u novijem statutu samo »fatte al publico incanto«, bez oznake imena općinskog službenika (glasnika), koji je vršio javnu dražbu.

215) Dakle statut razlikuje prodaju zaloga pokretnih stvari, koje se (na dražbu) mogu donijeti, od zaloga ostalih pokretnih stvari, koje se na prodaju nisu mogle donijeti i nepokretnina, te za prve stvari propisuje trokratni dražbeni oglas, ali samo jednog dana, radnog ili blagdanskog, dok za druge stvari određuje trokratni dražbeni oglas kroz tri blagdanska dana.

216) U izvorniku nalazimo na oba mjesta riječ »scuoder, scoder«, ali se nama, ovdje, činilo zgodnijim prevesti »otkupiti«.

217) U tekstu izvornika stoji samo »ut supra«, što smo preveli šire.

218) Vidi bilješku u prijevodu prethodnog poglavlja. To poglavlje u novijem bužetskom statutu nosi redni broj CXXXIII.

219) U izvorniku nalazimo izraz: u starijem bužetskom statutu »in socedam«, a u novijem statutu »in soccedam«. Za taj pravni posao odnosno za njegov naziv, nismo u našem jeziku našli podjednakog izraza od »ugovor o čuvanju životinja«. U odredbi ovog poglavlja ne nalazimo po bliže opis pravne naravi tog pravnog posla, već je u odredbi samo riječ o pravima odnosno zabranama za onoga, koji bude od nekog primio životinje na osnovu tog ugovora. Pravna narav tog ugovora sastojala se u tome, da je jedan davao drugome svoje životinje na čuvanje i uzgajanje, a primalac (čuvalac tih životinja) dobivao je za to neki dio, obično polovicu, tih životinja kao svoju korist, dok je sudjelovao s vlasnikom u istom dijelu, redovno polovici, i u gubitku tih životinja. Ostala prava i obveze čuvaoca takvih životinja, propisana su ovom odredbom statuta.

220) U izvorniku nalazimo riječ »carizasse«, koja pored »tegliti« znači i »tovariti«.

CXXXIX. POGLAVLJE,²²¹⁾

KROJAČI MORAJU DOVRSITI²²²⁾ TKANINE, KOJE SU ISJEKLI.

Određujemo i naređujemo da svaki krojač, koji isječe tkanine ili radi za neku osobu (rad) bilo koje vrste, treba u roku od petnaest dana, iza kako isječe (te tkanine) dati i predati vlasnicima one tkanine i rad dovršen i zgotovljen, pod kaznom od dvadeset malih soldi, osim ako bi to bile tkanine za žensku odjeću, koja se ne bi mogla (u tom roku) dovršiti, u kojem slučaju neka za njihovo dovršavanje ima rok od dvadeset dana, a vlasnici (tkanina) su dužni da, nakon dovršenja rada, plate krojaču, pod istom kaznom, trud i pripadajuću naplatu.

CXL. POGLAVLJE.

O PLAĆANJU ISPRAVA I SPISA²²³⁾ OPĆINSKOG KANCELARA.

Određujemo i naređujemo, da općinski kancelar, koji bude u to vrijeme u tvrđavi Buzetu, treba u buduće imati u kriminalnim stvarima po dva solda²²⁴⁾ za svaku (podignutu) optužbu. Zatim po dva solda za svako svjedočenje (svjedoka). Zatim²²⁵⁾ u svakom postupku²²⁶⁾ po dva solda, uzevši pristojbu²²⁷⁾ samo od onog ili onih, koji budu osuđeni, a ne od drugih. Još kada se dogodi da kancelar²²⁸⁾

221) Vidi bilješku uz prijevod prethodnih (triju) poglavlja. To poglavlje u novijem bužet-skom statutu ima redni broj CXXXIV.

222) U naslovu poglavlja starijeg bužetskog statuta nalazimo riječ »perficere«, a u naslovu poglavlja novijeg statuta riječ »compire«, dakle »dovršiti, zgotoviti«.

223) U naslovu poglavlja starijeg statuta stoji riječ »scripturarum«, a isto tako i u naslovu poglavlja novijeg statuta riječ »delle scritture«. Kako je ovlasti odnosno nadležnost općinskog kancijara bila vrlo široka, smatrali smo potpunijim prevesti tu riječ »isprava i spisa«.

224) U izvorniku novijeg statuta stoji zapravo »de i criminali«, što smo smatrali zgodnijim prevesti kao gore, iako je kancelar primao odnosno imao primiti svoju pristojbu za sastav optužbe, temeljem kriminalne presude od samih osuđenih zločinaca.

225) U tekstu statuta nije pobliže propisano kakvih soldi, da li malih (paruorum, piccoli) ili velikih (grosorum, grossi).

226) U izvorniku novijeg statuta stoji riječ »per il (processo)«.

227) U izvorniku novijeg statuta nalazimo samo »processo«, bez oznake o kakvom se postupku radi: krivičnom ili građanskom.

228) U izvorniku stoji riječ »pagamento«, što smo smatrali zgodnijim prevesti »pristojbu«.

229) Vidi bilješku uz prijevod CXXXV poglavlja. To poglavlje u novijem bužet-skom statutu nosi redni broj CXXX. U starijem statutu to se poglavlje nalazilo na, vjerojatno, dvama posljednjim listovima, koji danas u kodeksu starijeg statuta manjkaju. Noviji statut u svom izvorniku sadrži danas samo dio tog poglavlja, odakle smo taj dio preveli, jer i u izvorniku novijeg statuta danas nedostaje posljednji list, dok objelodanjeni (štampani) tekst novijeg statuta posve ispušta to posljednje poglavlje, sigurno zato jer je u izvornom kodeksu i u doba njegovog objelodanjenja nedostajao taj posljednji list.